

**İNTERNET TABANLI UZAKTAN EĞİTİM YAKLAŞIMININ
ESTETİK DERSİNİ ALAN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK
BAŞARILARINA ve ESTETİK DERSİNE YÖNELİK TUTUMLARINA
ETKİSİ**

Gülleman Erdal

DOKTORA TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Gülleman

Soyadı : Erdal

Bölümü : Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

İmza :

Teslim tarihi : .././2020

TEZİN

Türkçe Adı : İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımının Estetik Dersini Alan Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Estetik Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi

İngilizce Adı : The Effect Of Internet Based Distance Education On Academic Achievement and Attitudes Of Students Who Take Aesthetic Course

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Gülleman ERDAL

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Gülleman ERDAL tarafından hazırlanan “İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımının Estetik Dersini Alan Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Estetik Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Meltem KATIRANCI

(Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Alev KURU

(Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Şaban ÇETİN

(Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Bülent SALDERAY

(Temel Sanat Bilimleri Bölümü, Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Atilla ERGÜZEN

(Bilgisayar Yazılımı Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 13/07/2020

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Sevgili Eşime; Kıymetli Kızlarım İdil ve İlay'a ve Canım Anne ve Babama...

TEŞEKKÜR

Araştırmam boyunca mesleki bilgi ve deneyimini esirgmeden yardımına koşan, emeklerini asla inkar etmeyeceğim çok değerli danışmanım Doç. Dr. Meltem Katırcı'ya, araştırmamın eğitim alanında hızlı bir şekilde yol katetmemi sağlayan ve kapısını her çaldığımda yardım elini uzatan kıymetli hocam Doç. Dr. Şaban Çetin'e ve manevi desteğiyle zor anlarımda yanımda olan çok kıymetli hocam Doç. Dr. Filiz Çetin'e ve bu sarp, dolambaçlı yolda yanımda olan, bununla yetinmeyip beni yüreklendirerek tezimi sırtlamama yardım eden, sevgisini ve desteğini hiç esirgemeyen ve bu süreçte bana sabırla katlanan can eşim Erdal'a, bu yola çıkmamda bana ışık tutan ve bayrağı devralmam için cesaret veren, öğretmenlikte izinden gittiğim koca yürekli babama, anne olduktan sonra gerçek değerini anlayabildiğim, hiç usanmadan nazımı çeken, hiç yorulmadan yanımda olan, benden sonra kızlarımı da büyüten canım anneme, hayatın onlarsız geçen kısmına nasıl katlandığımı hala bilemediğim, vakitlerinden çaldığımı düşündükçe içimi burkan kıymetli kızlarım İdil'e ve İlay'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu tezi daha önce hiç bu kadar zahmetli bir süreç yaşamamış olanlara ithaf ediyorum...

**İNTERNET TABANLI UZAKTAN EĞİTİM YAKLAŞIMININ
ESTETİK DERSİNİ ALAN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK
BAŞARILARINA VE ESTETİK DERSİNE YÖNELİK
TUTUMLARINA ETKİSİ**

(Doktora Tezi)

**Gülleman ERDAL
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMMUZ, 2020**

ÖZ

Çağdaş eğitim yaklaşımında, artık, öğretmen-öğrenci rol ve yükümlülükleri değişmiş ve sadece öğretene, bilgiyi doğrudan sunan öğretmen kimliği ile sunulan bilgiyi sorgulamadan alan, bilgiye ulaşmayı öğrenemeyen öğrenci kimliği geçerliliğini kaybetmeye başlamıştır. Öğretmen merkezli eğitim yerini farklı metotlara bırakmaktadır. Öğrencilerin üzerine de kendi öğrenmelerini gerçekleştirmek adına öğretmenler kadar yük binmektedir. Bu yaklaşımda öğretmen öğrenme sürecinde bütün sorumluluğu yüklenmez; öğrenciler de kendi öğrenme süreçlerinden sorumludurlar. Öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerine dahil ve öğrenmelerinden sorumlu oldukları internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımı bilinen ve 2020 yılında sık kullanılan çağdaş yöntemlerinden biridir. Geleneksel eğitim yaklaşımlarında öğrenci ve öğretmenin muhakkak aynı zaman ve aynı mekanda birarada

bulunmasını gerekli kılan bir durum varken internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımı bu katılığa esneklik sunabilmektedir. İnternet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımı öğrencilerin kampüse veya okula gitme zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle diğer eğitim yaklaşımları arasında ayrı bir öneme sahiptir. Ek olarak bu yaklaşım sayesinde ekonomik imkansızlıklar nedeniyle bulundukları yerden ayrılamayan öğrencilerin de öğrencilik haklarından feragat etmelerine gerek yoktur ya da kalmayacaktır. Aynı zamanda kamuda veya özel sektörde çalışanların, mesai saatlerine uymayan örgün eğitim saatleri ve devam zorunluluğu gibi katı yönetmelikler için de alternatif bir eğitim yaklaşımıdır. Bu araştırmada internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımının sanat eğitimi alanında uygulanabilirliğini ölçmek amacıyla Estetik dersi üzerine bir uygulama yapılmıştır. Araştırma modeli ön test-son test kontrol gruplu deneysel desendir. Araştırmanın çalışma gurubunu 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Döneminde, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Grafik Tasarım Programı 2. Sınıfta öğrenim gören 60 öğrenci oluşturmuştur. Çalışma grubu, 30 öğrenci deney, 30 öğrenci kontrol grubunu oluşturmak üzere seçkisiz atama yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmada uygulanan başarı testi ve Estetik dersine yönelik tutum ölçeği araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Başarı testi, Estetik dersinin kazanımlara dağılımı göz önünde bulundurularak her kazanıma dair ortalama üç (3) soru olacak şekilde hazırlanmıştır. Estetik dersine yönelik geliştirilen tutum ölçeği, maddelerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğeleri içermesine ve eşit sayıda olumlu ve olumsuz ifadenin yer almasına özen gösterilerek oluşturulmuştur. Deney grubuna altı (6) hafta boyunca internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımıyla; kontrol grubuna ise yine altı (6) hafta boyunca geleneksel eğitim yaklaşımıyla Estetik dersi verilmiştir. Uygulamanın başında ve sonunda her iki gruba da başarı testi ve tutum ölçeği uygulanmıştır. Her iki grubun da başarı testleri ve tutum ölçeklerinden elde edilen veriler normal dağılım göstermiştir. Bu nedenle parametrik testlerden bağımlı ve bağımsız gruplar için “t” testi tekniğinden faydalanılarak analizler yapılmıştır ve sonuçları tablo haline getirilmiş ve yorumlanmıştır. Öğrencilerin akademik başarılarına yönelik incelemede internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımıyla Estetik dersi verilen deney grubu lehine bir artış olduğu; tutumlara yönelik incelemede ise deney grubu lehine hafif bir dalgalanmayla birlikte genel değerlendirmede uygulama süresi baz alındığında anlamlı bir farklılık oluşmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler : Sanat eğitimi, estetik, uzaktan eğitim, internet tabanlı uzaktan eğitim

Sayfa Adedi : 183

Danışman : Doç. Dr. Meltem DEMİRCİ KATIRANCI

**THE EFFECT OF INTERNET BASED DISTANCE EDUCATION ON
ACADEMIC ACHIEVEMENT AND ATTITUDES OF STUDENTS
WHO TAKE AESTHETIC COURSE**

(Ph.D Thesis)

Gülleman ERDAL

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

JULY, 2020

ABSTRACT

In the contemporary education approach, teacher-student roles and obligations have now changed and the student identity, which only teaches and presents information directly without questioning the information presented with the teacher identity, and who cannot learn to access information, has begun to lose its validity. Teacher-centered education leaves its place to different methods. The students are burdened as much as teachers in order to realize their own learning. In this approach, the teacher is not fully responsible for the learning process; students are also responsible for their own learning processes. The internet-based distance education approach, in which students are involved in their learning processes and responsible for their learning, is one of the known and frequently used contemporary methods in 2020. In traditional education approaches, while there is a situation that requires students and teachers to coexist at the same time and place, internet-based distance education approach can offer flexibility to this rigidity. The internet-based

distance education approach eliminates the need for students to go to campus or school. Therefore, it has a special importance among other educational approaches. In addition, thanks to this approach, students who cannot leave their places due to economic impossibilities will not have to waive their student rights. It is also an alternative training approach for strict regulations such as formal training hours and attendance requirements that do not comply with working hours of public or private sectors. In this research, an application was made on the Aesthetics course in order to measure the applicability of the internet-based distance education approach in the field of art education. The research model is the pretest-posttest control group experimental pattern. The study group of the study consisted of 60 students studying at Kırıkkale University, Kırıkkale Vocational School, Department of Design, Graphic Design Program 2nd Year in the Fall Term of 2019-2020 Academic Year. 30 students were determined by random assignment method to form experiment and 30 students as control group. The achievement test applied and the attitude scale towards Aesthetics course were developed by the researcher. Achievement test has been prepared as an average of three (3) questions for each achievement considering the distribution of the Aesthetics course to the achievements. The attitude scale developed for the aesthetics course was created by taking care to include the cognitive, affective and behavioral elements of the items and to include an equal number of positive and negative expressions. With the internet-based distance education approach for the experimental group for six (6) weeks; The control group was taught Aesthetics with a traditional education approach for six (6) weeks. Achievement test and attitude scale were applied to both groups at the beginning and end of the application. The data obtained from the success tests and attitude scales of both groups showed normal distribution. For this reason, analyzes were made by using “t” test technique for dependent and independent groups from parametric tests, and the results were tabulated and interpreted. In the examination of students' academic achievements, there was an increase in favor of the experimental group that was taught Aesthetics with an internet-based distance education approach; In the analysis of attitudes, it was observed that there was no significant difference in the evaluation of the application period, with a slight fluctuation in favor of the experimental group.

Key words : Art education, aesthetics, distance education, internet based distance education

Page Number:183

Advisor : Assoc. Prof. Dr. Meltem DEMİRCİ KATIRANCI

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xviii
KISALTMALAR LİSTESİ	xix
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar	6

1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Tanımlar	7
BÖLÜM 2.....	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Teknoloji	10
2.2. Eğitim	12
2.3. Eğitim Teknolojisi ve Faydaları	15
2.4. Eğitim Teknolojilerindeki Gelişmeler.....	17
2.5. Bilgisayar	19
2.5.1. Donanım	20
2.5.2. Yazılım	20
2.5.3. Bilgisayar Ağları	20
2.6. Eğitimde Bilgisayar Kullanımı	21
2.6.1. Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemleri.....	26
2.6.1.1. <i>Bilgisayar Destekli Eğitim (BDE)</i>	26
2.6.1.2. <i>Bilgisayar Destekli Öğretim (BDÖ)</i>	27
2.6.1.3. <i>Web Tabanlı Öğretim (WTÖ)</i>	28
2.6.1.4. <i>İnternet Tabanlı Öğretim (İTÖ)</i>	29
2.7. Uzaktan Eğitim.....	30
2.7.1. Uzaktan Eğitimin Tarihçesi	33
2.7.2. Sanat Eğitimi Alanında Çeşitli Ülkelerde Uzaktan Eğitim Veren Üniversiteler.....	38
2.7.3. Türkiye’de Uzaktan Eğitim Veren Üniversiteler	41

2.7.4. İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim	44
2.7.5. İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitimin Faydaları ve Sınırlılıkları.....	47
2.8. Sanat Kavramı	48
2.9. Sanatın Teknolojik Gelişmeler Sürecinde Değişen Rolü ve Estetik Eğitimi	51
2.10. Sanat Eğitimi ve Sanat Eğitiminin Önemi.....	54
2.11. Sanat Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar	58
2.11.1. Toplumdan Kaynaklanan Sorunlar	58
2.11.2. Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar	60
2.11.3. Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlar.....	61
2.11.4. Öğrenme Ortamından Kaynaklanan Sorunlar	63
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	65
BÖLÜM 3	69
YÖNTEM.....	69
3.1. Araştırmanın Modeli	69
3.2. Çalışma Grubu	70
3.3. Verilerin Toplanması.....	71
3.3.1. Başarı Testi	71
3.3.1.1. Başarı Testinin Geçerlik-Güvenirliğine Dair Bulgular	72
3.3.2. Tutum Ölçeği	75
3.3.2.1. Estetik Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilme Aşamaları....	76
3.3.2.2. Madde Havuzu Oluşturma.....	76
3.3.2.3. Uzman Görüşlerinin Alınması.....	77

3.3.2.4. <i>Ön Deneme Formunun Oluşturulması ve Ön Denemenin Yapılması</i>	77
3.3.2.5. <i>Asıl uygulamanın yapılması</i>	77
3.3.2.6. <i>Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları</i>	78
3.3.2.6.1. <i>Verilerin Analizi</i>	78
3.3.2.7. <i>Ölçeğin Geçerliğine İlişkin Bulgular</i>	79
3.3.2.7.1. <i>Açımlayıcı Faktör Analizi</i>	79
3.3.2.8. <i>Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular</i>	82
3.3.3. <i>DeneySEL İşlem Süreci</i>	85
3.3.3.1. <i>Deney Grubuna Yönelik Uygulama</i>	85
3.3.3.2. <i>Kontrol Grubuna Yönelik Uygulama</i>	87
BÖLÜM 4	88
BULGULAR ve YORUM	88
4.1. <i>Deney ve Kontrol Gruplarının Test Puanlarına İlişkin Bulgular</i>	89
4.1.1. <i>Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Başarı Puanlarına Göre Karşılaştırılması</i>	90
4.1.2. <i>Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Tutum Testi Ön Test Puanlarına Göre Karşılaştırılması</i>	91
4.1.3. <i>Kendi İçerisinde Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Başarı Testi Puanlarına Göre Karşılaştırılması</i>	91
4.1.4. <i>Kendi İçerisinde Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Başarı Testi Puanlarına Göre Karşılaştırılması</i>	92
4.1.5. <i>Kendi İçerisinde Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Tutum Puanlarına Göre Karşılaştırılması</i>	93

4.1.6. Kendi İçerisinde Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test-Son Test Tutum Puanlarına Göre Karşılaştırılması	94
4.1.7. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Başarı Puanlarına Göre Karşılaştırılması	95
4.1.8. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Tutum Puanlarına Göre Karşılaştırılması	96
BÖLÜM 5.....	97
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	97
5.1. Sonuç	102
5.1.1. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Başarı Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?	102
5.1.2. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Tutum Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?	102
5.1.3. Deney Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Başarı Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?.....	103
5.1.4. Deney Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Tutum Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?.....	103
5.1.5. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Başarı Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?.....	103
5.1.6. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Tutum Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?	104
5.1.7. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Başarı Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?.....	104

5.1.8. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Tutum Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?.....	104
5.2. Öneriler	105
5.2.1. Öğrencilere Öneriler	106
5.2.2. Öğretim Elemanlarına Öneriler	108
5.2.3. Üniversitelere ve Uzaktan Eğitim Kurumlarına Öneriler	110
5.2.4. Sanat Eğitimi Araştırmacılarına Öneriler	112
KAYNAKLAR.....	114
EKLER	125

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Eğitim Teknolojilerindeki Gelişim Dönemleri</i>	18
Tablo 2. <i>Sanat Eğitimi Alanında Çeşitli Ülkelerde Uzaktan Eğitim Veren Üniversiteler</i> ...	40
Tablo 3. <i>Uzaktan Eğitim Sisteminin Faydaları ve Sınırlılıkları</i>	47
Tablo 4. <i>Genel Eğitim ile Sanat Eğitiminin Amaçlarının Karşılaştırılması</i>	57
Tablo 5. <i>Araştırma Deseni</i>	70
Tablo 6. <i>Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları</i>	73
Tablo 7. <i>Estetik Dersi Tutum Ölçeğinin Madde Faktör Yükleri ve Faktör Varyansları Dağılımı</i>	80
Tablo 8. <i>Estetik Dersi Tutum Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları</i>	82
Tablo 9. <i>Ölçek Geneli ve Alt Faktörleri Arasındaki Korelasyon Değerleri</i>	84
Tablo 10. <i>Grupların Cinsiyete Göre Dağılımı</i>	88
Tablo 11. <i>Deney ve Kontrol Grupları Ön Test-Son Test Dağılım Puanları</i>	89
Tablo 12. <i>Deney ve Kontrol Grupları Ön Test-Son Test Shapiro-Wilk Testi Sonuçları</i>	90
Tablo 13. <i>Deney ve Kontrol Grupları Başarı Ön Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin “t” Testi Sonuçları</i>	90

Tablo 14. Deney ve Kontrol Grupları Tutum Ön Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin “t” Testi Sonuçları.....	91
Tablo 15. Kendi İçerisinde Deney Grubu Ön Test-Son Test Başarı Testi Puanlarına İlişkin Bağımlı Gruplar “t” Testi Sonuçları.....	92
Tablo 16. Kendi İçerisinde Kontrol Grubu Ön Test-Son Test Başarı Testi Puanlarına İlişkin Bağımlı Gruplar “t” Testi Sonuçları.....	92
Tablo 17. Kendi İçerisinde Deney Grubu Ön Test-Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Bağımlı Gruplar “t” Testi Sonuçları.....	93
Tablo 18. Kendi İçerisinde Kontrol Grubu Ön Test-Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Bağımlı Gruplar “t” Testi Sonuçları.....	94
Tablo 19. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Son Test Başarı Puanlarına İlişkin “t” Testi Sonuçları.....	95
Tablo 20. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Son Test Tutum Puanlarına İlişkin “t” Testi Sonuçları.....	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> 2020 yılında internet kullanıcıların dünyadaki dağılımı (3 Mart 2020), https://www.internetworldstats.com/stats.htm adresinden erişilmiştir.	34
<i>Şekil 2.</i> 2020 yılında kullanıcıların internete erişim oranları (3 Mart 2020), https://www.internetworldstats.com/stats.htm adresinden erişilmiştir.	35
<i>Şekil 3.</i> Türkiye’de internet ve Facebook kullanımı istatistikleri (Haziran 2019), https://www.internetworldstats.com/stats4.htm sayfasından erişilmiştir.....	37
<i>Şekil 4.</i> 2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’nda yer alan Türkiye’de ön lisans programlarında uzaktan eğitim veren üniversitelerin dağılımı	42
<i>Şekil 5.</i> Sanat eğitimi alanında herhangi bir uzaktan eğitim ön lisans programı olan üniversitelerin Türkiye’deki toplam üniversite sayısına oranı.....	42
<i>Şekil 6.</i> 2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’nda yer alan Türkiye’de lisans programlarında uzaktan eğitim veren üniversitelerin dağılımı	43
<i>Şekil 7.</i> Ölçek öz değer çizgi grafiği	80

KISALTMALAR LİSTESİ

BDE	Bilgisayar Destekli Eğitim
BDÖ	Bilgisayar Destekli Öğretim
ICCE	Uluslararası Eğitim Antlaşmaları Birliği
İTÖ	İnternet Tabanlı Öğretim
KUZEM	Kırıkkale Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi
MIT	Massachusetts Teknoloji Enstitüsü
OECD	İktisadi İş Birliği ve Gelişme Teşkilatı
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
ÖSYM	Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı
TİK	Tez İzleme Komitesi
WTÖ	Web Tabanlı Öğretim
WTUE	Web Tabanlı Uzaktan Eğitim
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

*“Geleceğin cahili, okuyamayan değil;
nasıl öğreneceğini bilmeyen kişi olacaktır.”*

Alvin Toffler

Araştırmanın bu bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almıştır.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, bireyin belli bir konu hakkında bilgi sahibi olması, gelişmesi, yetişmesi ve beceri kazanması eylemlerinin toplamıdır. Eğitim sisteminin yeterliği, kişinin yaşadığı toplumda yetkin hale gelmesinde önemli bir rol üstlenir. Eğitim, toplum dinamiklerinden birisidir ve teknolojik gelişmelere paralel olarak güncellenmesi gereken bir sistemdir. 21. yüzyıl toplumları, bilgi toplumu olma yolunda ilerlerken teknolojik gelişmeler son yüz yılda daha önce olmadığı kadar büyük bir hız kazanmış ve özellikle internet kullanımı yaygınlaşmıştır. Bütün bu sebeplerden yola çıkarak toplumdaki birçok diğer sistem gibi eğitim sisteminin de internete dost hale getirilmesi gerekli görülmüştür.

21. yüzyıl bireyinin en kıt kaynağı zamandır. Eğitimciler bu kıt kaynağın farkına vararak, teknoloji ile dost yeni bir sistem uyarlaması sunmuş ve geleneksel eğitim sistemlerinin zaman ve mekan sınırlamalarından uzaklaşmanın yolunu uzaktan eğitim sisteminde aramaya başlamışlardır. Uzaktan eğitim sisteminin uygulanışına kadar geçen süreçte bilgisayarın Türkiye’de kullanımı çok da çok eskilere dayanmamaktadır. Bilgisayar, Türkiye’de ancak 1984 yılına gelindiğinde Milli Eğitim kurumlarında kullanılmaya başlanmış olsa da bilgisayarın yaygın olarak kullanımı ancak 1993 yılında Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) tarafından yürütülen proje kapsamında Türkiye’ye sağlanan internet hattıyla başlamıştır (Engin, Tösten, & Kaya, 2010, s. 70-71).

Bilgisayarların eğitimde kullanılmasıyla Bilgisayar Destekli Öğretim (BDÖ) yöntemi yaygınlaşmış ve peşinden uzaktan eğitim sisteminin kapılarını aralanmıştır.

Teknolojik ilerlemelerin örgün eğitim ortamlarında öğrenme ve akademik sonuçlara yönelik etkisi üzerine tartışmalar devam etmektedir. Yine de bilgisayar teknolojisi ve internetin hem örgün hem de yaygın eğitim ortamlarındaki öğretmenlerin sınıfın dışından sunulan bilgilerle, öğrencilerini bir bolluğa maruz bırakma yeteneği üzerinde muazzam bir etkisi olmuştur (Jostens Learning Corporation’dan aktaran Welch, Hawley, & McCormick, 2013).

İnternetteki ilerlemeler ışığında uzaktan eğitim yaklaşımıyla öğrencilere bir sınıftaymış gibi gerçek dünya ortamında yaşayacakları deneyime benzer, etkileşimli bir öğrenme olanağı sunulmaktadır. Uzaktan eğitim, çağdaş öğretim yöntemlerinden biridir. Başka bir ifadeyle uzaktan eğitim genellikle, öğretmen ve öğrenci arasında farklı yerlerde iletişim kurulmasını sağlayan teknolojik bir ortam aracılığıyla sağlanan bir eğitim yöntemidir. Uzaktan eğitim, öğrencilere zaman ve mekan kısıtlaması olmadan istedikleri zaman, istedikleri yerden, internet aracılığıyla eğitim imkanı sunmaktadır. Lisans ve lisansüstü öğrenimi gören öğrenciler örgün eğitimde kampüse gitmek zorunda kalmaktadırlar. Ancak

uzaktan eğitim yaklaşımında öğrenciler, sanal sınıflara internet üzerinden bağlanarak canlı derslere katılabilir ve kampüse gitme zorunluluğu ortadan kalkar ayrıca öğrenciler yine diledikleri zaman kayıt edilen dersleri tekrar tekrar izleyerek öğrenmelerini pekiştirebilmektedirler.

Uzaktan eğitim yaklaşımında öğrencilerle öğretmenlerin arasındaki iletişim genellikle interaktif olup öğretmenden öğrenciye anında ya da gecikmeli de olsa destek ve geri bildirim sağlanmaktadır. Benzer şekilde öğrenciler arasındaki etkileşim de sosyal ağlara ve mesajlaşma platformlarına daha fazla erişim sağlamalarına olanak tanıyan teknolojik ilerlemeler sayesinde giderek artmıştır.

Bilgisayarın internet teknolojisi ile birlikte gelişmesi sonucunda eğitim alanında yeni yöntemler geliştirilmiş özellikle, matematik, yabancı dil, coğrafya, tarih, fen bilgisi gibi dersler için hazırlanmış internet tabanlı uygulamaların sayısı gün geçtikçe artmıştır (Zor, 2008, s. 3). Ancak sanat eğitimi üzerine uzaktan eğitime yönelik hazırlanmış uygulama sayısı son derece az ve yetersizdir.

Sanat eğitimi, bireyde estetik görüş oluşturulmasında, estetik kaygının ve ayrıca yetenek ve yaratıcılık gücünün geliştirilmesinde temel alınan eğitim yaklaşımıdır. Çağdaş sanat eğitiminin, sadece yetenek ve istekleri olanlar için değil bütün bireyler için gerekli olduğu bir gerçektir. Çünkü sanat eğitiminde ilk amaç, ustalık ve becerinin geliştirilmesi değildir, bireylerin yaratıcı güçlerinin farkına varıp estetik bir görüşe sahip olmaları böylece sanatla alakalı ön yargılarından arınmış sanat izleyicilerinin yetiştirilmesidir (Artut, 2004, s. 91-92).

Bütün bu gerekliliklerin yanında konularına bakıldığında sanat eğitimi içerisinde Estetik dersi görsel materyallerin kullanımı açısından en uygun alanlardan biridir. Bu nedenle uzaktan eğitim ile verilecek bir Estetik dersinin öğrenci kazanımları açısından geleneksel eğitim yöntemlerine göre daha başarılı olacağı söylenebilir.

Bu nedenle bu tezde problem cümlesi Estetik dersinin uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilmesinin bu dersi alan ön lisans düzeyindeki öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi var mıdır? sorunu ile ele alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilen Estetik dersinin, bu dersi alan ön lisans düzeyindeki öğrencilerin akademik başarılarına ve Estetik dersine yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi ve uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilen Estetik dersi ile yüz yüze verilen Estetik dersinin öğrencilerin akademik başarıları ve derse yönelik tutumları yönünde anlamlı bir fark oluşturup oluşturmayacağının incelenmesidir.

Araştırma için uzaktan eğitim sisteminde bir sanal sınıf ortamı oluşturulmuştur. Genel amaç çerçevesinde belirlenen sekiz alt amaç doğrultusunda araştırma tamamlanmıştır.

1. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı,
2. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı,
3. Deney grubu öğrencilerinin kendi içerisinde ön test-son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı,
4. Deney grubu öğrencilerinin kendi içerisinde ön test-son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı,
5. Kontrol grubu öğrencilerinin kendi içerisinde ön test-son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı,
6. Kontrol grubu öğrencilerinin kendi içerisinde ön test-son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı,

7. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı,
8. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

21. yüzyılda birçok değişim gibi eğitim yöntemlerinde de değişim gerçekleşmiştir. Çağımızda 19. yüzyılın gerekliliklerine göre oluşturulmuş eğitim yaklaşımlarından ve yöntemlerinden ziyade günümüzün hızlı değişimine ayak uydurabilecek yeni eğitim yaklaşımlarını uygulayan eğitim kurumu sayısı her geçen gün artmaktadır.

Geleneksel eğitim yöntemlerinde öğretmenin aktif, öğrencinin pasif olduğu bir eğitim yöntemi söz konusudur. Eğitimde öğretmen merkezli bu modeller yeterli etkiye sahip değildir. Öğretme işi öğretmen üzerinden tamamen kaldırılmamakla birlikte öğrenciyi de kendi öğrenme sürecinden sorumlu kılmak; düşünen, yorumlayan, eleştirel bakışa sahip bireyler yetişmesi açısından önemlidir. Çağdaş eğitim yöntemleri öğrenciyi öğrenme sürecinin içine dahil ederek bunu gerçekleştirmektedir. Bu eğitim yöntemlerinden biri de uzaktan eğitim yaklaşımıdır.

Geleneksel eğitim yaklaşımlarında ve yöntemlerinde eğitim-öğretim dört duvar arasında, öğretmen ve öğrencilerin aynı yerde ve aynı zaman diliminde bulunmasını zorunlu kılmaktadır. Oysa çağımız bilgiye hızla ve kolayca, diledikleri zamanda ve diledikleri yerde ulaşmak isteyen bireylerden oluşmaktadır. Uzaktan eğitim yaklaşımı, öğrenciye dilediği zaman ve yerde bilgiye ulaşma imkanı sunması, öğrencinin kampüse gitme zorunluluğunu ortadan kaldırması açısından günümüz eğitim yaklaşımlarında önemli bir yere sahiptir. Ayrıca öğrencilik hakkı elde etmesine rağmen maddi olanaksızlıklar yüzünden kampüste yaşam zorunluluğunu sağlayamama nedeniyle eğitimlerini yarıda

bırakanlar, çalışma şartları yüzünden yine kampüse gitme zorunluluğunu sağlayamayanlar gibi pek çok öğrenciye ya da öğrenci olmak isteyen bireye eğitim imkanı sunması da uzaktan eğitimin önemini artıran etmenlerdendir.

Geleceğin eğitim yöntemi olmaya aday bir yöntem olarak uzaktan eğitim ile halihazırda birçok ön lisans ve lisans eğitimi verilmektedir. Türkiye’de sanat eğitimi veren lisans bölümlerinde uzaktan eğitim yaklaşımı, 2020 yılının başında bütün dünyayı etkileyen Covid-19 pandemi sürecine kadar uygulanmamıştır. 2020 yılı itibarıyla pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de görsel sanat öğretimi uzaktan eğitim aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Ancak bu yönde gerçekleştirilmiş bir araştırmaya ulaşılammıştır.

Bu araştırma ile geleneksel eğitim yöntemine göre sanat eğitimi gören öğrencilerin uzaktan eğitim yaklaşımıyla sanat eğitimi almaları sonucu gösterdikleri akademik başarılar ve derse yönelik tutumlar karşılaştırılarak geleneksel eğitim yöntemlerine alternatif çağdaş bir eğitim yöntemi modeli önerilebilecektir.

Ayrıca bu alanda araştırma yapmak isteyenler için örnek teşkil edebilecek bir çalışma olarak yeni konulara yönelik fikirler sunabilecektir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada geçerli olabilecek varsayımlar şunlardır:

1. Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin uygulamaların dışındaki denetlenemeyen koşullardan aynı şekilde etkilenecekleri,
2. Araştırmada uygulamaların dışındaki denetlenemeyen koşulların araştırma sonucuna anlamlı şekilde etki etmeyeceği,
3. Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin birbirleriyle etkileşim içinde olmayacakları,

4. Araştırma uygulanırken, deney ve kontrol grubu öğrencilerine eşit ve tarafsız davranılacağı,
5. Araştırma konusu olarak seçilen sanat eğitimi dersinin anlamlı bir yargı oluşturmak için yeterli olacağı ve
6. Araştırmaya katılan deney grubu öğrencilerinin bilgisayar kullanım düzeylerinin yeterli seviyede olacağı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Araştırma Kırıkkale Üniversitesi Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Tasarım Bölümü Grafik Tasarım Programı, 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Döneminde eğitime devam eden 2. sınıf ön lisans öğrencileri,
2. Araştırmanın kapsamı 2+0 kredilik Estetik dersi,
3. Araştırmanın uygulaması Kırıkkale Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi (KUZEM) tarafından sağlanacak teknik destek ve sanal sınıflar ve
4. Araştırmada kullanılacak Estetik dersine yönelik tutum ölçeği ve başarı testinden elde edilecek veriler ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Asenkron: Ayrı zamanlı veya farklı zamanlı anlamlarına gelen asenkron, eğitimde öğrencilerin ve öğretmenlerin birbirlerinden bağımsız olarak diledikleri zaman diliminde eğitim alıp dilediklerinde bitirebilecekleri şekilde tasarlanan kavramdır (Albayrak, 2017, s. 57).

Bilgisayar Destekli Eğitim, çoklu ortam (multimedya) yazılımının bir ya da birden çok öğrencinin bulunduğu ortamda eğitim içerikli kullanımını sağlayan öğretim yöntemidir (Engin vd., 2010, s. 70). BDE, sağladığı pek çok avantaj ile bilgisayar kullanımının öğrenmede bir araç olduğunu savunan bir yöntemdir. Bilgisayar kullanımı ders materyallerine ulaşmada önemli bir araçtır.

BDE günümüz eğitim yöntemlerinin vazgeçilmezleri arasındadır. BDE'nin avantajları arasında en önemlilerinden birisi sabırlı bir eğitmen olmasıdır. Öğrenciler konu tekrarlarını anlayana kadar ve diledikleri anda yapabilmekte, bireysel öğrenmelerini takip edebilmekte ve ilerleyişlerini gözlemleyebilmektedir (Dinçer, 2006).

Çoklu Ortam (Multimedya): Video, ses, grafik, animasyon, modem ve yazılı metinlerin bilgisayarda gösterilmesidir (Kul, 1995, s. 14). Çoklu ortam, çeşitli türdeki bilgi kaynaklarının bir arada saklanması, dosyalanması anlamında kullanılan bir kavramdır.

Eğitim Teknolojisi: Alpar, Batdal ve Avcı'ya göre (2007, s. 25) eğitim teknolojisi “öğrencilerin öğrenme düzeylerini yükseltmek üzere fen bilimleri alanında üretilen teknoloji ürünlerinin ve davranış bilimleri alanında ortaya çıkan bilgi birikiminin eğitim etkinliklerinde sistematik bir yaklaşımla uygulamaya konması sürecidir.”

İnteraktif: Etkileşimli anlamına gelen interaktif kelimesi karşılıklı olarak etkilemeyle gerçekleştirilen iletişim şeklinde ifade edilebilir.

İnternet: *Inter* (arasında) ile *net* (ağ) kelimelerinin birleşimi ile oluşmuştur, ağlar arası anlamındadır. Birden fazla haberleşme ağı tarafından oluşturulmuş bir iletişim ağıdır ki bu ağda bilgisayarlar kablo, uydu bağlantısı ve telsiz bağlantısı ile fiziksel anlamda birbirlerine bağlıdır (Zor, 2008, s. 8-9).

Sanal: Gerçekte var olmayan, fiziksel olarak yeri olmayan, farazi anlamlarında kullanılır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2006).

Senkron: Eşzamanlı anlamında kullanılan senkron, aynı anda öğrencilerin ve öğretmenin bilgisayar ortamında sanal sınıflarda bir arada olmalarıdır.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin görüntülerinin ve seslerinin karşılıklı olarak internet aracılığıyla iletilmesi sonucu gerçekleşen iletişimdir (Işık, Karacı, Özkara, & Biroğul, 2010, s. 362).

Uzaktan Eğitim: Aralarında kilometreler bulunan, aynı ortamı paylaşmayan öğretmen ve öğrencilerin, birbirleriyle görüntülü ve sesli etkili iletişim kurabilmesi olarak tanımlanabilir (Kırık, 2014, s. 75). Farklı bir tanımla eğitim kurumlarında, öğrencilerin bireysel öğrenmelerini gerçekleştirmesine yardımcı olmak adına haftalık veya dönemlik yüklenen ders materyalleri ile oluşturulan, senkron ve asenkron eğitime imkan sunan sisteme verilen isimdir (Dinçer, 2006).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümünde araştırmanın yöntem kısmına geçmeden önce literatürde sanat, eğitim, sanat eğitimi, eğitim ve teknoloji, teknolojinin eğitim üzerindeki yansımaları ve uzaktan eğitim konuları hakkında yapılmış çalışmalar incelenerek aktarılmaya çalışılmıştır.

2.1. Teknoloji

Tarihte icatların, buluşların, teknik anlamda ilerlemelerin hemen hepsi bir ihtiyacı karşılamaya, gidermeye yönelik ortaya çıkmıştır. Nasıl ki hiçbir çözüm, bir problem olmadan üretilmezse hiçbir teknik gelişme de bir ihtiyaç doğmadan ortaya çıkmamaktadır. İnsanların öncelikle ihtiyaçları belirmiş, bunu takiben, ihtiyacın nasıl karşılanacağına dair düşünme süreci, yeni geliştirilen fikirler, ilginç tasarımlar, hatta dönemin ötesine geçmiş icatlar ile bu ihtiyaçlar giderilmiş veya giderilmeye çalışılmıştır. Örneğin ilk insanlar ağır yükleri önceleri kendi başlarına ardından da ehlileştirdikleri hayvanların sırtlarında taşımışlardır. Ancak insanlığın temelinde rahata ulaşma arzusu her zaman var olmuştur. Bu rahat olanı arayış sonucunda tekerlek denen objeyi icat etmişlerdir. Tahmin edileceği üzere ilk tekerlek bugünkü anlamda bir tekerlek olmamakla beraber en büyük buluşlardan biri sayılır.

Teknik kelimesi, tecrübeye dayalı birikimin kullanılarak bir nesnenin meydana getirilmesi tanımını karşılar. 19. yüzyıla gelindiğinde *tecrübeye dayalı birikim* yerini *bilimsel bilgiye dayalı birikime* bırakınca el becerisine dayalı teknik de yerini teknoloji kavramına bırakmıştır (Günay, 2007). Başka bir ifadeyle bilimsel bilgiye dayanarak bir şeyleri meydana getirmek anlamında kullanılan bir insan etkinliğine teknoloji denir.

Teknoloji veya teknik kavramları insanların algısına mekanik bir donanım veya bir makine getirse de teknoloji kavramının yalnızca bu terimlerle karşılanamayacağı aynı zamanda teknoloji kavramının kuramsal bir boyutunun olduğu da söylenmektedir. Birçok farklı teknoloji tanımı yapılsa da araştırmacıların görüşlerinin ortak olduğu nokta, teknoloji, ortaya çıkan ihtiyaçları gidermek, sorunları çözüme kavuşturmak için bilimsel bilgiyi kullanır şeklindedir (İşman, 2014).

Sonuç itibarıyla ihtiyaçların giderilmesi, hayatın kolaylaştırılması ve daha konforlu bir yaşam için bilim insanları hedeflerini gerçekleştirmek adına bilgiyi öğrenip, biriktirip ardından denetleyerek bütün dünyaya teknolojiyi sunmuşlardır.

Teknoloji denildiği zaman akla ilk gelen kavramlar, makinelerdir. Söz gelimi bilgisayarlar, akıllı telefonlar, televizyonlar, uydular ve başka birçok makine. Ancak kaçırılan nokta şudur: sayılan bu aletler işlevselliklerini belli bir teknolojik uygulama olmadan gerçekleştiremez. Teknolojik uygulamalardan kastedilen ise bilgisayarların çalışmasını sağlayan işletim sistemleridir. Akıllı telefonların, akıllı televizyonların, akıllı evlerin kısaca akıllı makinelerin çalışmaları için gerekli olan yazılımlar teknolojinin gözden kaçırılan boyutudur. Yani teknoloji denildiğinde akla iki boyut gelmelidir: donanım ve yazılım.

Donanım, elektronik bir makinenin bütün fiziksel parçalarını tanımlamaktadır. Yazılım ise bu fiziksel makinenin yapılma gayesine uygun çalışmasını sağlayan kodlardan oluşan komutlardır, diğer bir ifadeyle programlardır. Donanım ve yazılım birbirini tamamlarlar yani yazılımsız donanım; donanımsız yazılım herhangi bir işleve sahip değildir.

Bütün bu bahsedilenlere ek olarak teknolojinin dünyanın hemen her yerinde benzer standartlarda üretilebilecek olduğu söylenebilir. Asya, Avrupa, Amerika ve farklı kültürel kimliğe sahip pek çok bölgede aynı kalite standartlarında aynı teknoloji üretilebilir. Aynı plazma televizyonun teknolojik destek ile bahsi geçen ülkelerde üretilmiş olması bu savı desteklerken sonuç olarak teknolojinin, bir ülkenin üretken yapısını geliştirdiği, ekonomisini zenginleştirdiği ifade edilebilir (İşman, 2015, s. 9).

2.2. Eğitim

Eğitim insanla başlayarak kümülatif şekilde ilerler yani birikir, çoğalır, üzerine eklemeler yapılarak gelişir. İnsanlık tarihinin başlangıcından beri süregelen eğitim, medeniyet seviyelerine bakılmaksızın her toplumda varlığını devam ettirmiştir. Yani ilkel kabilelerde de günümüz çağdaş medeniyetlerinde de her toplumda eğitim sürecinden bahsedilir. Söz gelimi ilkel bir kabilede yaşayan balıkçı bir babanın peşinden giderek balık avlamayı öğrenen çocuk, kendi yaşamı içinde eğitilmektedir (Varış'tan aktaran Artut, 2004). Dolayısıyla Çilenti (1994, s. 4)'nin de dile getirdiği şekliyle bireyin kendi öğrendiklerini başkalarına öğretme isteği eğitim sürecini doğurmuş ve bireyler, tecrübe ile elde edilen bilgiyi, tekrar tekrar tecrübe etmeye gerek kalmadan edinebilme olanağına sahip olmuşlardır.

Eğitim, bireyin belirli bir davranışı öğrenmesi, hayatına katması yani hayatına bu davranışı dahil etmesidir. Kısaca eğitim, bir üretim süreci olarak bireyin iyi ve doğru olan davranışı edinmesidir (Erbay, 1997, s. 3).

Bir süreç olan eğitim, bireyin zihninde ve davranışlarında kalıcı izli gelişmelerin oluşmasını sağlar (İşman, 2015, s. 45). Bu süreç kimi zaman nispeten kalıcı izli davranış değişikliği (Erden ve Akman, 2008) şeklinde gelişir.

Erbay (1997) başka bir ifadeyle kişiye bedensel, zihinsel, ruhsal, toplumsal yönden istenilen davranışların kazandırılmasını eğitim olarak tanımlayarak eğitimin amacının bireye ahlaki, mesleki ve estetik yönden sosyal bir kişilik kazandırılması olduğunu vurgulamıştır.

Eğitim iki şekilde edinilir. Birinci şekli, bireyin yaşam boyu öğrenmesidir. Bu durumda eğitimin resmi bir yönü yoktur. İkinci şekli ise genellikle okul adı verilen kurumlarda gerçekleşen, tamamlandığında bireyin bir sertifika veya diploma ile aldığı eğitimin belgelendirildiği sistemdir.

Eğitim sisteminin işlevleri arasında, bütün dönemlerde, okul aracılığıyla bireye kültürel miras aktarılması, bireyin toplumun bir ferdi olarak kabul görmesi, toplumla dayanışma içinde olması, yeniliklere ve değişime açık bir birey olarak yetiştirilmesi vb. sayılabilir (Balay, 2004, s. 69).

Eğitim konusu, her toplumda ve her çağda önemli bir yer tutmuştur. Toplumların kültürlerini eğitim ile aktarmaları eğitim sürecinin geçmişle olan bağına kuvvetlendirmiş, daha başarılı nesiller yetiştirmeyi hedeflemeleri de eğitim sürecinin geleceğe uzanan kolu olmuştur.

Güneş (2015) eğitimi, değişim ve gelişim olarak iç içe geçmiş iki süreç şeklinde tanımlarken bireyin eğitim sonucunda mevcut durumundan yeni bir duruma geçmesi yani değişmesi, peşinden de gelişmesi gereğini vurgular. Bu değişme ve gelişme süreçlerinde eğitimciler bazı yaklaşımların üzerinde durmuşlardır.

Bunlardan ilki geleneksel yaklaşımdır. Geleneksel eğitim yaklaşımı kimi kaynaklarda öğretmen merkezli yaklaşım şeklinde de geçebilmektedir. Bu yaklaşımda öğrenmenin merkezi konumunda öğretmen vardır. Geleneksel yaklaşım bilgi aktarımını (Güneş, 2015) temel alır ve öğrenci-öğretmen ilişkilerinin kalıplaştığı, katı bir disiplin anlayışının hakim olduğu, eğitim sürecinde öğrencinin söz hakkının olmadığı ve öğrencinin her durumda koşulsuz uyum göstermesi gereken eğitim yaklaşımıdır (Şengül, 2005). Bu yaklaşımın

temelinde şunlar yatar: öğrencinin bilgiyi daha kolay almasını, ezberlemesini sağlamak için ders içerikleri küçük konulara ayrılır; öğretmen bilgiyi kesin bir biçimde tanımlayan ve aktaran kişidir ve nihayetinde öğrenme, öğrencilerin öğrenme çıktılarına bakarak değerlendirilir (Duru, 2014, s. 18).

Geleneksel eğitim yaklaşımına alternatif sunan ve geleneksel eğitim yaklaşımının sınırlılıklarını gidermek üzere uygulanan çağdaş eğitim yaklaşımı öğrenci merkezli bir yaklaşımdır. Çağdaş yaklaşım şemsiyesi altında birçok yöntem bulunmakla beraber hepsinin temelinde doğru yol izlendiği takdirde her öğrencinin ulaşılabilir ve öğrenebilir olduğu öngörüsü hakimdir. Çağdaş eğitim yaklaşımlarına beyin temelli öğrenme, yaşam boyu öğrenme, yapılandırmacılık, çoklu zeka kuramı, eleştirel düşünme gibi yaklaşımlar örnek olarak verilebilir. Bu yaklaşımların hepsi, öğrenmeyi yeniden şekillendirmiş, öğretmeni bilgiyi aktaran kişi, öğrenciyi bilgiyi alan kişi rollerinden uzaklaştırıp yeniden tanımlamıştır. Çağdaş yaklaşımda öğretmen bilgiye ulaşmada öğrenciye yol gösteren, kılavuzluk eden kişi; öğrenci ise hazır bilginin sunulduğu, geleneksel ve pasif rolünden sıyrılarak bilgiye ulaşmayı öğrenen, öğrenmede öğretmen kadar etkin role sahip kişi olarak yeniden tanımlanmaktadır.

Eğitimin en önemli amacı bireyi etkin biçimde yetiştirmek ve zihinsel gelişimini desteklemektir (İşman, 2015, s. 48). Birey bilgiyle gelişip donanım kazanırken toplumsal yapıyı da öğrenir. Günümüzde eğitim ile bireyin yaşantısı ve sosyal ve ekonomik gelişimi arasında git gide artan bir ilişki vardır. Artık toplumların sosyal ve ekonomik kalkınmalarında eğitimin, nitelikli bireylerin yetiştirilmesinde temel araç olduğu görüşü hakimdir (Alkan, 1998, s. 4).

Eğitimin gerekliliği sorgulandığı zaman şu hükme varılabilir; bilimin ve teknolojinin gelişimi ve aktarılması eğitim sayesinde olmaktadır. Bu durum eğitimin önemini ve gerekliliğini gözler önüne serer. Genetik faktörler anne-babadan alınan özelliklerdir. Fiziksel ve zihinsel özelliklerin üst sınırını (Çilenti, 1994, s. 6) genetik faktörler belirlerken

bireyin bu sınıra ulaşmasını çevresel etkenler sağlar. Bu noktada toplumsal yapı, kültürel özellikler ve bireyin içinde yaşadığı çağın bilgi ve teknoloji düzeyi, bahsi geçen bu çevresel etkenleri oluşturmaktadır.

Özetle eğitimin önemi, zihinsel yeteneklerin gelişmesini ve bireylerin içinde yaşadıkları çağa ayak uydurabilen, çağın gerekliliklerini yerine getirebilen ve belki de gelecek çağı değiştirecek teknolojik gelişmelere yön veren bireyler olmalarını sağlamasında yatmaktadır.

2.3. Eğitim Teknolojisi ve Faydaları

Disiplin, akademik anlamda çalışma veya araştırma alanı olarak tanımlanan bir kavramdır. Her disiplinin olduğu gibi eğitim disiplinin de amaçları vardır. Eğitim disiplini, temel öğeleri olan birey, bilgi ve toplum (Alkan, 1998, s. 1) ekseninde oluşabilecek değişimler karşısında esnek olabilmeli ve değişen süreçlere ayak uydurabilmelidir. Eğitim teknolojileri, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin öğrenim sürecine dahil edilmesidir (Ulaş ve Ozan, 2010, s. 64). Genel olarak yapılan tanımlarda eğitim teknolojisi, teknolojik araç-gereçlerin, teknolojik gelişmelerin eğitim disiplinine entegrasyonu olarak geçmektedir. Aynı zamanda eğitim teknolojisi ve öğretim teknolojisi terimleri, sınıf pedagojisinin donanımın bilimsel gelişimindeki ilerlemelerle (örneğin, televizyonlar, bilgisayarlar ve iletişim cihazları) dönüşümlü olarak kullanılır (Welch, Hawley & McCormick, 2013, s. 6).

Teknolojik gelişmeler daha önce belki de hiç bu kadar hız kazanmamış ve bununla beraber değişime duyulan ihtiyaç da daha önce belki de hiç bu kadar hissedilmemiştir. Günümüzde insanlar sürekli değişen ve güncellenen uygulamalar içerisinde gündelik yaşantılarını sürdürmektedirler. Teknolojinin kullanımı ile bilgiye ulaşma, bilginin kullanımı, bilginin saklanması, yorumlanması ve öğrenilmesi çok daha kolay ve bireysel hale gelmiştir.

Durum böyle iken eğitim-öğretim süreçlerinde öğrenci-öğretmen ile içerik-mekan etkileşimlerinin artırılması gerekmektedir. Etkileşimin yüksek düzeyde sağlanabilmesi ise eğitim teknolojilerinin kullanım oranına bağlıdır.

Geçmişten günümüze uzanan yelpazede zaman artık en kıymetli ve kıt kaynakların başında gelmektedir, bilgi çağı adı verilen bu yeni çağda ve her alanda toplumun düsturu şudur: *kısa zamanda daha fazla mesafe kat etmek*. Zaman yönetimi bilincine ekonomik refah ve ülkelerin eğitim politikaları da eklenince birçok ülkede öğrenim hakkını değerlendiren birey sayısı giderek artmıştır. Bu ise daha çok öğrenci demektir. Eğitimcilerin daha çok öğrenciye, daha kısa zamanda daha fazla bilgiyi öğrenme olanağı sunmak zorunda kalmaları, daha verimli öğrenim sürecine sahip olmalarını sağlayacak yeni eğitsel teknik ve yöntemlerin geliştirilmesini gerekli kılar (Alkan, 1998, s. 5).

İnsanoğlunun doğuştan getirdiği potansiyellerini en üst sınırlarına çıkararak kullanmayı öğrenmesi, daha güçlü ve yaratıcı yetenekleri olan bireyler haline dönüşmesi eğitim ile gerçekleşir.

Başlangıçta eğitimde kullanılan araç-gereç olarak karşılık bulan eğitim teknolojisi kavramı teknolojik ve bilimsel gelişmelerin ışığında birey ve teknoloji etkileşiminin artırılması gibi birçok konuyu kapsayan bir disiplin haline gelmiştir (Şimşek, ve diğerleri, 2008, s. 440).

Eğitim teknolojisi, eğitim araçlarının öğretmenler tarafından yalnızca kullanılma miktarı değil hangi öğrencilere hangi davranışları kazandırmak amacıyla eğitim araçlarının hangilerinin, nasıl ve ne kadar süreyle kullanılacağına bilinmesidir (Çilenti, 1994, s. 29).

Eğitim teknolojisi, eğitim kuramlarının öğrenci-öğretmen ekseninde, kuramsal esaslar, hedef, öğrenci, insan gücü, ortam, yöntem-teknik, öğrenme durumları ve değerlendirme gibi elemanlar tarafından en verimli hale getirilmesidir (Uşun, 2006, s. 1).

Eğitim araç ve yöntemleri konusundaki son gelişmeleri takip etmeyenler için eğitim teknolojisi projeksiyon cihazı, televizyon, bilgisayar, monitör gibi araçların eğitimde

kullanımı anlamı taşır. Halbuki bu ifade 1950’li yıllarda yerini başka bir tanıma bırakmıştır. Eğitim teknolojisi eğitim bilimlerinin davranış bilimlerinden yararlanarak birey yetiştirmeye yönelmesine imkan tanıyan teknoloji şeklinde ifade edilir (Çilenti, 1994, s. 29-30).

Eğitim teknolojilerinin faydaları bireyleri yaratıcılığa yönlendirmesi, öğretmenlerin daha geniş role sahip olmaları, eğitimde fırsat eşitliği sunması, bireylerin motivasyonu artırması, bireysel eğitim imkanı sunması, eğitimi daha serbest hale getirmesi, bilginin ilk kaynaktan edinilmesi şeklinde sıralanabilir (Rıza’dan aktaran Küçük, 2006, s. 16).

Eğitim teknolojileri öğrenmeyi daha kolay hale getirmesi ve bilgi aktarımında verimliliği sağlaması açısından oldukça faydalıdır. Elbette sadece bilginin aktarımı etkin öğrenmenin gerçekleştiğini göstermez. Bunun yanı sıra Çilenti’nin bahsettiği üzere (1994) eğitim teknolojileri artık bireylerin öğrenmeleri ve onlarla iletişim kurmanın yolları üzerine araştırmalar yapan bir disiplin olan davranış bilimlerinin verilerini esas alarak hangi bireyin hangi özelliklere sahip olduğunu ve hangi davranışların hangi yöntemle daha kolay kazandırılabilceğini belirleyerek ve araç-gereçlerin etkin kullanımını sağlayarak öğrenmenin etkinliğini de artırmaktadır.

2.4. Eğitim Teknolojilerindeki Gelişmeler

İçinde yaşanılan çağın gereklerine ayak uydurabilecek toplumları oluşturan bireylerin hiç şüphesiz iyi bir eğitimle donanarak yetişmesi gerekir. İyi bir eğitim ise teknolojik gelişmelerin takip edilmesi ve bu gelişmelerin eğitim yaklaşımlarında uygulanmasıyla elde edilir.

Alkan, kitabında eğitim teknolojisindeki gelişmeleri beş dönemlik periyotlara ayırarak, her dönemi kendi içerisinde var olan tarihi ve teknolojik olaylar temelinde incelemiştir. Bu incelemenin ışığında Tablo 1’deki haliyle, yazı öncesi dönemden itibaren bugünün ve

geleceğin sibernasyon dönemlerine ulaşınca kadar eğitim teknolojisinde yazının, görsel-ışitsel araçların, bireysel ve kitlesel eğitimin ve ileri düzeyde otomasyonların icadı gibi gelişimler gözlenmiştir (Alkan, 1998, s. 31-32).

Tablo 1.

Eğitim Teknolojilerindeki Gelişim Dönemleri

Dönemler	Özellikleri
1. Sözlü-Yazılı Dönem	Yazı öncesi Yazının ortaya çıkışı Matbaanın icadı
2. Görsel-İşitsel Araçlar Dönemi	Görsel-ışitsel araçların icadı Televizyonun icadı Bilgisayar programlı öğretim
3. İkilem Dönemi	Bireysel öğretim Kitlesel eğitim
4. Otomasyon Dönemi	Bireysel ve Kitlesel Öğretimin Bütünleşmesi
5. Sibernasyon Dönemi	Geleneksel Okul ve Öğretmen Yapısının Tamamen Değişimi

Eğitim teknolojilerindeki gelişmelerin bütün gelişmelerde olduğu gibi basitten karmaşığa doğru ilerlediği görülür. Ancak bu ilerleme önceleri çok yavaşken ilerleyen çağlarda hızlanmıştır, günümüzde ise her dakika yeni teknolojilerin geliştiğini söylemek mümkündür.

Tablo 1'e benzer şekilde insanların öğrenmenin nasıl gerçekleşeceğini sorgulamalarıyla, *nasıl öğrenilir* (Göktaş, ve diğerleri, 2012) sorusuna cevap aramalarıyla ortaya çıktığı düşünülen eğitim teknolojilerinin tarihsel gelişimi, günümüz teknolojisiyle güncellenmiş olarak şu şekilde yorumlanabilir (İşman, 2015, s. 87):

1. Birinci Gelişim Dönemi : 1900'lere kadar olan dönemdir. Ateşin icadı ve ilk eğitim teknolojisi kuramlarının gelişimi gerçekleşmiştir.
2. İkinci Gelişim Dönemi : 1980'lere kadarki dönemdir. Görsel ve işitsel araçların gelişimi gerçekleşmiştir.

3. Üçüncü Gelişim Dönemi : 1990'lar bu dönemin içerisinde. Bilgisayarlı eğitime geçilmesi bu döneme tekabül eder.
4. Dördüncü Gelişim Dönemi : 21. yüzyılı ifade eder. Bu dönemde otomasyon, sibernetik ve sanal eğitime geçilmesi süreçleri başlamıştır.
5. Beşinci Gelişim Dönemi : Gelecek yüzyılları temsil eder. Artık eğitim sisteminde kökten değişikliğe geçilmesi hedeflenmektedir.

2.5. Bilgisayar

Bilgisayar, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin peşinden bireylerin hayat standartlarını yükselten, bilgiyi saklayan, depolayan ve istendiğinde o bilgiyi getiren mekanik bir alettir; bir bilgisayar donanım ve yazılım bütünüdür.

Bilgisayarlar, bilgiyi yüksek hızla ve doğrulukla işlerken bilginin oluşturulmasına da yardımcı olurlar. Başka bilgisayarlarda aynı bilginin görüntülenmesi, depolanması, tanınma ve iletilmesi de bilgisayarların görevleri arasındadır. Genel bir tanımla bilgisayar sayıları, kelimeleri, hareketsiz veya hareketli resimleri ve sesleri işleyen mekanik cihazdır (Gündüz, 2005, s. 195).

Bilgisayarlar genel anlamda donanım ve yazılım adı verilen iki ana kısımdan oluşur. Donanım bilgisayarın fare, klavye, ana kart gibi mekanik parçalarını; yazılım ise bilgisayarda birtakım işlemlerin yapılmasını sağlayan ofis programları gibi kodlar ile komut verilerek oluşturulmuş programlardır (İşman, 2015, s. 405). Unutulmamalıdır ki donanım ve yazılım birlikte çalışmaya güdümlü iki ana kısımdır ve donanım olmadan yazılım, yazılım olmadan da donanımın herhangi bir işlevi söz konusu değildir.

Son olarak eğitim alanına da giriş yapan bilgisayarlar klasik eğitim yapısını olumlu yönde etkileyerek toplumun eğitim ve kültürel anlamda sosyal değişimlerini hızlandırmıştır. 1980'den itibaren hızla gelişim gösteren bilgisayarlar okullarda bilgisayar laboratuvarları,

medya merkezleri ve sınıflarda kullanılmaya başlanmıştır (Thompson ve Simonsan'dan aktaran İşman, 2001, s. 1).

2.5.1. Donanım

Bilgisayarların mekanik ve elektronik parçaları olan donanımlar genel anlamda merkezi işlem birimiyle ona bağlı bulunan çevre birimlerden oluşurlar. Çevre birimler de giriş ve çıkış birimlerinden meydana gelirler. Anakartlar, işlemciler, hard diskler, disket sürücüler CD veya DVD ROM sürücüler, ses ve görüntü kartları, modemler ve Ethernet kartlarıdır (İşman, 2015, s. 406).

2.5.2. Yazılım

Bilgisayarların kodlama tekniği ile çalışan program kısımlarına da yazılım adı verilir. “Genelde programlar kullanılacakları zaman, çevre birimlerinden (disklerden) belleğe (RAM) yüklenir. Bilgisayarın çalışmasını sağlayan yazılım olan işletim sistemi bilgisayar açıldığı zaman otomatik olarak belleğe (RAM) yüklenir. İşletim sistemi olmazsa bilgisayar açılmaz. İşletim sistemleri işlemcilerle özgü olarak hazırlanır. Uygulama programları da işletim sistemlerine özgü olarak hazırlanır.” (Çelik, t.y.).

2.5.3. Bilgisayar Ağları

Ağ kelimesi bilgisayarlar arasındaki bağa vurgu yaparak bilgisayarların iletişimde kilit noktası oluşturur.

Bilgisayarların kendi aralarında veya diğer makinelerle kurdukları bağlantı bilgisayar ağları sayesinde gerçekleşir. Birçok kurumda, ortak kullanılan yazıcı gibi cihazların olduğu bir dönemde ağ bağlantısının öneminin yadsınamayacak düzeyde olduğunu söylemek

mümkündür. Örneğin bir okulda tek bir yazıcı olduğu varsayıldığında eğitim veya idare kısmında çalışan bütün personel, bilgisayar ağları sayesinde aynı yazıcı üzerinden çıktı alma imkanına sahiptirler (İşman, 2015, s. 409).

Birbiriyle etkileşim halinde olan iki veya daha fazla bilgisayar için kullanılan *ağ* kavramını yerel ve geniş alan olmak üzere ayırmak doğru olacaktır. Yerel ağlar (LAN-Local Area Network) ve geniş alan ağları da (WAN-Wide Area Network) şeklinde değerlendirilebilir. Yerel ağlar, kablo ile doğrudan birbirine bağlı bilgisayarlar ve *server* adı verilen denetleyici bilgisayardan oluşur. Geniş alan ağları ise *modem* aracılığıyla telefon veya özel hazırlanmış hatlar yoluyla birbirine bağlı denetleyici bilgisayarlar oluşur (Sütcü, 1994, s. 149).

2.6. Eğitimde Bilgisayar Kullanımı

Çağımız bilgiye en hızlı şekilde ulaşır, bilgiyi depolama çağı olarak değişirken bilgiye ulaşan bireyler de bilgi toplumunu oluşturmaktadır.

Çağdaş uygarlığın ulaştığı bilgi düzeyini tanımlamada tam bir görüş birliğine henüz varılmamıştır, yine de son 20 yıl boyunca bilim ve teknolojiye baş döndürücü gelişmeler meydana gelmiştir. Buna bağlı olarak bilgi patlaması ve bilgi teknolojilerinin toplumsal ve ekonomik gelişmeye sundukları olanaklar dikkate alındığında, Toffler'in *üçüncü dalga* olarak betimlediği aşamanın *bilgi çağı*, bu dönemin öngördüğü toplumun da *bilgi toplumu* olarak adlandırılması uygun görülmektedir (Özden'den aktaran Balay, 2004, s. 66).

Bilgi çağı ve bilgi toplumu, eğitim alanı üzerinde de birtakım bazı değişikliklere neden olmuştur. Eğitim alanının temel elemanları birey, bilgi ve toplumdur. Bilgi patlaması kavramı bilginin, birey ve toplum hayatındaki işlevini değiştirmekle kalmamış aynı zamanda bilgi üretme ve bilgi kazanma yöntemlerini de değiştirmiştir. Bu gerçekler, en başta eğitim alanını etkilemiş ve öğrenme-öğretme süreçlerinde verim ve etkililik için değişimin önemi artmıştır (Alkan, 1998, s. 1). Teknoloji gelişimi hızlandıkça insan hakimiyeti altındaki birçok alan teknolojinin egemenliğine geçmeye başlamıştır. Bu da

insanların kendilerini yeniden keşfetmelerine, tanımlarına fırsat vermiştir. Bu dönüşüm eğitim sistemini de etkisi altına almış ve sonuçta eğitim sisteminde “anlatılanı veya dikte edileni kavramaya yönelik anlayış, yerini yaşadığı toplum içerisinde mevkiini ve ilişkilerini sorgulayan ve sebep-sonuç bağlantılarını kuran bir anlayışa devretmiştir” (Pekmezci, 2002, s. 37).

20. yüzyıl dünyada endüstri devrinin yaşandığı bir dönemdir; 21. yüzyıl ise kendisinden önceki yüzyılın değişimlerinden çok daha hızlı, çok daha farklı değişimlere gebe dir. 21. yüzyılda en önemli olayların başında nüfus artışı gelmektedir. Bunun eğitim alanıyla bağlantılı olan kısmı ise eğitim ihtiyacının, artan nüfusla artmakta olmasıdır. Bu da daha fazla bina ihtiyacı dolayısıyla daha fazla maliyet getirmektedir. Bu ek maliyetleri düşürmek adına eğitim programlarının yapısının, süreçlerinin değişimi kaçınılmazdır.

Eğitim yapısı değişirken aynı zamanda teknolojik gelişmeleri de takip etmek gereklidir. Eğitim alanında yeniliklere gidilmesinin, köklü değişiklikler yapılmasının kaçınılmaz olduğu bir döneme geçilmiş ve bu dönemde bilgisayarlar kilit rol oynamıştır.

Bilgisayarlar eğitim alanına ilk bilgisayarlı eğitimin yapıldığı 1950 yılında adım atmış ve bu eğitim, pilotlara verilen simülasyon uygulaması şeklinde gerçeklemiştir (İşman, 2015, s. 403). O günden günümüze kadar bilgisayarların gelişimi inanılmaz ölçüde hızlanmıştır.

Genel olarak bir bilgisayar verileri saklama, depolama ve gerektiğinde geri çağırma gibi temel işlevleri olan elektronik bir makinedir (İşman, 2015, s. 405; Uşun, 2006, s. 78). Bu makineler artık bilinen formlarının dışına çıkmış; masaüstü olarak başlayan serüven bireylerin ceplerine hatta avuç içlerine sığacak kadar küçülerek devam etmiştir. Bilgisayarların fiziksel olarak ebatlarında küçülmeye gidilirken güçleri ve veri işleme kapasiteleri kat be kat artmıştır.

Ayrıca eğitim alanında, gerek bilginin miktarının önceki çağlara göre çok daha hızlı artması gerekse bilgiye çok daha hızlı bir şekilde ulaşılması, konuların sürekli güncellenmesini, yenilenmesini zorunlu kılar. Artık, öğrenci-öğretmen, her bireyin,

güncellenmiş bilgilere zamanında ve etkili bir biçimde ulaşması etkin öğretim için bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu zorunluluk, bilginin üretimi, saklanması gibi alanlarda değişime gidilmesini gerekli kılmaktadır.

Ülkeler artık sosyal ve ekonomik alanda kalkınmalarının önündeki en büyük engellerden birinin eğitimsiz bireyler olduğu gerçeğini kabul etmişlerdir. Bu nedenle sosyal ve ekonomik alanda rekabet güçlerini yüksek tutmak adına eğitim alanına yatırımlarını artırmışlar ve çağın gereksinimlerini yakından takip etmeye hatta belirlemeye başlamışlardır. Bu nedenle *bireylere hangi beceriler kazandırılmalı* sorusuna cevaplar aranmaktadır. İktisadi İş Birliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) tarafından yapılan kapsamlı araştırmanın sonucunda bireye kazandırılması gereken üç beceriden bahsedilmiştir. Bunlar zihinsel, bireysel ve sosyal becerilerdir. Araştırmada dil, iletişim becerileri, bilgiye ulaşabilme ve bilgi teknolojilerinin kullanımı bireysel becerileri yüksek bireylerin sahip olduğu özellikler arasında belirtilmiş ve çoğu gelişmiş ülkenin eğitim programına yerleştirilerek uygulamaya konulmuştur (Güneş, 2015, s. 4).

Bütün bu sıralanan nedenler eğitimin örgütsel ve işlevsel yapısında yenilenmeye gidilmesini gerekli kılmakta, köklü değişiklikleri beraberinde getirmektedir.

Eğitim teknolojisi öğrenme sürecini geliştirmek için oluşturulan her türlü sistemi, tekniği ve yardımı içerir. Böyle bir yapıda şu dört özellik önemlidir:

- Öğrencinin ulaşması istenen hedeflerin tanımlanması,
- Öğrenilecek konunun öğretim ilkelerine göre analiz edilip öğrenilmeye uygun şekilde yapılandırılması,
- Konunun aktarılabilmesi için uygun medyanın seçilip kullanılması,
- Dersin, derste kullanılan araçların etkililiğini ve öğrencilerin başarı durumlarını değerlendirmek için uygun değerlendirme yöntemlerinin kullanılması (Collier'den aktaran Alpar, Batdal & Avcı, 2007, 24).

Eğitimcilerin daha fazla bireye daha kısa zaman diliminde, daha fazla bilgi öğrenme olanağı sunmak zorunda oldukları (Alkan, 1998, s. 5) bu dönemde eğitim alanında

yapılması gereken yapısal ve teknolojik gelişmelerin neden bu kadar önemli olduğu daha açık hale gelmektedir.

Bu konuda daha iyi ve daha çabuk eğitim olanağı sağlamak adına yeni araç-gereçlerin, yöntemlerin sürekli araştırılması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim, bilim ve sanatın sistemli şekilde incelenmesi daha da önemli hale gelmiştir (Alkan, 1998, s. 5).

Bilgisayarın eğitimde yardımcı bir araç olarak kullanımı 50-60 yıllık bir geçmişe sahip olsa da eğitim alanındaki yeri vazgeçilmez bir hal almıştır. Çünkü ilk olarak özel bir öğretmen gibi öğretmeyi sağlar. Bilgisayara yüklenmiş öğretim programları ile bireyselleştirilmiş öğretimin en uygulanabilir yeri bilgisayar olmuştur. Ayrıca tekrarlar yapabilme, oyun oynarken öğrenme, simülasyonla eğitime gibi imkanlar sunması da bilgisayar kullanımının vazgeçilmez olmasına katkı sağlamıştır.

Daha önce değinildiği gibi endüstri çağı ismiyle anılan dönem yerini artık bilgi, enformasyon, bilgi iletişimi gibi isimlere bırakmaya başlamış; bu çağın gerekleriyle donanan toplum da bilgi toplumu, enformasyon toplumu gibi isimler almıştır.

Günümüzde iktisadi ve siyasi gelişmelerin temelinde ülkeler güçlerini bilgi teknolojisine yaptıkları yatırımlara borçludurlar. Bir ülkenin iktisadi ve siyasi anlamda sahip olduğu refah düzeyi elinde bulundurduğu güç oranında olmaktadır. Peki, bu gücün kaynağı nedir? Kendinden önceki toplumsal yapılardan farklı olarak günümüz bilgi toplumu, mekanik gücün çok daha ötesinde bilimsel bir güce yoğunlaşmıştır. Günümüzde bilimin ilerleme düzeyi o toplumu çağdaşlarından daha güçlü kılmaya yetmektedir. Çünkü Francis Bacon'ın söylediği gibi *bilmek egemen olmaktır*. Savunma sanayi alanındaki gelişmelere bakıldığında da bu gerçek apaçık gözler önüne serilir. Belki de ilerleyen yüzyıllar içerisinde yeni bir dünya düzeni oluşturulacaktır. Bu düzen oluşturulurken söz sahibi olmak isteyen toplumların elbette güçlü olması beklenir. Bilgiyi üretme ve bilgiye ulaşma, bilgiyi anlamlı şekilde kullanma düzeyi arttıkça toplumlar güçlenecektir. İktisat, siyaset, savunma alanlarını temelden etkileyen bilgi çağının eğitim alanındaki yansıması belki de

en büyüğüdür. Çünkü eğitim, sayılan bütün bu alanların temelini oluşturan dinamiktir. Bilgi çağında en ses getiren icatlardan biri de bilgisayarlar olmuştur ve toplumun ufkunu artık hep ileriye dönük tutan bilgisayar teknolojisi en nihayetinde eğitim alanına da sıçramıştır.

Bilgisayarlar ile bireyler bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma, saklama, paylaşma, öğrenme-öğretme gibi birçok süreci çok hızlı bir şekilde yönetmeyi başarmışlardır ve eğitimciler, teknolojik gelişmelere bağlı olarak kendilerini güncellemek zorunda kalmışlardır. Hiç şüphesiz bilgisayarlar, teknolojinin dünyaya kattığı en önemli değerlerdendir. Bilgisayarların insan hayatına girmesiyle beraber bir daha geriye asla dönülemeyecek bir yola girilmiştir.

1970'lerde disketler bilgi depolama ve saklama aracı olarak bilgisayar kullanan herkesin hayatında yaygın kullanım alanına sahip olmuştur. Daha sonra 1980'lerde CD-ROM'lar ile bu yaygınlaşma çok hızlı bir şekilde ilerlemiştir. Bu depolama teknolojisi ile daha önce zaman ve arşiv sorununa yol açan binlerce sayfalık evraklar, çalışmalar, görsel materyaller, video kayıtları gibi birçok çalışma dijital ortamda kayıt altına alınabilmektedir. Günümüzde dünyada hemen bütün kurumlar artık bilgisayar destekli çalışmaktadır. Verilerini bilgisayar aracılığıyla saklayıp arşivlemektedir (İşman, 2001, s. 1).

Birçok kurumda kullanımı hızla yaygınlaşan bilgisayarlar sonunda eğitim kurumlarında da yerlerini almaya başlamış ve ilk olarak bilgisayar laboratuvarlarında öğrencilerin karşısına çıkmıştır. Bu laboratuvarlarda öğretmenler bilgisayar kullanımı hakkında öğrencileri aydınlatırken ilerleyen dönemde bilgisayarlar sınıflara kadar girmiştir. Artık Türkiye'de hemen her sınıfta bir bilgisayarın bulunduğu ilk, orta, lise ve dengi okullar mevcuttur.

Eğitim üzerine yapılan araştırmalar, öğrenci sayısının artmasına bağlı olarak eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinden, rehberlik-danışmanlık süreçlerine ve öğrencinin akademik başarısının ölçülüp belirlenmesine kadar her alanda bilgisayar kullanımının giderek artış gösterdiğini söylemektedir (Andiç'ten aktaran Söylemez Hark, 2013, s. 93).

Unutulmamalıdır ki bilgisayarların doğru kullanımı ile öğretmenler birçok imkana sahip olmaktadır. Söz gelimi geleneksel eğitim yöntemleriyle öğrenmeye göre etkileşimin çok daha yüksek olduğu yeni öğrenme ortamları oluşturabilmekte ve öğrenci katılımını son derece etkin hale getirebilmektedirler (Kıyıcı, 2014, s. 30).

2.6.1. Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemleri

Öğrenmenin kalıcılığını artırmada destek olan bilgisayar, öğrenme-öğretme ortamlarında öğrenme-öğretme yöntemleriyle entegre olarak kullanılmaktadır. Bu şekilde uygulanan yöntemlerin öğrenmede anahtar rol üstlendikleri söylenebilir (İşman, 2015, s. 415).

2.6.1.1. Bilgisayar Destekli Eğitim (BDE)

Eğitimin bilimsel bir nitelik taşıması kalitesi açısından çok büyük öneme sahiptir. Ancak Türkiye’de eğitim, geçmişten günümüze daha çok sağduyuya dayalı olarak ele alınmıştır. Bilime katkı sunacak fikirlerin oluşması için değişime açık olunması gereklidir. Ancak geleneksel eğitim sisteminde fikirlerin değiştirilmesinden çok yerleşmesi ve benimsenmesi ile ilgilenilmiştir. Teknolojinin getirdiği bilgi çağı devamlılığı ve istikrarı olmayan bir niteliktedir ve bu çağın değişim hızı daha öncekilerle kıyas götürmeyecek kadar fazladır. Eskiden rağbet gören fiziksel güç, mekanik beceriler artık bilgi teknolojisine hakimiyet gücünün gerisinde kalmıştır (Aslan, 2003, s. 67). Bilgi teknolojisi bilgisayarlarla her eve girmiştir.

Nihayet eğitimde bilgisayarların kullanımı ile eğitim sürecinin daha aktif hale getirildiği bir gerçektir. Ek olarak bilgisayar teknolojisi ile bilgiler, bireyin belleğinde grafiksel ve sembolik temsil biçimleri ile depolanabilecektir. Bilginin çift boyutlu olarak depolanması ile de hem öğrenme daha anlamlı hale gelebilecek hem de bilgi depolaması uzun süreli olabilecektir (Çekbaş, Yakar, Yıldırım, & Savran, 2003, s. 76).

Bilgisayar teknolojisinin yaygınlaşması ile bireysel çalışmalar hız kazanmış, araştırmaların sayısı artmış, konuların tekrar edilmesi kolaylaşmış ve eğitim alanında sunumlarda bilgisayar desteği bireylerin üzerine düşen yükü olabildiğince hafifletmiştir. Eğitim alanında bilgisayar kullanımı 1970’li yıllara denk gelse de BDE uygulaması 1980’li yıllardan sonra eğitimdeki yerini almıştır (Tokman’dan aktaran Zor, 2008, s. 2).

“BDE, öğretim sürecinde öğrencilerin bilgisayarda programlanan dersler ile etkileşimde bulunduğu, öğretmenin rehber, bilgisayarın ise ortam rolünü üstlendiği etkinlikler olarak tanımlanabilir. Diğer bir tanıma göre de öğretimsel içerik veya faaliyetlerin bilgisayar yoluyla aktarılmasına *Bilgisayar Destekli Eğitim* denir” (Hamafin ve Peck’ten aktaran Engin, Tösten, ve Kaya, 2010).

BDE, öğretilecek konuya dair içeriklerin bilgisayar yoluyla aktarılmasıdır ve eğitim alanında bilgisayar kullanımını tanımlayan en eski kavramlardandır. Bu nedenle, farklı amaçlarla dahi olsa, eğitim alanında bilgisayar kullanımı genellikle BDE olarak adlandırılır (Avcı, t.y.).

2.6.1.2. Bilgisayar Destekli Öğretim (BDÖ)

Bilgisayar ile sınavların hazırlanması veya sınavların bilgisayar ortamında yapılması, öğrencilerin her türlü verilerinin saklanması gibi eğitimin birçok alanda bilgisayarın kullanılması BDE ile gerçekleşir. BDÖ ise daha spesifik bir terimdir. Bilgisayarı belirli bir ders veya konunun öğretiminde kullanmaktır (Güyer, 2013). Kısaca bilgisayarların eğitimde araç-gereç olarak kullanılması BDE kavramı ile karşılık bulurken, öğretim sürecinde bilgisayarların kullanımına BDÖ kavramı karşılık gelmektedir. BDÖ, özetle bilgisayarların eğitim-öğretim çalışmalarında kullanılması olarak tanımlanabilir (Kıyıcı, 2014, s. 30).

BDÖ uygulamalarıyla ilgili en önemli araştırmalardan biri 1988-1997 yılları arasında Drexel Üniversitesi’nde yapılan, *E4 Geliştirilmiş Öğrenim Tecrübesidir*. Bu araştırma sonucunda,

BDÖ, yüksek görsellik ve etkileşim oranı, sesli ve animasyonlu konu anlatımları ile en yüksek hatırlama oranı sağlayan öğrenme yöntemlerinden biri olarak tespit edilmiştir (Balkı'dan aktaran Zor, 2008, s. 2).

Yapılan diğer araştırmalarda da sonuçlar benzerlik göstermeye başlayınca BDÖ uygulamaları eğitim alanında artan bir ivme ile yükselişe geçmiştir. Öğrenci öğrenme sürecini, bilgisayar karşısında ders yazılımlarını kullanarak gerçekleştirirken bireysel öğrenme hızlarına ve becerilerine göre kendilerini ayarlama imkanı bulurlar. BDÖ, öğretim sırasında, derse ait önceden hazır halde bulunan ders yazılımları ile uygulanmaktadır (Söylemez Hark, 2013, s. 93).

2.6.1.3. Web Tabanlı Öğretim (WTÖ)

Web Tabanlı Öğretim yöntemi BDÖ ile internet teknolojisinin harmanlanması sonucu geliştirilmiştir. İnternet teknolojisinin bilgisayar destekli öğretimle harmanlanması sonucu Web Tabanlı Öğretim (WTÖ) yöntemi geliştirilmiştir. WTÖ için hazırlanan web sayfalarında canlandırma (animasyon), benzetim (simülasyon), ses, görüntü, film gibi görsellerle birlikte elektronik mesaj (e-mail), karşılıklı sohbet (chat), haber grupları (listserver), bilgi paylaşımları (forumlar), video konferans vb. uygulamalarla öğrenci-öğretmen etkileşimi en yüksek seviyeye çıkarılmaya çalışılmaktadır (Zor, 2008, s. 3).

WTÖ'de eğitim süreci, planlı şekilde eğitim-öğretim döneminden önce hazırlanmış içeriklerin web altyapısı ile çeşitli programlar aracılığıyla sunulması, saklanması ve gerekli olduğu zamanlarda tekrar ulaşılabilmesi şeklinde ilerler. Ders materyallerinin öğrencilerin eş zamanlı veya eş zamansız erişimlerine açık olması WTÖ'nün faydalarından yalnızca biridir. İnternet altyapısının Türkiye'de ancak 1990'lı yıllara kadar uzanabilen çok yeni bir geçmişi vardır. Buna rağmen dünya üzerinde internet aracılığıyla sağlanan birçok yöntemin Türkiye'de uyarlanmış ve başarılı şekilde yürütülmüş olduğu bir gerçektir.

İnternet altyapısının gelişmesi sonucunda internet kullanımında artış olmuştur. Bu sayede yazılımlar web tabanlı hale gelmiş ve bu şekilde hizmet vermeye başlamıştır. İnternet ağının kullanımı ile eğitim süreci, elektronik kitap, elektronik posta, tele konferans görüşmeleri gibi yöntemler ile yapılmaya başlanmıştır (Deperlioğlu & Yıldırım, 2009, s. 63).

2.6.1.4. İnternet Tabanlı Öğretim (İTÖ)

Bilgisayarların eğitimde kullanımının yaygınlaşmasının yanı sıra internetin de gün geçtikçe erişilebilir bir nitelik kazanması eğitimin, internet üzerinden yürütülmeye başlanmasına olanak sağlamıştır. Günümüzde bilgisayarın ve internetin artık her eve girdiği; her öğretmenin ve hemen her öğrencinin bir bilgisayarı olduğu varsayıldığında internet üzerinden gerçekleşen bir eğitimin kaçınılmaz olduğu gerçeğiyle yüzleşilmektedir.

Birçok fakültede bilgisayar ortamında eğitim ders programlarında yer almış durumdadır. Bununla beraber gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede ilköğretim ve lisede internet kullanımı ve internetten en efektif şekilde faydalanmayı öğreten dersler verilmektedir (İşman ve diğerlerinden aktaran Zor, 2008, s. 43).

İnternet yoluyla asenkron ve senkron olarak iki şekilde eğitim sunulabilir. Öğrencilerin kendilerine uygun olan zaman diliminde derse bağlandıkları eğitim asenkron eğitimidir. Eş zamanlı olmayacak şekilde öğretmen ve öğrenci derse katılırlar. Derse ait içeriklere internet erişimi olan her yerden ulaşılabilir ve iletişim elektronik posta ile ya da mesaj panoları ile sağlanır. Asenkron eğitimde öğrencilerin belirli yüzde ile dersi tamamlaması gerekmektedir. Belirli bir süre dahilinde olan bu yüzdeliği öğrenci dilerse daha önce de tamamlayabilir. Senkron eğitimde ise öğretmen dersin tarih ve saatini belirledikten sonra öğrencilere sistem üzerinden elektronik posta gönderilir. Dersin başlamasının akabinde öğretmen ve derse katılım sağlayan öğrenciler eş zamanlı olarak interaktif bir şekilde dersi yürütürler (Kıyıcı, 2014, s. 31).

Aslında WTÖ hakkında yapılan literatür çalışmalarının incelenmesi ile İTÖ ile aynı anlamı karşılayan fakat farklı başlıklar altında tanımlanan araştırmalarla karşılaşılmaktadır. Ortaya

ıkan bu farklar düşncede oluşan farklılıklar değil; yalnızca WEB, internet, e-öğrenme konularının henüz yeni olmasından kaynaklı bir görüş birliğinin oluşamamasındandır. WT ve İT kavramları ile ifade edilmek istenenler arasında birbirine çok benzeyen düşüncelerdir. Yani eğitimin, internet üzerinden, internetin her türlü olanaklarının kullanılarak gerçekleştirilmesi ile İT kavramı ifade edilirken, bu tür öğrenmeye de WT veya e-öğrenme denmektedir (etin, 2012).

İT, sadece bir web programcısı tarafından hazırlanan sayfalardan oluşmamalıdır aksine uzun, emek gerektiren bir hazırlık dönemi isteyen ve ilk yatırım maliyetleri yüz yüze eğitimden yüksek çıksa da toplam bakım ve kullanım maliyetleri göz önüne alındığında daha avantajlı olan bir eğitimidir (Bayam & Aksoy, 2002, s. 174).

2.7. Uzaktan Eğitim

Öğrenci ve öğretmenin birbirlerinden kilometrelerce uzaklıkta olmalarına rağmen çeşitli iletişim metotlarıyla eğitim-ğretim sürecini gerçekleştirmeleri uzaktan eğitim olarak isimlendirilir.

Geleneksel eğitim sisteminde genellikle okullarda gerçekleştirilen sistemli eğitim-ğretim süreçlerinde öğretmenler ve öğrenciler bilfiil o mekanda bulunmak zorundadırlar. Sınıflarda geçen ğretim, belli devam yzdelikleriyle öğrencilerin fiziksel olarak sınıfta bulunmasını sağlar.

“Genel bir ifadeyle uzaktan eğitim, hiyerarşık, kararlı, karmaşık, doğrusal olmayan bir ğretim sistemi şeklinde nitelendirilebilmektedir. Her şeyden önce uzaktan eğitim, planlı bir şekilde yürütülen ve yeni iletişim teknolojileri tarafından desteklenen kapsamlı bir öğrenim sürecidir” (Kırık, 2014, s. 75).

Öğrencilerin her birinin biricik olduğu varsayıldığında öğrenmenin de bireyselleştirilmesi gerekmektedir. Ancak geleneksel eğitim sistemi bu durumu göz ardı etmiş; daha önce

bahsedildiği şekliyle tek tip birey yetiştirmeyi düstur edinmiştir. Oysa günümüz eğitim anlayışında bireysel farklılıklar önemsenmekte ve bu farklılıklara göre eğitim sistemleri güncellenmekte ve geliştirilmektedir.

Ayrıca nüfustaki artış beraberinde eğitim-öğretim hakkından yararlanmak isteyen bireylerin sayısındaki artışı getirmiştir. Gelişmiş toplumlarda *yaşam boyu öğrenme* şeklinde yeni bir eğitim yaklaşımından söz edilir. Yaşam boyu öğrenme yaklaşımında bireylerin farklı zamanlarda ve farklı mekanlarda, esnek ve yaşam boyu sürdürülebilir bir eğitim alma hakları vardır. Tam da bu nedenlerle uzaktan eğitim, geleneksel eğitim anlayışına alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Yüz yüze eğitim alma imkanı olmayan bireylerin, farklı platformlar aracılığıyla öğrenci-öğretmen ilişkisi içerisinde eğitim almalarına olanak sağlayan bir sistemdir. Uzaktan eğitim sisteminin temelinde öğrenci ve öğretmenin farklı mekanlardayken eğitimin iletişim araçları ile gerçekleştirilmesi yatmaktadır. Başka bir ifadeyle uzaktan eğitim yaklaşımıyla yüz yüze eğitim yaklaşımı karşılaştırılırsa aralarındaki en büyük fark öğrenci ve öğretmenin mekan ve zaman olarak özgür olmaları, bu sınırlamaların olmamasıdır (Ağır, Okur, & Okçu, 2007, s. 129).

Uzaktan eğitim yaklaşımı, genellikle ya asenkron (eş zamansız), tek yönlü iletişim sürecini ya da senkron (eşzamanlı), iki yönlü iletişim sürecini içerecek şekilde kategorize edilebilir.

Eşzamanlı eğitim, öğretmen ve öğrenci arasında eşzamanlı olarak gerçekleşen etkileşimli bir süreç olarak tanımlanırken aksine, eş zamansız eğitim öğretmen ve öğrenci arasında eşzamanlı olarak gerçekleşmeyen etkileşimli bir süreçtir. Kaplan ve Lynn (2003) eş zamansız süreci *farklı zaman ve farklı yer* ifadesiyle, eşzamanlı süreci de *aynı zaman ama farklı yer* ifadesiyle tanımlarlar.

Eş zamansız yaklaşım, ders materyalleri, tartışma panoları, web günlükleri (bloglar), e-posta, ses ve video kayıtları, anlatımlı slayt gösterileri, veri tabanları, web kitapları, anketler, paylaşılan takvimler ve web sitesi bağlantılarını; eşzamanlı yaklaşım ise internet

veya mobil bağlantı üzerinden gerçek zamanlı sohbet; anlık mesajlaşma, beyaz tahta ve uygulama paylaşımları gibi ses, video veya web konferanslarını içerir.

Eş zamansız yaklaşım, eğitim-öğretim sürecinde esneklik isteyen veya esnekliğe ihtiyaç duyan öğrenciler ve öğretmenler için uygun bir yöntemdir. Bu sayede, teknolojik imkanlara erişim bazı öğrenciler için hala kısıtlı olsa da birçok öğrenci ders materyallerine farklı ortamlarda, rahatlıkla ve istedikleri zaman diliminde erişebilirler.

Eş zamanlı etkileşim gerekli olmadığı durumlarda, ders materyalleri ve meydana gelen etkileşimler söz gelimi ses ve video konferans kayıtları, öğrencilerin herhangi bir zamanda gerektiği kadar başvurabilmesi için genellikle bir şekilde yayınlanır ve arşive kaydedilir.

Elbette eş zamansız yaklaşımın dezavantajları da vardır; bunlardan en önemlilerinden biri bireysel öğrenme sürecinin zorlayıcı olabilmesidir. Başka bir ifadeyle öğrencilerin öğrenme sürecinde daha aktif ve öğrenmelerinin gerçekleşebilmesi için çok daha disiplinli olmaları gerekir.

Eş zamanlı yaklaşımda öğrencilerin, öğretmen ve diğer öğrencilerle sanal sınıflarda, canlı derslerle ders materyali hakkında gerçek zamanlı tartışmalara katılmaları sağlanır. Ancak, bu sürece katılmak için öğretmenle öğrencilerin uygun olduğu zamanlarda hazır bulunmaları gerekmektedir. Bu nedenle zamanlamada çakışmalar olabilir. Senkron yaklaşım asenkron yaklaşıma göre daha maliyetli olma eğilimindedir. Çünkü eş zamanlı şekilde uzaktan eğitim uygulanabilmesi için yüksek hızlı internet bağlantısı, kaliteli ses ve video donanımı, uzaktan eğitim yazılımlarının bulunması gerekir.

Literatürde uzaktan eğitim yaklaşımı incelenirken birbirinden başka kavramlarla karşılaşılabilir. Türkiye’de kullanılan açık öğretim, çevrimiçi öğrenme, e-öğrenme, uzaktan eğitim, internet tabanlı eğitim, uzaktan öğretim, web destekli öğretim, internette öğretim, yaygın eğitim, esnek öğrenme ve sanal eğitim gibi kavramlar arasında birtakım farklılıklar olsa da hepsi aynı kavramı ifade etmektedir (Özkul ve Aydın’dan aktaran Usta, Uysal, & Okur, 2016, s. 2216).

Uzaktan eğitim sistemi bu niteliklerinden başka öğrenciler, öğrenim materyalleri ve yöntemleri ve uygulamanın lojistik ve ekonomik yönleri bakımından geleneksel eğitim sistemlerinden farklıdır. Özetle uzaktan eğitim yaklaşımı, geleneksel eğitim sistemlerin katılığına karşı *esnekliktir*.

- Öğrenciler açısından değerlendirildiğinde öğrenmenin düzeni, zamanlaması ve yeri bakımından öğrenci bir ölçüde bağımsızdır. Uzaktan eğitim, eğitimden faydalanmak isteyen örneğin çalışan yetişkinler gibi yeni hedef gruplarına eğitimde fırsat eşitliği sunmaktadır.
- Öğrenim materyalleri ve sistemleri açısından değerlendirildiğinde öğrencinin bireysel öğrenmesine katkı sunacak şekilde düzenlenmiş öğrenme materyallerinin içeriklerinin hazırlanmasını gerektirir.
- Uygulamanın lojistik ve ekonomik yönleri bakımından değerlendirildiğinde basılı metinler, radyo-televizyon yayınları, diğer görsel/işitsel araçlar gibi materyallerin bir merkezden üretilmesi ve geleneksel eğitim sistemleriyle kıyaslandığında öğrenci başına düşen maliyetlerin daha az olması gibi sonuçlar çıkmaktadır (Özdil, 1985, s. 20).

2.7.1. Uzaktan Eğitimin Tarihçesi

Canbek çalışmasında, Simonson, Smaldino, Albright ve Zvacek'in uzaktan eğitim sisteminin tarihsel süreçteki gelişimiyle ilgili belirttikleri taksonomiye şu şekilde vermiştir:

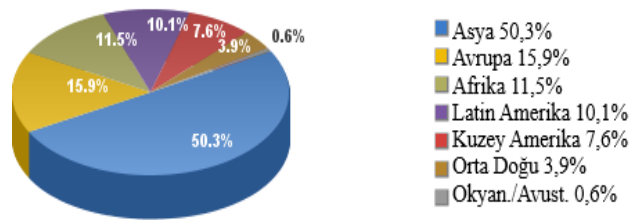
- Postayla eğitim (Correspondence study)
- Önceden kaydedilmiş ortamlar (Prerecorded media): Sesli video sistemleri
- Çift yönlü audio (ses) (Two-way audio): Telefon sistemi, telebridge bağlantısı
- Grafiklerle birlikte verilen çift yönlü audio (Two-way audio with graphics): Sunum tahtası ileticisi ve bilgisayar ağı
- Tek yönlü canlı video (One-way live video): TV sınıfı, video iletim sistemi

- Çift yönlü audio (Two-way audio), tek yönlü video (one-way video): 800'lü numaralarla telefon sistemi
- Çift yönlü audio/video (Two-way audio/video): Telekomünikasyon sistemleri
- Masaüstü çift yönlü audio/video (Desktop two-way audio/video): Çoklu ortam bilgisayarları (Canbek Göksel, 2015, s. 105-106).

Uzaktan eğitim sisteminin ilk olarak mektup yoluyla eğitim şeklinde başladığı bilinmektedir. 1700'lü yıllara kadar uzanan bu sistemle ilgili kimi kaynaklara göre en önemli gelişme Boston Gazetesi'nde basılan *Steno Derslerinin* uzaktan eğitim sistemiyle verileceği şeklinde 28 Mart 1728 tarihli ilandır. Yine benzer şekilde 1833 yılında verilen bir ilanda mektuplar aracılığıyla eğitim verileceği ifade edilmiştir (Çoban'dan aktaran Kırık, 2014, s. 80). Moore tarafından yapılan benzer bir araştırmada, Uluslararası Eğitim Antlaşmaları Birliği'nin (ICCE) ilk defa 1972'de uzaktan eğitim sistemini *mektupla öğrenim* kavramının karşılığı şeklinde kullandığı belirtilmiştir (Erturgut, 2008, s. 80).

Genel olarak denilebilir ki uzaktan eğitim sistemi ilk kez, iletişim araçlarından mektup, posta ve basılı materyaller; peşinden gelişen teknoloji ile zamanla radyo, televizyon gibi kitlesel iletişim araçları ve daha sonra bilgisayarlar aracılığıyla eğitim alanına dahil olmuştur.

Nihayet, internet teknolojisi ile uzaktan eğitim sisteminde sanal sınıflardan söz edilen dönem başlamıştır. İnternet kullanımı gün geçtikçe yaygınlaşan ve artık ihtiyaç haline gelen bir durumdur.

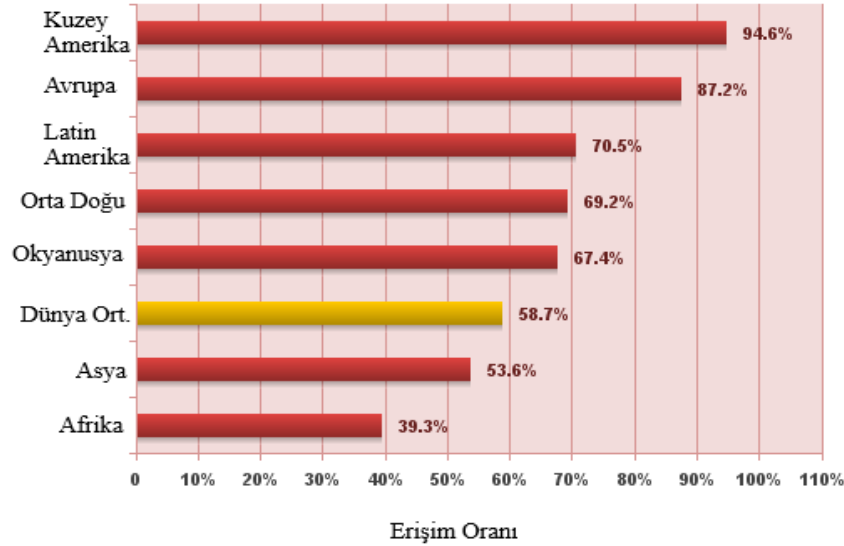

Not: 3 Mart 2020 verilerine göre 4.574.150.134 internet kullanıcısı baz alınmıştır.

Şekil 1. 2020 yılında internet kullanıcıların dünyadaki dağılımı (3 Mart 2020), <https://www.internetworldstats.com/stats.htm> adresinden erişilmiştir.

Söz gelimi Şekil 1’de, Internet World Statistics’e (www.internetworldstats.com) göre dünyada coğrafi bölgelere göre internet kullanıcılarının dağılımı gösterilmektedir. Şekil 1’deki veriler incelendiğinde Asya kıtasının dünya üzerinde en fazla internet kullanıcısına sahip olduğu ve Asya kıtasını sırasıyla Avrupa, Afrika, Amerika, Orta Doğu ve Avustralya bölgelerinin izlediği görülür.

Ayrıca Internet World Statistics’e (www.internetworldstats.com) göre dünya nüfusunun yaklaşık 7.796.615.710 olduğu ve dünya üzerinde 3 Mart 2020 tarihinde 4.574.150.134 internet kullanıcısı olduğu tahmin edilmektedir. Şekil 2’de coğrafi bölgelere göre internet erişim oranları gösterilmektedir.

Not: 3 Mart 2020 verilerine göre dünya nüfusu 7.796.615.710 ve internet kullanıcısı 4.574.150.134 kişi olarak alınmıştır.

Şekil 2. 2020 yılında kullanıcıların internete erişim oranları (3 Mart 2020), <https://www.internetworldstats.com/stats.htm> adresinden erişilmiştir.

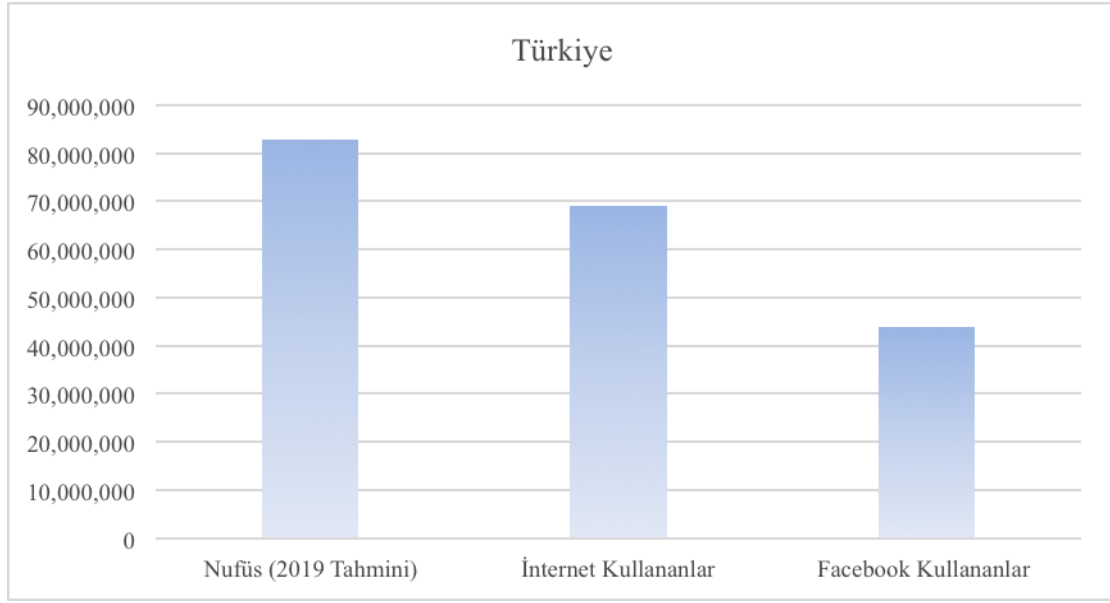
Şekil 1 ve Şekil 2’de gösterilen veriler ışığında birçok coğrafi bölgede internet kullanıcılarının olduğunu ve dünya nüfusunun %58,7’sinin internet erişimine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Dünyanın internet ile tanışmasının temellerini Rusya ile Amerika Birleşik Devletleri arasında teknolojik ilerlemeler noktasında meydana gelen yarış oluşturur. Birbirlerine ve dünyaya teknolojik anlamda gelişmişliklerini göstermek adına yarışan bu iki devlet özellikle önce askeri alanda yapılan yatırımlarda interneti kullanırlar. Söz gelimi Amerika Birleşik Devletleri'nde MIT (Massachusetts Teknoloji Enstitüsü) tarafından 1960'ta askeri amaçlı ARPA'nın geliştirilmesinin ardından ARPANET sistemi geliştirilerek halkın kullanımına sunulması buna örnek teşkil eder (Baron ve Orwig'den aktaran İşman, 2015, s. 459).

Dünyada internet 1970'li yıllarda kullanılmaya başlansa da internetin Türkiye'ye gelişi 1987 tarihine tekabül eder. Türkiye'nin ilk uluslararası bağlantısı ODTÜ ile Amerika Birleşik Devletleri arasında yapılmıştır. İlerleyen yıllarda birçok üniversite internet kullanımına başlamıştır. Günümüzde bütün üniversiteler, devlet kurum ve kuruluşları, şirketler, bankalar ve diğer bütün kurum ve kuruluşlar internet kullanmaktadır (İşman, 2011).

İnternet ve Web tabanlı teknolojilerin uzaktan eğitim uygulamalarında kullanılmak üzere 1990'larda hızla gelişmeye başlamasıyla, o zamandan beri, web erişimi devlet okulları ve genel olarak dünyanın birçok ülkesinde önemli ölçüde artmıştır (Welch, Hawley, & McCormick, 2013). Dünyanın birçok ülkesinde uzaktan eğitim ile ilgili çalışmalar ve gelişmeler yaşanırken Türkiye'de geç de olsa uzaktan eğitim sistemi uygulanmaya çalışılmıştır. İlk olarak mektupla eğitim olarak başlayan uzaktan eğitim sistemi 1996 yılında ODTÜ'nün önderliğinde internetin de kullanılmasıyla internet üzerinden verilmeye başlanmıştır (Bağcı, 2010, s. 41). Yine ODTÜ'de 1998 yılında IDEA (İnternete Dayalı Asenkron Eğitim-<http://idea.metu.edu.tr>) ile tamamıyla internet üzerinden ve asenkron olacak şekilde Bilgi Teknolojileri Sertifika Programı başlatılmıştır (Bayam & Aksoy, 2002, s. 170).

“Tarihsel gelişimi itibarıyla dünyada uygulanan uzaktan eğitim projelerinden yaklaşık iki yüzyıl sonra ancak Türkiye’ye gelebilen uzaktan eğitim sisteminde yeni teknolojik gelişmelerin de uygulama olarak girmesi için bir o kadar yıl daha bekleme gereği yoktur” (Menderis Aydın, 2014, s. 20). Bu nedenle, internet kullanımının oldukça yaygın olduğu bir çağda, Türkiye’de uzaktan eğitim sisteminde gerçekleşen son gelişmeleri takip eden bir eğitim sürecinin başlaması gerekmektedir.

Şekil 3. Türkiye’de internet ve Facebook kullanımı istatistikleri (Haziran 2019), <https://www.internetworldstats.com/stats4.htm> sayfasından erişilmiştir.

Internet World Statistics (www.internetworldstats.com) verilerine göre Türkiye’nin nüfusunun 82.961.805 olduğu ve 69 milyondan fazla (69.107.183) Türk vatandaşının (nüfusun yaklaşık %83,30’u) internet kullandığı görülmektedir. Bu veri, Türkiye’de bireylerin internet kullanımına aşina olduklarını göstermesi açısından önemlidir. Türkiye internet kullanımında hiç de azımsanmayacak bir orana sahiptir.

Günümüzde Türkiye’de üniversiteler aracılığıyla birtakım uzaktan eğitim çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmalarda ön plana çıkan kurumlar Anadolu, Gazi, Fırat, Bilkent, Ankara, Selçuk, Ahmet Yesevi, Harran Üniversitesi gibi kurumlardır (Varol vd.’den aktaran Bağcı, 2010, s. 41). Elbette artık Türkiye’de birçok üniversite ön lisans, lisans ve

lisansüstü eğitim süreçlerinde uzaktan eğitim sistemine yönelmiştir. Uzaktan eğitimin uygulanmasına yönelik Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar adı altında bir yönetmelik oluşturarak uzaktan eğitim sistemini yükseköğretim kurumlarında standartlaştırmaya gitmiştir. YÖK, yönetmeliğin ikinci bölümünde derslerin işlenişi hakkında da bir standart getirmeyi hedeflemiştir:

MADDE 7- (1) ...Dersler, video konferans, sanal sınıf, forum uygulamaları gibi eşzamanlı araçlarla öğrenciler arasında ve öğrenciler ile öğretim elemanı arasında etkileşim kurularak bizzat öğretim elemanı tarafından eşzamanlı biçimde verilir. (Değişik;15.04.2015 tarihli YÖK Yürütme Kurulu) (Yükseköğretim Kurulu, t.y.).

Bu mevzuattan da anlaşılacağı üzere Türkiye’de yukarıda adı geçmese de hemen hemen bütün üniversitelerde uzaktan eğitim faaliyetleri ya başlamıştır ya da başlamak üzeredir (Bağcı, 2010, s. 50).

2.7.2. Sanat Eğitimi Alanında Çeşitli Ülkelerde Uzaktan Eğitim Veren Üniversiteler

Sanat eğitimine yönelik dersler üniversitelerde ilk olarak 18. ve 19. yüzyılda Almanya’da sanat tarihi derslerinin eklenmesiyle başlar. İngiltere, Oxford’da Görsel Sanatlar Eğitimi Bölümü için ilk kez girişimde bulunan John Ruskin, sanat tarihi dersini gerekli bir ders olarak görmüş ve zevk ve tat alma duygularının algı eğitimiyle gelişebileceğini savunmuştur (Katırcı, 2020, s. 59). Sanat eğitiminin üniversitelerde verilmesinin yaygınlaşmasıyla yaratıcı düşünce ve estetik algısıyla sanatsal farkındalığı gelişmiş, duyarlı bireyler yetiştirilecektir. Bu yaklaşımla geleneksel eğitim yöntemleri gibi uzaktan eğitim yaklaşımı gibi çağdaş eğitim yöntemlerinin de zamanla sanat eğitimine uyarlanmış olduğu görülür.

Uzaktan eğitim yaklaşımı sadece sanat eğitimi için bir sorun değildir; küresel olarak okullarda kullanılan pratik bir yardım haline de gelmiştir. Buna ek olarak, teknolojik eğilimler ve taleplerin rekabetçi doğası ile zorlanan birçok ders artık neredeyse tamamen bilgisayarlaştırılmış ve öğretim metodolojisi ihtiyaçlara yanıt olarak değiştirilmiş ve şekillendirilmiştir (Burma, 2007). Uzaktan eğitim 1700’lü yıllarda uygulanmaya başlanan ve o tarihten bu yana dünyanın birçok ülkesinde geleneksel eğitim yöntemlerinin katı kuralcılığına getirdiği esnekliklerle tercih edilmekte olan bir yaklaşımdır. İşman (2011) kitabında dünyadaki uzaktan eğitim üniversitelerinden 50 tanesini incelemiştir. İşman’ın çalışmasını 2015 yılında yaptığı düşünüldüğünde 2015 yılından bu yana geçen süreçte gelişen teknoloji ve internet ile uzaktan eğitim yaklaşımının daha da yaygın hale geldiği ve uzaktan eğitim veren üniversite sayısının arttığı söylenebilir.

Ancak bu araştırmanın konusu sanat eğitimi kapsamında ilerlediği için yalnızca dünyanın çeşitli ülkelerinde sanat eğitimi üzerine uzaktan eğitim veren üniversiteler araştırmanın çerçevesine girmiştir.

Yapılan araştırma sonucunda sanat eğitimi almak isteyen sanatseverler için güzel sanatlar lisans derecesi alabilmelerine olanak tanıyan çeşitli ülkelerdeki uzaktan eğitim lisans programlarının listelendiği web sayfalarıyla karşılaşılmıştır (“Bachelorstudies”, t.y.). Web sayfasında lisans alanında yalnızca çevrimiçi ve uzaktan eğitim olanağı bulunan üniversitelerin güzel sanatlar programları filtrelenerek sonuçlar dokuz (9) programa indirgenmiştir. Academy of Art University, University for the Creative Arts, The Los Angeles Film School Online ve Columbia College Hollywood üniversitelerinin sanat eğitimi alanında uzaktan eğitim programları bulunmaktadır.

Academy of Art University, San Francisco, Amerika Birleşik Devletleri’nde bulunan ve uzaktan eğitim yaklaşımıyla animasyon ve görsel efektler tasarımı bölümü ile resim, heykel ve baskı yapımı gibi figüratif talimatlar sunan güzel sanatlar fakültesi olan bir üniversitedir.

University for the Creative Arts, Birleşik Krallık'ta bulunan ve uzaktan eğitim yaklaşımıyla güzel sanatlar, hareketli görüntü tasarımı, resim, çizim, boyama eğitimi verilen güzel sanatlar fakültesi olan bir üniversitedir.

The Los Angeles Film School Online, Los Angeles, Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan ve uzaktan eğitim yaklaşımıyla animasyon, görsel efekt yoğunlaştırması ile animasyon, çevre bilimi bölümleri bulunan güzel sanatlar fakültesi olan bir üniversitedir. Ayrıca üniversitenin kendi sayfasında çevrimiçi lisans programları dijital film yapımı, eğlence sektörü, grafik tasarımı, müzik, animasyon şeklinde belirtilmiştir.

Columbia College Hollywood, Los Angeles, Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan ve uzaktan eğitim yaklaşımıyla görsel efektler tasarımı bölümü bulunan güzel sanatlar fakültesi olan bir üniversitedir.

Distance Learning Portal adlı başka bir web sayfası da benzer şekilde dünyanın çeşitli ülkelerinde çevrimiçi ve uzaktan eğitim olanağı bulunan üniversitelerin listesini vermektedir ("Study Portals", t.y.). Bu sayede öğrenciler kendilerine en uygun gelen uzaktan eğitim veren üniversite ve programı seçerek lisans derecelerini alabileceklerdir. Bu verilere göre lisans, lisansüstü ve sertifika programları tablolastırılarak aşağıda listelenmiştir:

Tablo 2.

Sanat Eğitimi Alanında Çeşitli Ülkelerde Uzaktan Eğitim Veren Üniversiteler

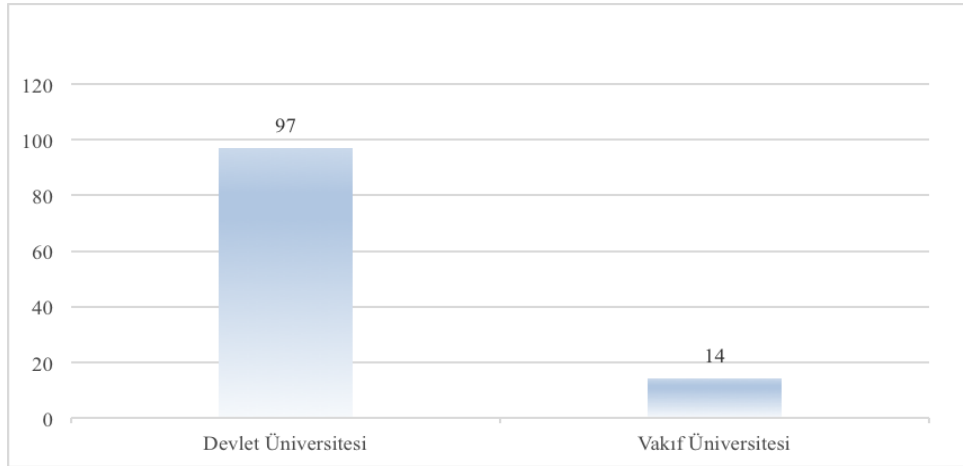
Üniversite	Ülke	Bölüm	Programı
Oxford Üniversitesi	İngiltere	Avrupa'da Art Nouveau	3 Aylık Kurs
Arizona State Üniversitesi	Amerika	Sanat Tarihi	Lisans
New Mexico Üniversitesi	Amerika	Sanat Stüdyosu	Lisans
Charles Sturt Üniversitesi	Avustralya	Endüstriyel Tasarım	Lisans
Canberra Üniversitesi	Avustralya	Sanat ve Tasarım	Lisans
Birmingham Üniversitesi	İngiltere	Sanat Tarihi	Yüksek Lisans
Warnborough Koleji	İrlanda	Stüdyo Sanatı ve Fotoğrafçılık	Yüksek Lisans
Southern Utah Üniversitesi	Amerika	Sanat Yönetimi	Yüksek Lisans

Radford Üniversitesi	Amerika	Tasarım Düşünme	Yüksek Lisans
Harvard Üniversitesi	İngiltere	Görsel Sanatlar	Yüksek Lisans
James Cook Üniversitesi	Avustralya	Yaratıcı Sanatlar	Yüksek Lisans
Warnborough Koleji	İrlanda	Kültürel Sanat Tarihi	Yüksek Lisans
Warnborough Koleji	İrlanda	Kültürel Sanat Tarihi	Doktora
James Cook Üniversitesi	Avustralya	Yaratıcı Sanatlar	Doktora
Birmingham Üniversitesi	İngiltere	Sanat Tarihi	Doktora
Warnborough Koleji	İrlanda	Güzel Sanatlar	Doktora
Anglia Ruskin Üniversitesi	İngiltere	Güzel Sanatlar	Doktora

Uzaktan eğitim gün be gün uygulanabilirliği artan bir yaklaşımdır. Bu nedenle dünyanın hemen her yerinde sanat eğitimi üzerine uzaktan eğitim ile ön lisans, lisans veya lisansüstü eğitim imkanı sunan üniversite sayısının hızla artacağı öngörülmektedir.

2.7.3. Türkiye’de Uzaktan Eğitim Veren Üniversiteler

Türkiye’de uzaktan eğitim veren üniversitelerin sayısını belirleyebilmek için öncelikle Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) resmi sayfasında 2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu Tablo-3 ve Tablo-4 şeklinde yayınlanan veriler incelenmiştir. Yapılan incelemede Tablo-3’ün Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinin ön lisans programlarına; Tablo-4’ün ise Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinin lisans programlarına ait olduğu saptanmıştır (ÖSYM, 2020).

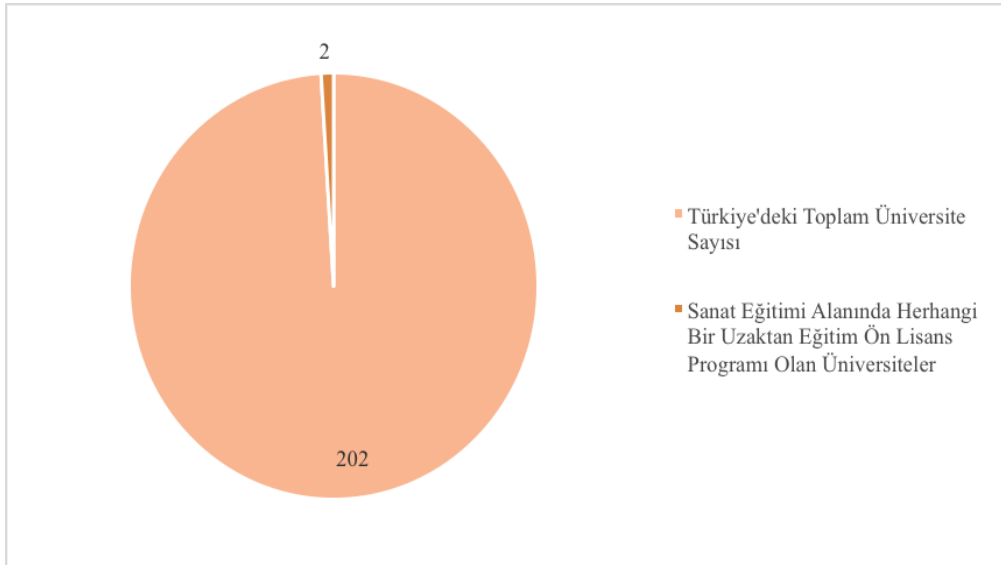

Şekil 4. 2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'nda yer alan Türkiye'de ön lisans programlarında uzaktan eğitim veren üniversitelerin dağılımı

Şekil 4'te Türkiye'de ön lisans programlarında uzaktan eğitim veren üniversiteler gösterilmektedir. 2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'nda Tablo-3'te belirtildiği üzere Türkiye'de 2019 yılı içerisinde uzaktan eğitim programı olan toplam 111 ön lisans programı bulunmaktadır. Bu programlardan 97'si devlet; 14'ü vakıf üniversitelerine aittir.

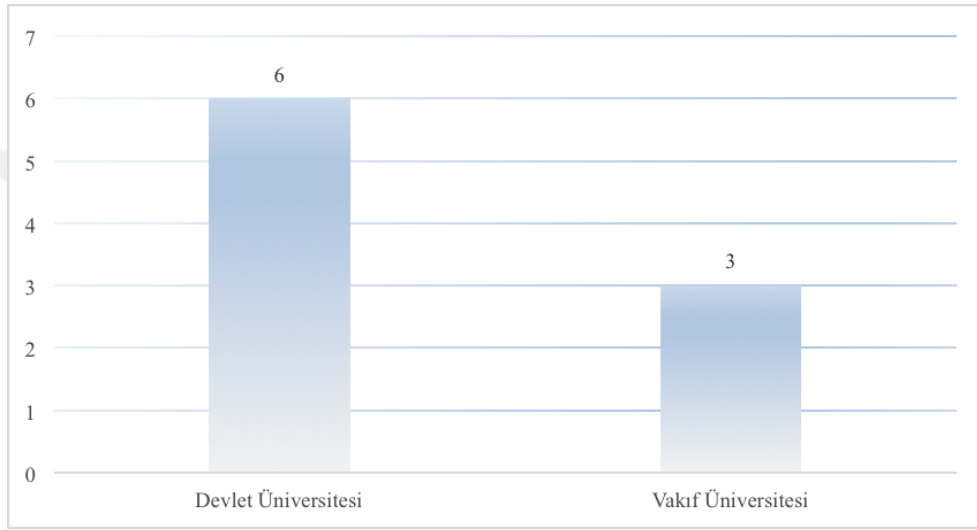
Yapılan inceleme sonucunda ayrıca Türkiye'de Afyon Kocatepe Üniversitesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi bünyelerinde 3 uzaktan eğitim meslek yüksekokulunun eğitim-öğretim hizmeti verdiği belirlenmiştir.

Kılavuzda sanat eğitimi alanında herhangi bir uzaktan eğitim ön lisans programı olup olmadığı araştırılmış ve İstanbul Ayvansaray Üniversitesi (Vakıf Üniversitesi) Plato Meslek Yüksekokulu'nda Grafik Tasarımı (İngilizce) ve Moda Tasarımı ön lisans programlarıyla; Marmara Üniversitesi (Devlet Üniversitesi) Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda Moda Tasarımı ön lisans programı tespit edilmiştir.

Şekil 5. Sanat eğitimi alanında herhangi bir uzaktan eğitim ön lisans programı olan üniversitelerin Türkiye'deki toplam üniversite sayısına oranı

Güncel verilere göre Türkiye’de devlet ve vakıf üniversiteleri olmak üzere toplam 204 üniversite vardır (YÖK, 2020). Şekil 5’te Türkiye’deki toplam 204 üniversitenin halihazırda sadece 2 tanesinde sanat eğitimi alanında uzaktan eğitim ön lisans programı olduğu görülmektedir. Bu durum sanat eğitimi alanında uzaktan eğitim yaklaşımının uygulanabilir olduğunu ancak uygulayan üniversite sayısının %0,98 oranıyla yok denecek kadar az olduğunu göstermiştir.

Şekil 6. 2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’nda yer alan Türkiye’de lisans programlarında uzaktan eğitim veren üniversitelerin dağılımı

Şekil 6’da Türkiye’de lisans programlarında uzaktan eğitim veren üniversiteler gösterilmektedir. 2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’nda Tablo-4’te Türkiye’de 2019 yılı içerisinde uzaktan eğitim programı olan toplam 9 lisans programı bulunduğu belirtilmiştir. Bu programlardan 6’sı devlet; 3’ü vakıf üniversitelerine aittir.

Yapılan inceleme sonucunda ayrıca Türkiye’de İstanbul Üniversitesi bünyesinde Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi’nde 13 açık; 4 uzaktan öğretim programı olacak şekilde toplam 17 lisans programı olduğu saptanmıştır. Ancak Tablo-4’te yapılan inceleme sonucunda Türkiye’deki 204 üniversitenin hiçbirinde sanat eğitimi alanında bir uzaktan eğitim lisans programı bulunmadığı görülmüştür.

2.7.4. İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim

İnternet bilgi çağının en önemli buluşlarından biridir. Tarihi çok eskiye dayanmasa da internet üzerindeki hızlı ilerlemeler ve güncellemeler ile belki de çok uzun yıllar içerisinde gerçekleşmesi gereken birçok yenilik internetin doğası gereği çok kısa bir süre içinde gerçekleşmiştir. İlk olarak birçok çalışma gibi askeri ve bilim alanlarına hizmet amacıyla gerçekleştirilen bir çalışmanın ürünüdür. İnterneti ilk olarak bilgisayar uzmanları, bilim insanları ve kütüphaneciler kullanmışlardır. İlk zamanlar sıradan bir kişinin kullanabileceği kolaylıkta, kullanıcı dostu olmadığı görülür. Dönemin şartlarına dikkat edildiğinde bilgisayarlar da evlere henüz girmemiştir. Kısaca interneti kullanacak kişi her kimse, karmaşık bir sistemi kullanmayı öğrenmesi gerekmiştir (Kutup, 2010, s. 12).

İnternet, en az iki haberleşme ağı tarafından oluşturulan bir iletişim ortamıdır. Bilgisayarlar bu iletişim ortamının gerçekleştirilmesinde iletişim aracı olarak rol alır ve birbirlerine kablolar, uydu bağlantıları, telsiz bağlantıları ile fiziksel olarak bağlıdır (Zor, 2008, s. 36).

İnternet, alışlagelmiş yaşam anlayışının ötesinde toplumun değer yargılarını değiştirmiş; yeni tanımlamalar, yeni uğraşlar getirmiştir. Ticaretin de internet üzerinden yapılmaya başlaması ile sosyal yaşamın içinde daha çok yer edinmiş, eğitim ve özellikle uzaktan eğitim alanlarında büyük bir hızla yer edinmiştir (Erturgut, 2008, s. 81). Ayrıca internet, alan uzmanları tarafından oluşturulan web sitelerini içeren salt okunur bir bilgi ve eğitim kaynağından kullanıcıların bilgiyi alabildiği ve üretebildiği etkileşimli, katılımcı, sosyal olarak yönlendirilmiş bir platforma dönüşmüştür. İnternette Web 1.0 devrinde bilgiler, salt okunurdur; içeriğe katkıda bulunulmaz, etkileşimsiz ve statik web sayfaları vardır. Kullanıcılar siteleri ziyaret ederek bilgileri alır ve siteden ayrılır. Web 2.0 devrinin 2004 yılından itibaren başladığı söylenebilir. Bu dönem, internet kullanıcılarının aynı zamanda içerik üretici olmasına imkan tanıyarak etkileşimli bir dünyanın kapısını aralar. Günümüzde artık kullanıcıların ürettikleri içerikleri anlamlandıran yeni bir devir

başlamıştır. Web 3.0 büyük verilerin toplanıp anlamsal hale getirildiği dönemdir (Bilim Çağı, 2020).

İnternet kullanıcı dostu arayüzler ile sunulduktan sonra, eğitim alanında hizmet veren merkezler ve üniversiteler bilgiyi internet aracılığıyla geleneksel eğitim sistemlerine göre çok daha geniş kitlelere ulaştırmaktadır.

Boldt, Gustafson ve Johnson (1995) çalışmalarında internetten, öğrencilerin öğrenme alışkanlıklarını ve deneyimlerini zenginleştirmek için kullanabilecekleri mükemmel bir araç olarak bahsederler. İnternet kullanımında temel amaç, öğrencilerin internetle tanışmalarını sağlamaktır. Ayrıca internet ağının dünyadaki diğer öğrenciler gibi bir parçası olma tutumlarını kazanmaları ve ilerleyen seviyelerde öğrencilerin proje tabanlı çalışma ortamlarını kullanmalarına olanak sağlamak alt amaçlar arasındadır (Öğretmiş, t.y.).

İnternet tabanlı uzaktan eğitim, öğrencilerle öğretmenlerin hem zaman hem de mekan bakımından birbirlerinden bağımsız durumda olan ve altyapı hizmetini internet tabanlı ortamlardan alan gerçek zamanlı istendik davranışlar geliştirme sürecidir (“Uzaktan Eğitim”, 2016).

İnternet tabanlı uzaktan eğitim sistemine kadar geçen süreçte elektronik üniversite, telekurs, ev kursları, açık üniversite, sanal sınıflar gibi uygulamalar kullanılmış (Ruksasuk’tan aktaran Kırık, 2014) ve bu uygulamalar internet tabanlı uzaktan eğitim sisteminin temelini oluşturmuştur (Kırık, 2014, s. 85).

İnternet tabanlı uzaktan eğitim sisteminin öğrencilerin çok uzak bir mesafeden kendileri için uygun olan zaman diliminde eğitim alma imkanı sunması büyük bir ayrıcalıktır. Uzaktan eğitim tarihçesinde bahsedildiği üzere ilk zamanlarda eğitim iletişim araçlarının imkan tanıdığı ölçüde gerçekleştirilmiştir; bu da yine geleneksel eğitime göre daha düşük bir maliyet yüklese de mektupla eğitimde posta hizmeti ya da basılı materyallerle gerçekleştirilen eğitimde baskı ücretleri gibi ek masraflara sebep olmuştur.

İnternetin eğitim alanında kullanılmaya başlanması ile yukarıda bahsedilen masraflar neredeyse sıfıra inmiş web programları kullanılarak oluşturulan eğitim-öğretim materyalleri öğrencilere ücretsiz ulaştırılabilmektedir.

Tüm öğrencilerin yararlandığı bilgileri internet ile tek bir sunucu kullanarak düzeltmek ya da güncellemek mümkündür. Yeni materyal ya da bilgiler istenildiği zaman eklenebilir ve öğrenciler bu değişiklikleri anında görebilirler.

İnternet, metin, resim ve video gibi öğrenmeyi zenginleştiren ve eğlenceli yaşantılar sağlayan öğretme ve öğrenme araçları ile etkileşim olanağı sağlamaktadır.

İnternet, karşılıklı yazışma olanağı sağlamaktadır. Öğrenciler projeleri paylaşarak, ödevlerini hazırlayabilir, mesaj ve düşüncelerini postalayabilir ve yaşantılarını bir ders saatinden daha uzun süreliğine paylaşabilirler ("Uzaktan Eğitim", 2016).

“İnternet ağını kullanan telekonferans görüşmeleri, geleneksel postanın yerini alan elektronik postalar, basılı kaynaklara alternatif oluşturan elektronik kitap ve süreli yayınlar, İnternet tabanlı uzaktan eğitim sisteminin birer parçası olarak kullanılmış modellerdir. Bu modeller içerisinde günümüzde en yaygın olarak kullanılan model ise WTUE modelidir” (Al & Madran, 2004, s. 4). WTUE sistemi ile internet tabanlı uzaktan eğitim sistemi anlamsal benzerlikler içerdikleri için birbirlerinin yerine kullanılsa da genel itibarıyla internet tabanlı uzaktan eğitim sisteminin WTUE sistemini de kapsayan daha genel bir yaklaşım olduğu görülmektedir. Simonson vd.’nin çalışmalarında internet tabanlı uzaktan eğitim yapısı detaylı şekilde incelenmiştir. Yazarlara göre, çevrimiçi öğretim ve öğrenmenin iki temel dayanağı ihtiyacı vardır: Aşağıda detayları verilecek kavramlardan biri öğrenen merkezli öğrenme (student-centered learning), diğeri ise yaygın (dağıtık) öğrenmedir (distributed learning) (Canbek Göksel, 2015, s. 105).

Öğrenen merkezli öğrenme: İnternet tabanlı teknolojilerin öğrenenlere yeni öğrenme deneyimleri kazandırmasıyla yaygınlaşan bu yeni terim içeriğinde etkin öğrenme, iş birliği, ders materyalinin özümsemesi ve öğrenen kontrolü gibi kavramları içermektedir.

Yaygın (dağıtık) öğrenme: Yaygın kaynaklardan yararlanma anlamında da kullanılan bu öğrenme modeli merkezi olmayan yerlerde ve farklı zaman aralıklarında öğrenenlere çalışma imkanı sunmaktadır. Genel bağlamında değerlendirildiğinde, yaygın öğrenme öğrenenlerin öğreticiden uzak kalmak zorunda kalmadığı öğrenme biçimi olarak da

tanımlanmaktadır. Örneğin öğrenme kaynakları farklı sunucular ile dünyanın çeşitli yerlerine dağıtılabilir ancak bu kaynaklar ister ders içi etkinliklerde öğretici tarafından ister bağımsız şekilde kullanılmak üzere öğrenenler tarafından işe koşulabilmektedir (Canbek Göksel, 2015, s. 105).

2.7.5. İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitimin Faydaları ve Sınırlılıkları

Tablo 3.

Uzaktan Eğitim Sisteminin Faydaları ve Sınırlılıkları

Uzaktan Eğitim Sisteminin Faydaları	Uzaktan Eğitim Sisteminin Sınırlılıkları
Eğitim için aynı mekanda hazır bulunma şartını ortadan kaldırır. Mekandan bağımsızdır.	İçsel motivasyonu yüksek olmayan öğrencilerin algılarını yüksek tutmak, derse katılımlarını sağlamak zordur.
Eğitim için aynı anda hazır bulunma şartını ortadan kaldırır. Zamandan bağımsızdır.	Bilgisayar ve internet kullanımında yeterli bilgi ve donanımına sahip olmayanlar için uygun değildir.
Yüz yüze eğitim görme imkanı olmayan öğrenciler için idealdir.	Sosyal anlamda izole edilmişlik hissi verebilir.
Geniş kitlelere ulaşır.	Bireysel ders dinlemek sıkıcı olabilir.
Çeşitli teknolojik materyallere erişim imkanı tanır ve bu materyaller ile derslerin etkileşimi öğrenmede daha etkilidir.	Uzun süre bilgisayar ekranına bakmak göz sağlığını bozabilir.
Eğitimde harcanacak kırtasiye giderlerini en aza indirir.	Geleneksel yöntemle eğitime alışan öğrenciler için verimsiz gibi gelebilir.
Eğitimde fırsat eşitliği sunar.	İnternet kullanımı maliyetli olabilir.
Başlangıç ve kurulum maliyeti örgün eğitime göre yüksek olsa da uzun vadede maliyeti daha düşüktür.	İnternet sağlayıcının vermiş olduğu hizmet kalitesi bazen yeterli gelmeyebilir. Bu da eğitimin verimini düşürebilir.
Fiziksel olarak atölye, stüdyo, imalathane, laboratuvar ve ders araç gereçlerine ihtiyaç duyulmadığı için bu kalemlerin maliyetini düşürür.	Her bireyin evinde bilgisayar veya internet olmayabilir.
Sanal sınıflara sınırsız sayıda öğrenci katılımına imkan sağlar.	Tek başına adapte olamayanlar için zorlayıcı olabilir.
Ders materyallerine ulaşım hızını artırır.	Sistemden kaynaklanan sorunlar nedeniyle derse katılımda sıkıntılar yaşanabilir
Sisteme yüklenen ders içeriklerini öğrenciler diledikleri kadar tekrar edebilirler.	Kimi öğrencilerin yüz yüze eğitim ile öğrenmeleri daha kolay olabilir
Sanal sınıfta öğrenciler kendilerini daha rahat ifade edebilirler.	Kimi öğrenciler için sınıf dışında ders dinlemek zorlayıcı olabilir.
Öğrenci öğrenmede bağımsızdır. Zamanlama, düzenleme ve yer konularında tamamen bireysel kararlar alabilir.	Öz disiplini düşük olan öğrenciler için bireysel çalışma ve öğrenme zor olabilir.

Her sistemin olduğu gibi uzaktan eğitim yaklaşımının da eğitim sürecine kattığı değerler, faydalar ve bunun yanı sıra eksik veya geliştirilmesi gereken yönleri, sınırlılıkları bulunmaktadır. Tablo 3 uzaktan eğitim sisteminin fayda ve sınırlılıklarını göstermektedir.

Geleneksel eğitim sistemi bilgi toplumunun artan eğitim gereksinimlerini karşılamaya yetmemeye başlamıştır. Bu sistem tek tip birey yetişmesine neden olan bir anlayışa sahiptir. Farklı düşüncelerin zengin birer bilgi kaynağı olarak kabul gördüğü bir çağda geleneksel sistem geçerliğini yitirmeye başlamıştır. Ayrıca nüfustaki artışa paralel olarak eğitim mekanlarının yetmemeye başlaması, yeni binalar için ekstra gider kalemlerine ihtiyaç duyulması uzaktan eğitim anlayışını gündeme taşımıştır.

Çağdaş eğitim yaklaşımlarından biri olan uzaktan eğitim yaklaşımı ile eğitim sürecinde karşılaşılan problemlere çözümler aranmaktadır. Uzaktan eğitim sistemi “sesleneceği hedef kitlenin genişliği nedeniyle dünyadaki diğer ülkeler gibi Türkiye için de büyük önem taşımaktadır. Halk eğitiminden öğretmen eğitime, farklı yaş ve düzeydeki öğrenci eğitiminden uluslararası iletişim ağlarının sağlanmasına kadar hizmet sunma, eğitim sorunlarının birçoğuna kendiliğinden bir çözüm getireceğine benzemektedir” (Bayam & Aksoy, 2002, s. 171).

2.8. Sanat Kavramı

Sanat kavramını herkesin hemfikir olduğu tek bir tanıma sığdırmak zordur. Bunun sebebi bu kavramın tanımında karşılaşılan öznelliktir. Ayrıca tanımın zorluğu farklı zaman dilimlerine göre ve toplumdan topluma *sanata* değişik anlamlar yüklenmesinden de kaynaklanmaktadır. Eski Yunan felsefesinde sanatın temelinde *güzel olanı arayış* yer almaktadır. *Güzel* hakkında birçok tanım olsa da kısaca hoş giden her şey güzeldir. Bu teoriye göre bireyler karşılarına çıkan nesnelerin biçimine, kendi içindeki oranlarına göre o nesnelere karşı tutum sergilerler. Nesnenin belli oranlarda olması, belli ölçülere göre düzenlenmesi hoş gider ve o nesne güzel olarak tanımlanır; tam tersi durumlar bireyde

eğreti bir his uyandırır ve sıkıntı verir. Yalnız şuna dikkat çekmek yerinde olacaktır, sanat ve güzellik birbirleriyle mutlak surette bağıntılı değildir. Çünkü sanatın güzel olması şart değildir. Bunun temeli başka bir sanat teorisinde gizlidir: sanat güzel olmaktan ziyade sezgisel olmalıdır (Read, 2014, s. 11-13). Sanat ister güzel olan ister sezgisel olan ile bağıntılı olsun hiçbir dönemde insandan ayrı düşünülmemiştir.

Sanat canlı bir varlık değildir; buna rağmen yaşayan bir organizmadır. Onu yaşar kılan ise insandır. Bahsedildiği şekliyle zaman içerisinde insan, sanatı, bazen güzelin göstergesi olarak bazen duyguların dışı vurumu olarak tanımlamış; bazen de estetik kaygılardan uzaklaşarak sanatı öldürmüş ve yeniden dirilttiği sanata toplumsal birtakım görevler yüklemiştir. Bu nedenledir ki sanat yaşar ve değişir; dar bir kalıp içerisinde sanat tanımını yapmak da zor ve gereksizdir.

Gombrich'in bahsettiği şekliyle sanat, bir zamanlar mağara duvarlarına renkli topraktan elde edilen çamuru sürerek yapılan bizon resimlerinden oluşmaktayken ileriki zamanlara gelindiğinde çeşitli boyalarla tuvalerin veya tahta panoların üzerine birtakım desenlerin ve birçok başka şeyin üretilmesi ile oluşmuştur (2015, s. 15). Nitekim 20. yüzyıla gelinceye kadar sanat, natüralist bir anlayışla gerçekleşmiştir. Ancak günümüz sanatı seyirlik olmaktan çıkmıştır. Bu nedenle sanat yapıtlarına gerçekçi bir bakış açısıyla, natüralist geleneğe bağlı kalarak bakmak ve yorumlamaya çalışmak genellikle hüsrarla sonuçlanır. Çünkü bu yüzyılın sanatçıları natüralist gerçeklikten uzaklaşmış, düşün-uygula düsturunu benimsemiştir. Artık Rönesans sanatı ile mukayese edilebilen ve sanat yapıtını bir düşünce sürecinin ürünü olarak değiştiren yeni bir sanat kavramı gündemdedir (İpşiroğlu ve İpşiroğlu, 2017a, s. 197-198).

Sanatın tarihsel süreçte bu şekilde değişim göstermesi, tek ve kesin bir tanımının yapılmasını zorlaştıran nedenlerden biridir. Durağan bir sanat yoktur. Bu nedenle sanatın değerlendirilmesinde, tarihsel süreçte çok farklı görüşler oluşmuş ve bu görüşler birbirinden farklı değerlendirme ölçütleriyle şekillenmiştir. Yine de temel olarak dört

değerlendirme elemanından söz etmek mümkündür: Sanatçı, sanat yapıtı, algılayıcı ve toplum merkezli yaklaşım biçimi (Ötgün, 2008, s. 160).

Sanata, sanatçı merkezinden bakıldığında sanatçının duygularının, düşüncelerinin, iç buhranlarının, yaşantısının yapıtına ne ölçüde yansıdığına göre sanat başarılı bulunur. Bu yaklaşımda sanatçının hissettikleri bütün diğer unsurlardan önde gelir. Tolstoy sanatı tarif ederken sanatçının yaşadığı duyguların diğer insanlarda aynı şekilde tezahür etmesidir der. Yani Tolstoy’a göre sanatçı duygularını sanat yapıtında ifade etmekten ziyade aynı duyguları izleyicide oluşturmalıdır ancak bu çok destek gören bir tanım değildir nitekim Herbert Read kitabında sanatın ödevinin bir duyguyu izleyicilerin de yaşaması için geçirmek değil; o duyguyu ifade edip anlayışı geçirmek olduğunu vurgular (2014, s. 120-122).

Bir diğer yaklaşım, sanata sanat yapıtı merkezinden bakılmasıdır. Sanat yapıtı yeni bir mesaj vermelidir. Uzun bir süreç sonrasında olgunlaşmalı ve verdiği mesaj ile yeni bir köprü kurmalıdır (Akdoğan, 2001, s. 215). Sanatın başarısı, sanat yapıtının biçimsel başarısı ile ilintilidir. Bu durumda sanatçının hissettikleri sanat yapıtının gerisinde kalır. Heidegger (2007, s. 9) sanatın tarifini yaparken sanatçı ve sanat yapıtı için şöyle der: “Sanatçı nereden ve nasıl oluşur? Elbette eser sayesinde ortaya çıkar. Zira eser ustasını över, yani eser sanatçıyı sanatçı olarak ortaya çıkarır. Sanatçı, kendi eserinin kaynağıdır. Eser, sanatçının kaynağıdır. Biri olmadan diğeri olamaz”.

Algılayıcı merkezinden sanata bakıldığında, sanatçının ve sanat yapıtının başarısı, algılayanın yapıttan aldığı hazzın gerisinde kalır. Sanatın başarısı, yapıt hakkında algılayanda uyanan hisler ve düşüncelerdir. Bir diğer deyişle yapıtı algılayanın yapıt hakkındaki yorumlarıdır.

Sanatçı ile toplum arasında derin bir bağ vardır ve sanatçı üyesi olduğu toplumdan sanatının tonunu, şiddetini ve hızını alır (Read, 2014, s. 122). Yani sanata, toplum merkezinden bakıldığında sanatın kendiliğinden var olmadığı toplumun içinden beslenerek

varlık sürecini tamamladığı şeklinde ifade edilebilir. Bu durumda sanatın başarısı da toplumsal değer yargılarını ne ölçüde yansıttığına göre belirlenir.

Görüldüğü üzere bu dört yaklaşım biçimi birbirlerinin eksiklerini gideren, birbirlerini tamamlayan şekilde sanatı tanımlamaktadırlar.

2.9. Sanatın Teknolojik Gelişmeler Sürecinde Değişen Rolü ve Estetik Eğitimi

Sanat ve bilim, yüzyıllardır aynı kökten beslenen iki kardeş dünya olmuştur. Birindeki değişim ve gelişim her zaman diğerini derinden sarsmış ve harekete geçirmiştir. Söz gelimi Rönesans ve Reform hareketlerinin eş zamanlı olması, bu duruma verilecek en güzel örneklerdendir.

Birbirlerini tetikleyen ve birbirlerinden beslenen sanat ve bilim, özellikle günümüzde büyük bir değişim ve dönüşüm hızına erişmişlerdir.

Söz gelimi fotoğraf makinesinin icadı ile sanat dünyası sarsılmış; sanat, sanatçı ve sanat eseri gibi kavramlar için yeni tanımlar gerekmiş ve özellikle sanayi devrimi ile sanat ve teknoloji özdeşleşmiştir. Makineleşmenin, sanayi ve üretim alanında meydana getirdiği gelişmeler elbette her alanı etkilediği gibi sanat alanını da etkiler. Sanat alanında teknoloji kullanımı oldukça yeni bir kavramdır. Sinema, bilgisayar destekli grafik sanatlar, video sanatı, mekan düzenlemeleri ve fotoğraf sanatı görselliğin teknoloji ile kaynaştığı en önemli kurguların temelini oluşturmaktadır (Dolunay, 2016, s. 1209).

Bu saptamayla teknolojik gelişmeler karşısında sanatın toplumsal işlevi değişmiştir denebilir. Endüstrinin yarattığı yeni insan tipi ve karakteri, Freud gibi dönemin araştırmacıları tarafından incelenmiş ve çağımız insanının hem fiziksel hem de ruhsal anlamda endüstriyel gelişmelerle nasıl çıkmaza sürüklendiği ortaya konmuştur (Turani, 1998, s. 85). Bu süreçte sanat toplumsal yaşamda meydana gelen makineleşmeyi, tekdüzeliği ve rutinler arasında sıkışan insanları kurtaracak yolları, estetik beğeni ve algıları yüksek yaratıcı bireyler yetiştirmeyi hedefleyerek sunmuştur. Endüstri çağının en tipik özelliği bireysellikten uzaklaşarak standartlaştırmaya doğru ilerlemektir. Oturulan

evlerden kullanılan eşyalara kadar toplumların yaşam biçimleri standart ölçülere ve örneklerle uydurulmaya çalışılmaktadır (İpşiroğlu & İpşiroğlu, 2017b, s. 96). Standart bir yaşam risksiz bir hayat garantisi sunabilse de insanoğlunun doğasında heyecan duygusu hep var olacaktır. Bireyler kendilerini olumlu yönde heyecanlandıran olay ve durumlardan haz alırlar. Haz almanın temelinde de güzel yatar. Bireyler ister sanat eserinde ister doğada var olsun güzel olanın arayışı içerisinde. Platon'un görüşleriyle açıklanmaya çalışılırsa insan her zaman mutlak güzele ulaşma gayretinde olmuştur. Aristoteles ise güzel kavramını açıklarken düzen ve sınırlılık kavramlarının üzerinde durur. Ona göre güzel, düzen ve sınırlılıktır (Bigalı, 1999, s. 4).

Francaleni ise başka bir saptama yapar. Ona göre 20. yüzyılda modern ürünlerin mal olarak nitelendirilmesi beraberinde, tıpkı sanat ve zanaat kavramlarında olduğu gibi, estetik ve tasarı kavramlarının da iç içe girmesini getirmiş; günümüzde güzel denilen şeyin tüketim ve pazarlamanın inandırıcı ve itici gücü olmasına neden olmuştur (Francali'den aktaran Katıracı, 2020, s. 208).

Eski Yunan felsefesinde sanatın temelinde *güzel olanı arayış* yer alır. *Güzel* hakkında birçok tanım olsa da kısaca hoşça giden her şey güzeldir denebilir. Bu teoriye göre bireyler karşısına çıkan nesnelerin biçimine, kendi içindeki oranlarına göre o nesnelere karşı tutum sergilerler. Nesnenin belli oranlarda olması, belli ölçülere göre düzenlenmesi hoşça gider ve o nesne güzel olarak tanımlanır; tam tersi durumlar bireyde eğreti bir his uyandırır ve sıkıntı verir.

Estetik alanın temel ögesi de güzel kavramıdır. Güzelliğin kime ve neye göre belirlendiği sorusu ise yüzyıllar boyunca estetik ve sanat felsefesinin sorularından biri olmuştur. Estetik ve sanat felsefesi zaman zaman eş anlamlı tutulsalar da aslında birbirlerinden ayrıldıkları belli noktalar vardır. Söz gelimi sanat felsefesinin estetiği kapsayan bir boyutu olduğu söylenebilir. Estetik ile sanat felsefesinin ayrıştığı konu sanat felsefesinin estetik dışında ayrıca dini, ahlaki, toplumsal etkenleri inceleyerek estetikten daha geniş ancak öte yandan

doğadaki güzeli değil sadece sanattaki güzeli konu olarak ele alarak estetikten daha dar bir inceleme alanına sahip olmasıdır (Bozkurt, 2014, s. 25). Estetik, hem doğada var olan hem de sanatta oluşturulan güzeli sorgular. Bu açıdan değerlendirildiğinde sanat felsefesi, estetik biliminin alt kümesi şeklinde bir bölümdür. Başka bir ifadeyle estetik, sanattaki güzel ile doğadaki güzel arasındaki farkları da belirlemeye çalışır (Yolcu, 2018, s. 108).

Estetik, ilk kez 18. yüzyılda bilim olarak kabul edilmiştir. Estetiğin bilim olarak temelleri Alexander Baumgarten'ın 1750 yılında yazdığı Aesthetica (Estetik) adlı kitabında güzelin bilimi, güzeli araştıran bilim dalı şeklinde geçmesiyle atılmaktadır (Bozkurt, 2014). Fakat güzel kavramı üzerine yapılan ilk tartışmalar Platon ve Aristoteles tarafından başlatılmıştır. Eski Yunan döneminden Rönesans'a kadar geçen sürede güzel kavramı nesnel, fiziksel bir özellik olarak savunulmuşsa da ilerleyen süreçlerde güzelin gören kişide olduğu fikri hakim olmuştur (Tekel, 2016, s. 150). Toplumdan topluma, zamandan zamana değişebilen bir kavram olan güzel, günlük hayatta çoğu kez, estetik sözcüğüyle eş anlamlı kullanılmaktadır.

Ancak estetiğin yalnızca göreceli bir kavram olan güzele dayandırılarak açıklanması bilimsel yönden yetersiz olacaktır. Estetik güzelin karşıtı çirkinle de ilgilidir. Bunun yanı sıra güzel kavramı bir şeyin estetik özelliklerini ortaya koymada tek nitelme sıfatı değildir. Estetik değerler içinde güzelin yanı sıra yüce, trajik, dramatik, hoş, sevimli gibi kavramlar da vardır. Bütün bu nedenlerle “estetik güzelin bilimidir” tanımı estetik alanının içeriğini açıklamaya yetmeyecektir. Günümüzde yaygın olarak kabul edilen tanım; “estetik genel sanat bilimidir” tanımıdır. Bu tanımın içinde de “güzel” estetik alanının temel kavramıdır (Balcı Y. B., 2005).

Sanat eleştirisi, sanat tarihi ve sanat uygulama eğitimlerinin yanı sıra estetik eğitimi de sanat eğitiminde önemli bir yer tutar. Estetik eğitimi, öğrencinin doğanın anlamını, bunun sanata etkisini, sanat yapıtının değerini bilimsel görüşlerle açıklamayı öğrenmesi (Katıracı, 2020, s. 209) ile doğada ve sanattaki güzelliği görebilmesini sağlar.

Hegel'in tasvirine göre ise estetik bilimi, sanatçılara neler yapacaklarını söylemez; yalnızca güzelin ne olduğunu, kendisini gerçeklikte ve sanat eserinde nasıl gösterdiğini sanat eserlerinin üretilmesine dair kurallar sunmadan belirler (Hegel, 2019, s. 12).

2.10. Sanat Eğitimi ve Sanat Eğitiminin Önemi

Bilgi toplumunun en kıt kaynaklarından birinin zaman olduğu vurgusu yapılırken dikkat çekilmek istenen bir durum vardır. Teknolojideki ilerlemeler artık o kadar hızlanmış ve öyle bir noktaya gelmiştir ki toplumun buna ayak uydurabilmesi için harcadığı her saniyenin planlanmış olması şart olmuştur. Bu nedenle bireyler, zamanlarını en verimli şekilde değerlendirmek için günlük hayatlarını bir plan dahilinde yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu plan içerisinde uyku ve uyanık kalma hali bile belirli saatlere ayrılmıştır.

Günümüz toplumu sabah hızlı bir şekilde uyanan ve tekrar uyuyana kadar yüksek bir tempoda hayatın akışına kapılan bireylerden oluşmaktadır. Hayatın, böyle yoğun ve bir o kadar da hızlı yaşanması insan doğasına aykırıdır. Çünkü aslında bütün bu karmaşanın ötesinde birey, madde ve mana olarak bir denge yakalayıp varlığını sürdürmek üzere doğar.

Çağın gereklilikleri, teknolojik gelişmeler, modern dünyanın hızlı temposu ve bilgiye erişim hızının artması, üretilen her şeyin hızla tüketilmesi gibi birçok başka parametre madde ve mana dengesinin bozulmasına neden olur.

İşte bu noktada birey, deşarj olmak için bir alan arar. Sanat alanları bireyin enerjisini aktarmasının en estetik yollarındandır. Söz gelimi, tuvale vurulan bir fırça darbesi veya piyanonun tuşlarına dokunmak, dans etmek, güzel bir cümle okumak estetik açıdan yorulan bireyleri dinlendirir.

Sanatın eğitim alanında da varlığı oldukça önemlidir. Hiç şüphesiz eğitim bir toplumun yeniliklere ve çağdaş uygarlığa ayak uydurmasının en önemli araçlarından biridir. Bireyin

yaratıcılık ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesinde, kendini ifade etmesinin sağlanmasında eğitimin rolü tartışılmaz (Özsoy, 2007, s. 25). Eğitim biliminin içerisinde bir dal olan sanat eğitimi günümüzde birçok tanımla karşılık bulmaktadır. Bunlardan genel olan tanımda sanat eğitimi açıklayan San (2010)’a göre sanat eğitimi, yaygın ve genel anlamında kullanılmadığı durumlarda, daha çok plastik sanatlar alanında verilen eğitim biçiminde anlaşılmaktadır.

Bununla beraber sanat eğitiminin bir sınırı yoktur; okul öncesi dönemden üniversite düzeyine kadar örgün eğitimlerde, bir hobi alanı olarak sanat atölyelerinde, müzelerde, sanat galerilerinde uygulanabilirliği olan önemli eğitim alanlarından biridir.

Erbay (1997)’a göre sanat eğitimi bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilme, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırmak amacıyla yapılan çabadır.

Bazı kesimlerde eksik veya yanlış bilgi ve ön yargılar nedeniyle okullarda verilen sanat eğitiminin diğer derslerden daha az ağırlıklı olması yönünde bir inanç ve baskı hakimdir. Oysa sanat eğitiminin, diğer derslerin varlık nedenlerinden daha az nedenleri yoktur. Aksine sanat eğitimi, diğer derslerin bireye veremediği eğitsel değerlere de sahiptir: yaratıcı düşünce, estetik yargıya sahip olma, duyguların dışarıya aktarılması gibi birçok değer sanat eğitimi ile bireye kazandırılır. “Geçmişte çokça tartışılan ve günümüzde tekrar gündemi işgal eden sanatın aklı güçlendirdiği ve bireyin akademik başarısını artırdığı görüşü de sanatın geniş kapsamlı işlevi içine yerleştirilmek istenmektedir” (Kırıçoğlu, 2009, s. 10).

Salt sanat üretmenin sanat eğitiminde eksik kalacağı bir gerçektir. Çünkü sanatı öğrenmek veya öğretmek, salt uygulama ile sanat üretmek veya sanat eserlerini inceleyip eleştirel bakış kazanmak; sadece sanat tarihi öğrenmek veya sadece estetik değerler hakkında farkındalık kazanmak değildir. Bu dört disiplinin de bir bütünü oluşturan parçalar olarak birbirleriyle bağlantılı olacak şekilde eğitim programlarında yer edinmesi şarttır (Yolcu, 2018, s. 109).

“Yani, sanat eğitimi sadece sanatçı yetiştirmez. Başka bir deyişle ilk ve ortaöğretimde yer alan sanat eğitiminin aslında birincil amacı da sanatçı yetiştirmek değildir. Bahsedilen okullarda yer alan sanat eğitimi sanata duyarlı bireyler yetiştirmek için vardır” (Ayaydın, 2016, s. 29). Unutulmamalıdır ki birey, sanat eğitimi ile estetik duyarlılığı gelişmiş, kendi gücünü keşfetmiş, düşünme ve yorumlama yeteneği artmış, sosyal alışkanlıkları düzenlenmiş ve yaratıcılığının farkına varmış olur (Şen, 2005, s. 344). Başka bir ifadeyle sanat eğitiminin amacı çocukları sanatçı yapmak değildir; bunun için ayrı özel kurumlar vardır. Sanat eğitimi, okul öncesi dönemde başlayıp yaşam boyu süren bir bütünü kapsar. Bireyin aklını, duygularını ve el emeğini harmanlayarak kişiliğini tanımasında, hür düşünce ile yetişmesinde en etkin rol üstlenen eğitim aracıdır (Akalan, 2002, s. 189).

Sanat eğitimi, bu çerçevede ele alındığında bireyin estetik yargılarda bulunabilmesinde, yeni biçimleri algılamasında, duygularını doğru şekillerde biçimlerde yönlendirmesinde öğretici görev üstlenmektedir. Bireylerin yeteneklerini geliştirerek yaratıcı, öz güveni yüksek, üreten ve estetik duyguları gelişmiş olmalarını ve benzer özelliklerde bir toplum yaratmayı hedefler (Zor, 2008, s. 14).

Genel eğitim anlayışı içerisinde *sanat kavramı*, diğer bilim dallarıyla eş seviyeye gelecek şekilde ilk olarak endüstrileşen Avrupa ülkelerinde *eğitim* ismiyle birlikte anılmaya başlanmıştır. Nitekim San (2010, s. 64) kitabında 19. yüzyılın yarısından itibaren öncelikle endüstrileşmede başı çeken ülkelerde olmak üzere geniş kitlelerde sanat eğitime yönelik ilginin arttığından bahsetmektedir. 19. yüzyıla gelinceye dek sanatın toplumsal işlevi belliyken bu tarihten sonra bir sanat tartışması başlar ve sanatın, toplumsal yaşamın neresinde olduğu sorgulanır. 19. yüzyıl sanatı, doğayla insanı ayıran endüstri çağını tasarlayarak ona biçim vererek bu geçiş döneminde toplumun yaşam tarzını belirleyici bir rol üstlenir (İpşiroğlu & İpşiroğlu, 2017b, s. 71).

Sanatın eğitim boyutunun oluşmasının temelinde endüstrileşme sürecinin toplumsal yapıda bozulmalara sebep olması yatar. Makinelerin toplumun refah seviyesini yükselttiği bir

gerçektir; öte yandan teknolojinin beraberinde gelen, bireylerin makineleşmeye başlaması sıkıntısı, kültürel deformasyonlar gibi toplumsal yapıyı zedeleyecek belli başlı etkenler karşısında birincil önlem olarak sanat eğitimi gelmiştir.

Böylelikle Almanya’da bir *sanat eğitimi hareketi* başlar ve bu hareket diğer birçok ülkeyi de peşinden sürükler. Buna göre endüstri çağının robotlaştırdığı birey bu tekdüzelikten yalnızca yaratıcı bir eğitimle kurtulacaktır (Eti, 1995, s. 19).

Yalnız şu unutulmamalıdır; genel eğitimin amaçları ve sanat eğitiminin amaçları birbirine paralellik göstermelidir. Bu sayede bireyde sanat bilinci oluşur ve estetik yargı gelişebilir. Sanat eğitimi genel eğitimden ayrı değerlendirilemez bu nedenle her ikisi de birbirini beslemeli, birbirine hizmet etmelidir (Erbay, 1997, s. 15).

Laura H. Chapman, Eğitimde Sanatsal Yaklaşımlar kitabında yer verdiği tablo ile genel eğitim ile sanat eğitiminin amaçlarını karşılaştırmaktadır ve tabloda görüldüğü üzere genel eğitim ile sanat eğitimi amaçları arasında tamamiyle paralellik söz konusudur (Laura H. Chapman’dan aktaran Erbay, 1997, s. 15).

Tablo 4.

Genel Eğitim ile Sanat Eğitiminin Amaçlarının Karşılaştırılması

Genel Eğitimin Amaçları	Sanat Eğitiminin Amaçları
• Kişiyi cesaretlendirmek	• Kişiyi sanat deneyimleri yapmaya ve yaratıcılığını geliştirmeye cesaretlendirmek
• Kültürel mirası geleceğe taşımak	• Artistik mirası geleceğe taşımak
• Toplumda sosyal bilinci yerleştirmek	• Topluma sanat değerlerini kazandırmak

Sanat eğitiminin yukarıda da bahsedildiği üzere, genel eğitimin içerisinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Yaygın ve eksik bir düşünceye göre sanat eğitimi, sadece yetenekli bireylerin eğitildiği bir lükstür. Oysa gerçek olan şudur; sanat eğitimi herkese lazım olan bir kişilik eğitimidir. Sanat eğitiminden amaçlanan sanatçı yetiştirmek değil, sanat yoluyla eğitimidir (Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 9).

“Birey çok yönlü eğitim gereksinimi olan bir varlıktır ve eğitimin başlıca elemanlarından biri sanat eğitimidir. Sanat eğitimi bilim, teknik, felsefe ve kinestetik alan eğitimleriyle birlikte bireysel ve toplumsal eğitimin en vazgeçilmezlerinden biridir” (Mercin & Alakuş, 2007, s. 15). Bireylerin sanat yoluyla eğitimi aslında onlara estetik yargıda bulunabilmeleri için verilen estetik eğitimidir. Sanat eğitiminden arındırılmış bir genel eğitim bireyi yine eğitir ancak, böyle bir eğitim sonucunda bir bacağı diğerinden daha kısa, bir kulağı işitmeyen, bir gözü görmeyen yarım bireylerden oluşan bir toplum elde edilir.

2.11. Sanat Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

Sanat bir kurum olarak düşünüldüğünde birçok diğer kurumla etkileşim halindedir. Söz gelimi aile, eğitim, politika, ekonomi gibi birçok alan ile etkileşimli ilerler. Dolayısıyla sanat eğitimi alanı üzerinde de etkisi olan birçok faktör vardır.

Sanat eğitimi konusu çok geniş kapsamlı bir konudur; bu nedenle sanat eğitiminde karşılaşılan sorunlar da geniş bir yelpazededir. Ancak bu çalışmanın kapsamında sanat eğitiminde karşılaşılan sorunlar ana hatlarıyla dört başlık altında açıklanmaya çalışılmıştır.

2.11.1. Toplumdan Kaynaklanan Sorunlar

Sanat eğitiminde karşılaşılan sorunların kaynaklarında ilk sıralarında toplumun sanata yönelik tutumu yer almaktadır. Bu sorunlar toplumun sanata gereken değeri vermemesinden kaynaklanır. Sanat sevgisi ve sanat bilinci oluşmayan bir toplum sanat eğitimine yönelik sorunların temelini oluşturur (Öztürk, 2011).

15. yüzyılda Batı’da gerçekleşen Rönesans bir diğer ifadeyle aydınlanma hareketi olarak geçer. Rönesans döneminden önce Batı’da hakim olan zihniyet sonucunda sanatın ve sanatçının din simsarlığı yapan kiliselerin hegemonyasına bırakıldığı görülür. Bu dönemin sona ermesi toplumsal bir uyanış sayesinde gerçekleşmiş ve Avrupa kıtası sanatla

yükselme dönemine girmiştir. Hiç şüphesiz Reform hareketleri söz gelimi bilimsel çalışmalar, icatlar, deneyler; sanatsal arayışlar ve çalışmalar ile birlikte artmıştır. Bir başka ifadeyle toplumsal anlamda ilerleme adına iki bacağına ihtiyaç vardır: bacaklardan biri bilim, bir diğeri sanat.

Batı'da sanata yönelik baskı ve yönlendirmelerin azalmasıyla *özgür sanatın* filizlenmeye başladığı görülmektedir. Bunun neticesinde her alanda kaçınılmaz ilerlemeler başlamıştır. Çünkü sadece özgür düşünebilen bireyler, yaratıcılık potansiyellerini harekete geçirerek üretebilirler.

Batı'nın karanlık çağ içerisinde sanatı ve sanatçıyı küçümsediği ve belli amaçlar doğrultusunda kullandığı dönemde Doğu kültürlerinde sanat ve sanatçılara hürmet gösterilmiştir. Bunun neticesinde de Doğu'da edebiyattan mimariye; bilimden teknolojik gelişmelere her alanda sanatın etkisi hissedilmiştir. Ne zaman ki *sanat gūnahtır; sanatçı gūnahkardır* algısı yönetimde söz sahibi olanlarda var olmuş, o zaman sanat ve sanatçı toplumdan izole edilmiş; sanat, toplumun bir kesimi tarafından ahlaken aykırı bir davranış olarak görülmüş ve dolayısıyla bu kesimin sanata ve sanat eğitimine bakış açısı değişmiştir.

Farklı bir bakış açısı da sanatla uğraşanların toplum tarafından meslek sahibi olarak addedilmemesidir. Boş uğraş, boş zamanları değerlendirme şeklinde düşülen yanılgılar sanat eğitime gereken önemin verilmesini engellemektedir. Yine de sanatçıları toplumdan soyutlamak tamamen mümkün değildir. Çünkü sanat eserini bireysellikle üreten sanatçı, tüketicisine yani sanat eseri alımlayıcısına eserine sunarken toplumsal yapıyla baş başadır. Başka bir deyişle sanat üreticisi ve tüketicisini şekillendiren bütün eylemlerin kopamayacakları toplumsal temelleri vardır (Çağan, 2006, s. 14).

Sanata yönelik ön yargıların yer aldığı toplumlarda eğitim müfredatlarında sanat eğitime yüzeysel ve göstermelik şekilde yer verildiği görülmektedir. Sanatı gereksiz, faydasız gören ve meslek alanı olarak kabul etmeyen toplumsal yapı benzer şekilde sanat eğitimini

de gereksiz ve eğitim süresini uzun bulmaları ve yerine sınavlara yönelik daha verim alınacak derslerin verilmesi gerektiğine inanmaları kaçınılmazdır.

Bir başka gruh da sanat eğitiminin belli yetenekleri olan öğrencilere verilmesi gerektiğini savunur ki o da ayrı bir yanılgıdır. Oysaki sanat eğitimi, matematik, fizik, kimya eğitimlerinden ayrı tutulamaz derecede önemli ve her öğrencinin eğitim hayatı boyunca görmesi gereken derslerdendir.

2.11.2. Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar

Sanat eğitiminde karşılaşılan sorunların kaynaklarından bir diğeri de öğrencilerdir. Öğrencilerin sanat eğitime karşı olmalarının temelinde birçoğunun ölçme ve değerlendirme odaklı olması yatmaktadır. Bir diğere ifadeyle öğrenciler eğitim sürecinden daha çok ölçme ve değerlendirme süreçleriyle alakadar olurlar ve doğal olarak yeteneklerinin olmadığı yönünde bir algıları varsa sanat eğitime yönelik derslerde başarısız olma kaygısı taşırlar. Sadece bu kaygı bile öğrencilerin sanat eğitime yönelik tutumlarının olumsuz olmasına neden olabilmektedir.

Aynı zamanda sanat eğitime yönelik üniversite giriş sınavlarında soru çıkmıyor olması da başka bir sorundur. Üniversite sınavlarına yönelik hazırlanan öğrencilerin bu derslerin gerekmediği yönünde algılara sahip olmasının nedeni üniversite giriş sınavlarında sanat eğitime yönelik soruların olmayışıdır (Yazar, Aslan, & Şener, 2014, s. 595).

Bir diğere durum da yetenek meselesidir. Öğrenciler içerisinde yaşadıkları çevre ve toplumun algısı ile yetişen bireylerdir. Toplumda sanat eğitiminde sadece sanata yeteneği olan veya yatkınlığı olanların başarılı olacağına yönelik bir genelleme varsa benzer genelleme öğrenciler arasında da olacaktır. Söz gelimi görsel sanatlara yeteneği olmayan öğrenci sanat eğitiminin gereksiz olduğu kanısında olacaktır. Hatta kimi öğrenciler sanat eğitiminin sürelerinin azaltılmasını ve hatta müfredat dışı bırakılmasını bile talep

edebilirler. Bu taleplerin altında yatan ise sanatın yetenek kelimesi ile karıştırılmasıdır. Halbuki sanat ve sanat eğitimi yetenekli birey ve öğrencilerin tekeline verilen bir armağan değil aksine yeteneği olsun veya olmasın her öğrencinin farklı bakış açıları kazanması, yaratıcılık ve özgür düşünebilme yetilerini geliştirebilmesi için verilen eğitimler bütünüdür.

Günümüzde sanat, yetenekler üzerinden ilerlememekte; *düşünce ürünleri* olarak bireylerin karşısına çıkmaktadır. Öğrencilerin kaçırdığı temel nokta şudur: bireyin kendini diğerlerinden farklı ifade edebilmesi ve fark edilebilmesi sanatsal yaratıcılığını ve hayal gücünü keşfedebilmesi oranında gerçekleşir.

2.11.3. Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlar

Öğretmenler yaşadıkları toplumun ötesini görmesi; düşünce ve araştırmalarıyla toplumun birkaç kuşak sonrasına yön vermesi gereken bireylerdir.

İyi bir öğretmen sadece iyi eğitim almakla iyi bir öğretmen olunmaz, iyi öğretmenlerin içinde yaşadıkları çağın gereklerini de karşılamaları gerekir (Musgrave'den aktaran Kavuran, 2002). Öğretmenler, öğretendir. Bilgiyi öğretirken, bireyleri de yetiştirir. Bir diğer ifadeyle toplumun temel taşı olan birey bir öğretmenin eğitim sürecinden muhakkak geçmiştir. Dolayısıyla bir öğretmen bir bireyi, bir birey de bir toplumu etkileyecek potansiyel güce sahiptir.

O halde şöyle bir varsayım ileri sürülebilir: öğretmenlerin düşünceleri bireylerde, bireylerin düşünceleri de o toplumda oluşabilir. Bu nedenle öğretmenlerin sanata ve sanat eğitimine yönelik tutumları sanat eğitiminde karşılaşılan sorunların kaynaklarından birini oluşturmaktadır.

Öğretmenlik mesleğinin branşları arasında önemli veya daha az önemli diye ayırt edilecek zümreler olmamalıdır. Şayet bir öğretmen kendi alanına dair çalışmaları diğer alanlardan

üstün tutuyorsa bilimsel gelişmenin temelinde yatan gerçeği göremiyordur. Çünkü bilim ve sanat birbirini etkileyerek ve birbirinden etkilenerak ilerlemektedir. Yaratıcı düşünme becerisi gelişmemiş bir bilim insanının hayal dünyası dardır ve ulaşılması gereken hedefleri sıradandır. Hayal gücü ve yaratıcılık bireyin sanat eğitimiyle desteklenen yetilerindendir. Sanat eğitime önem vermeyen bir öğretmenin yetiştireceği öğrenciler ne yazık ki geleceğin hayal dünyaları olmayan veya çok az olan; yaratıcılık yerine sıradanlığı arzulayan bireyleri olacaklardır.

Burada görev özellikle sanat eğitimcilerine düşmektedir. Öğrencilerin ve meslektaşlarının dolayısıyla toplumun sanat eğitime yönelik algılarını değiştirebilmeli ve sanat eğitiminin gerçek amacını açıklayabilmelidir. Oysa birçok sanat eğitimcisinin bu durumu kabullenircesine ders saatleri içerisinde öğrencilere diğer başka derslere yönelik çalışma yapmaları hususunda izin verdikleri bilinmektedir.

Kimi sanat eğitimcilerinin tutumlarından doğan bir diğer sorun da sanata yeteneği olan öğrencileri kayırırken yeteneği olmayanları yermeleri; ölçme ve değerlendirme noktasında adil olmayan tavırlar sergilemeleridir. Bu tutumların öğrenci nezdinde sanat eğitimcisine ve sanat eğitimcisinden dolayı da sanata ve sanat eğitime karşı olumsuz yönde tavır sergilemelerine sebep olduğu söylenebilir.

Benzer bir sorun da yine kimi sanat eğitimcilerinin, sanat eğitimi derslerini layıkıyla işlememesi; öğretme ve eğitme heveslerinin olmamasıdır. Bunun sonucunda ders süreleri içerisinde öğrencileri boş bırakarak sanat eğitimi hakkında öğrencilerin algısında *boş geçen ders, boşa verilen ders* gibi olumsuz yargıların oluşmasına sebep olurlar.

Öğretmenlik kutsal sayılan bir meslek dalıdır. Onu kutsal kılan başarılı, hevesli, ilkeli, eğitime adanmış hayatlardır. Bir öğretmen okul binası dışına çıksa da, akşam evinde dinlense de, tatil süreçleri olsa da aklında her zaman öğrencileri ve dersleri vardır. O nedenle denilebilir ki öğretmenlik mesleğinin mesai mefhumu bulunmamaktadır. Ancak her meslekte olduğu gibi işini layıkıyla yapmayan öğretmenler, öğrencilerin algısında

alanlarına yönelik olumsuz tutumların gelişmesine ve hayatları boyunca o alana karşı ön yargılı davranmalarına sebep olmaktadır.

Buradan hareketle bir sanat eğitimcisinin, özgür düşünebilen, yaratıcı bireyler yetiştirerek içlerinde yaşadıkları toplumu bir adım ileriye taşıyacak olan öğrencilerinin sonraki hayatları boyunca sanata ve sanat eğitimine yönelik tutumlarını oluşturan kişi olacağı unutulmamalıdır.

2.11.4. Öğrenme Ortamından Kaynaklanan Sorunlar

Eğitimde fırsat eşitliği denildiği zaman her öğrencinin benzer koşullarda benzer eğitimden faydalanabilme hakkı akıllara gelse de pratikte durum her zaman böyle olamayabilir.

Söz gelimi biyoloji derslerinin içeriği gereği laboratuvar ortamında işlenmesi ile sınıf ortamında işlenmesi açısından öğrenme düzeyleri bakımından farklılıklar olmalıdır. Yapararak yaşayarak öğrenme öğrencilerin uygulama yaptıkça öğrenme düzeylerinin arttığını gösterir. Fiziki koşullar ve eğitim-öğretim süreci birbiriyle ilişkili olsa da okullarda atölye bulunmadığından sınıfta yapılmak zorunda kalan derslere gerektiği kadar önem verilmemektedir. Dolayısıyla dersler gereği gibi yapılamamaktadır. Okul yönetiminin böyle durumlarda atölye problemini çözmesi sanat eğitimi derslerine yönelik ilginin artmasını sağlayabilir (Yazar, Aslan, & Şener, 2014). Aslında her ders alanı için ayrı bir uygulama sınıfının bulunması ve mekanların da eğitim alanlarına göre düzenlenmesi öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırabilir. Matematik, fen, coğrafya vb. alanlarına özel uygulama sınıfları veya laboratuvarları; sanat eğitimine yönelik resim atölyeleri veya müzik atölyelerinin bulunması öğrencinin kendisine ve o derse yönelik ciddiyet düzeyini yükselttiği söylenebilir.

Bununla beraber her öğrencinin laboratuvar veya atölye şansının bulunmadığı yani öğrenme ortamı bakımından öğrencilerin eşit veya benzer koşulları olmadığı da bir

gerçektir. Ekonomik refah düzeyi yüksek olan ailelerin çocukları ile zor şartlarda eğitim almaya çalışan çocukların ulaşabildikleri fiziksel imkanlar arasındaki makas her geçen gün artmaktadır.

Fiziksel şartlar veya bir başka ifadeyle öğrenme ortamı çok zor değişirler. Bu nedenle öğrenme ortamı kaynaklı sanat eğitimi sorunları çözülmesi gereken diğer sorunlar arasında tali kalmalıdır.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yılmaz (2005) *makine teknolojilerinin internet üzerinden eğitimi için bir uygulama: yorulma dersinin online öğretimi* adlı yüksek lisans tezinde internet ortamından ders içeriklerini geliştirici materyaller toplamış, yorulma dersinin online öğretimi için bir web tasarımı gerçekleştirmiştir. Dersin içeriği ile ilgili gerekli yazılı doküman, video, görsel dosyalar çoklu ortamlarda hazırlanıp dersin görsel süreci tamamlanmıştır. İnternet üzerinden lisans eğitimi gören öğrencilerin katılımlarının sağlandığı yorulma dersinin öğretimi sonucunda dersin aktif bir hale getirildiği görülmüştür. Deney ve kontrol grubunun oluşturulmaması ayrıca araştırma deseninin netleştirilmemesi tezin geçerlik ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkilese de literatürde olan bir çalışma olması tezin incelenmesini gerekli kılmıştır.

Alpar vd. (2007) tarafından yapılan *öğrenci merkezli eğitimde eğitim teknolojileri uygulamaları* adlı makale, çağdaş öğretim yönteminde nitelikli öğrenmenin nasıl gerçekleşmesi ve bunun gerçekleştirilmesi sırasında eğitimde araç-gereçlerden faydalanılması gerektiğinden bahsettikleri bir literatür taramasıdır. Gelişen teknoloji ile birlikte eğitimdeki araç-gereçlerin başında bilgisayar ve internetin geldiğini söylerlerken, teknolojinin eğitimde amaç değil araç olması gerektiğini de vurgulamışlardır. Öğrenci merkezli bir eğitimde eğitim teknolojilerinin kullanımının sistemli bir şekilde planlanması gerektiğini ayrıca iyi tasarlanmış derslerin, öğrencinin ilgisinin artırılması ile başlaması ve daha sonra uygulamada öğrenci katılımı ile tepkilerinin değerlendirilmesi gerekliliğinden de bahsetmişlerdir.

Zor (2008) *yapılandırmacı yaklaşıma göre web tabanlı bilgisayar destekli sanat eğitimi* başlıklı doktora tezinde web tabanlı BDÖ etkinliğinin, lisans düzeyinde sanat eğitimi gören öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmasında geleneksel eğitim yöntemiyle sanat eğitimi gören kontrol grubu ve web tabanlı BDE gören deney grubu arasındaki akademik başarı düzeylerini ölçerek deney grubunun kontrol grubuna göre ön test-son test başarı puanlarında ve kalıcılık puanlarında anlamlı derecede önde olduğunu göstermiştir.

Çakır ve Oğuz (2010) *situations of distance education institutions in Turkey* adlı makalelerinde günümüzde örgün eğitim kurumlarının yanı sıra uzaktan eğitim kurumlarının sayısının da anlamlı bir artış gösterdiğinden bahsetmişlerdir. Çalışmada uzaktan eğitim görenlerin ve uzaktan eğitim veren organizasyonların mevcut durumlarını değerlendirmek amaçlanmış, bu nedenle kurumların yapısı, uzaktan eğitim programlarının ve değerlendirmenin nasıl yapıldığı ile ilgili veriler toplanıp değerlendirilmiştir. Böylece, uzaktan eğitim merkezlerin artan sayıları ve kaliteleri konusunda oluşturdukları izlenimi bulgular kısmında sunulmuştur.

İşman (2011) *uzaktan eğitim* başlıklı kitabında uzaktan eğitimin tanımı, uygulama modelleri, tarihsel gelişimi, kullanılan teknoloji, değerlendirme modelleri verilmiştir. Kurumsal yapılanmanın tam anlamıyla sağlanamaması neticesinde uzaktan eğitim uygulamalarının öğrenciye yarar sağlamaktan çok öğrenciyi eğitim sürecinden uzaklaştıracağına değinilmiştir.

Gündoğan ve Eby (2012) tarafından yapılan *a green touch for the future of distance education* adlı, uzaktan eğitim sistemine farklı bir boyut kazandırdıkları makalede yeşil bir gelecek için sanallaştırılmış olsa bile uzaktan eğitim sistemi sonucunda ortaya çıkan girdi, çıktı ve atıklara dikkat çekilmektedir. Makalede mühendislikteki gelişmelerle iyileştirilen uzaktan eğitim sistemlerinin yeşil tasarımlarla desteklenmesinin sürdürülebilir uzaktan eğitim için önemli olduğu vurgulanmıştır.

Menderes (2014) tarafından hazırlanan *İngiltere Open University ile Avustralya New England University’de yükseköğretimde uzaktan eğitim yönetiminin karşılaştırılması ve Türkiye için bir model önerisi* adlı yüksek lisans tezinde Anglo Sakson eğitim modelinin benimseyen üç ülke olan Türkiye, İngiltere ve Avustralya’dan, İngiltere ve Avustralya uzaktan eğitim yönetim modellerinin birbirinden farklı yönetim anlayışları karşılaştırılıp Türkiye için uygun bir model önerisi sunulmuştur. Bir durum çalışması olan bu tez için öncelikle doküman analizi yöntemine başvurulmuş ve ardından Open University ile New England University yönetimleri birer örnek olarak incelenmiştir. Sonuçta da Türkiye’nin kültür yapısı ve eğitim ihtiyaçları göz önünde tutularak New England University yönetim yapısına uygun bir modelin geliştirilmesinin Türkiye’de uzaktan eğitim başarısını artıracakı vurgulanmıştır.

Kırık (2014) *uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’deki durumu* adlı makalesinde uzaktan eğitimin tarihsel süreci üzerine araştırma yapmış ve Türkiye’deki güncel uzaktan eğitim eğilimlerini irdelemiştir. Sonuç olarak her yaş grubu için uzaktan eğitimin uygulanabilir bir eğitim hakkı olduğunu savunmuştur.

İşman (2015) *öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* adlı kitabında eğitim teknolojileri ve materyal geliştirme alanlarında teknolojik gelişmelerden ve değişikliklerden bahsetmiştir. Öğretim teknolojilerini tanıtarak nasıl kullanılacağını açıklamış; eğitim teknolojilerinde uzaktan eğitimde öğretim tasarımından bahsetmiştir.

Çığır (2016) *görsel sanatlar öğretimine yönelik sosyal ağ odaklı görsel kültür uygulamalarının incelenmesi* adlı doktora tezinde güzel sanatlar liselerindeki görsel sanatlar derslerinden atölye derslerinde sosyal ağların yardımı ile görsel kültürün öğrencilere nasıl verilebileceğini, görsel kültür uygulamalarının nasıl geliştirilebileceğini incelemiştir. Çığır, araştırmasına katılımcı olarak 9 lise öğrencisi ile araştırmacının kendisini dahil ederek 14 haftalık süre sonunda veri toplamada derslerdeki video kayıtlarından, görüşmelerden ve Whatsapp sosyal ağ programındaki kayıtlarından ve

öğrenci ürünlerinden yararlanmıştır. Öğrencilerin görsel kültüre ait bir tasarım yaparken sosyal ağ imkanlarından fazlaca yararlandıkları bulgusuna ve geleneksel sanat eğitimi yerine sosyal ağlarla verilen görsel kültür çalışmalarının öğrencilerin ve öğretmenlerin performanslarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kalelioğlu, Atan ve Çetin (2016) *sanal sınıf ortamında eğitim ve öğrenen deneyimleri* adlı makalelerinde uzaktan eğitim deneyimi olan 5 eğitimci ve 7 öğrenci üzerinde bir durum incelemesi çalışması yapmışlardır. Öğrencilere açık uçlu sorulardan oluşan çevrimiçi bir anket göndermişler ve eğitimcilerle de yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak yüz yüze görüşme sağlanmıştır. Sonuçta öğrenciler kaliteli bir uzaktan eğitim ve öğrenme için kendi öğrenmelerinden sorumlu olmaları ve düzenli çalışma alışkanlıkları geliştirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Eğitimciler de öğrencilerle paralel görüşlerin altını çizirken farklı olarak ders içeriklerinin uzaktan eğitime göre yeniden düzenlenmesi ve eğitimci olarak teknik konulara hakimiyetlerinin artırılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Albayrak (2017) tarafından yapılan *uzaktan eğitim sistemi, uzaktan eğitim sisteminde sanal sınıf ortamı ve sanal sınıf ortamında sınıf yönetimi* adlı yüksek lisans projesinde 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Trakya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi'nde eğitim gören 60 yüksek lisans öğrencisine uyguladığı anket sonucuna göre uzaktan eğitimdeki ve sanal sınıflardaki başarının ders içeriklerinin sisteme uygun hazırlanmasıyla orantılı olduğu sonucuna varmıştır. Albayrak, uzaktan eğitim sisteminin hazırlık aşamasının oldukça maliyetli ve yüksek çalışma isteyen bir süreç olmasına rağmen teknik bilgi ve becerilerin artırılmasıyla bu sürecin kısılacağından da bahsetmiştir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümü araştırmanın modelini, çalışma grubunu, verilerin toplanmasını ve analizini kapsamaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımının sanat eğitimi alanında uygulanabilirliğini tespit etmek ve Estetik dersini alan öğrencilerin akademik başarılarına ve Estetik dersine yönelik tutumlarına etkisini ölçmek amacıyla nicel araştırma yönteminden yararlanılmıştır.

Araştırma, Kırıkkale Üniversitesi Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Grafik Programı 2. sınıfta eğitim gören ön lisans öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmada gerçek deneysel desenlerden Ön Test-Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Desen kullanılmıştır.

Desende ilk olarak daha önce belirlenen denek havuzundan seçkisiz atama yöntemi ile iki grup oluşturulmuştur. Gruplardan biri deney, diğeri kontrol grubu olarak seçkisiz şekilde belirlenmiş ve sonrasında her iki grupta yer alan deneklerin uygulama öncesinde bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri (ön test) alınmıştır.

Etkisi ölçülmek istenen deneysel işlem, deney grubuna uygulanmış; kontrol grubuna deney grubunda oluşacak herhangi bir değişimin saptanabilmesi amacıyla deneysel işlem uygulanmamıştır.

Gruplarda meydana gelecek değişimler uygulama öncesi ve sonrasında yapılan ölçümlerle tespit edilmiştir. Başarı testi ve tutum ölçeği ön ve son test olmak üzere toplam iki kere uygulanmıştır. Ön test adı altında, uygulama öncesinde grupların hazırbulunuşluk düzeylerini ve ön öğrenmelerini belirleyebilmek ve gruplar arası anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptayabilmek adına her iki gruptaki deneklere başarı testi ve tutum ölçeği uygulanmıştır. Uygulamanın hemen peşinden son test adı altında, her iki gruptaki deneklere başarı testi ve tutum ölçeği yine uygulanmıştır.

Çalışmada kullanılan araştırmanın deseni Tablo 5'te gösterilmiştir. Bu doğrultuda her iki gruba *Estetik Dersi Başarı Testi* ve *Estetik Dersi Tutum Ölçeği* uygulanmıştır. Deney grubunda (N=30) Estetik dersi internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımı, kontrol grubunda (N=30) ise yüz yüze eğitim yaklaşımı kullanılmıştır.

Tablo 5.

Araştırma Deseni

Grup	Ön Testler	Yaklaşım	Son Testler
G _D	R BT-EDTÖ	Uzaktan Eğitim Yaklaşımı	BT-EDTÖ
G _K	R BT-EDTÖ	Yüz yüze Eğitim Yaklaşımı	BT-EDTÖ

G_D : Deney Grubu

G_K : Kontrol Grubu

BT-EDTÖ : Estetik Başarı Testi-Estetik Dersi Tutum Ölçeği

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında çalışma grubunu (N=60), Kırıkkale Üniversitesi Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Grafik Programı 2. sınıfta eğitim gören ön lisans öğrencileri oluşturmuştur. Sınıflarda bulunan öğrenci sayılarının dağılımı, her iki grupta da 30-30 olacak şekilde

oluşturulmuştur. Hangi grubun deney, hangi grubun kontrol grubu olduğu yansız atama yöntemiyle (random) belirlenmiştir. 65 öğrencinin bulunduğu sınıfta derslere sürekli devam eden 60 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışma, deneklerin akademik başarılarını ve derse yönelik tutumlarını belirlemek adına Kırıkkale Üniversitesi Kırıkkale Meslek Yüksekokulu Grafik Tasarımı Programı 2. sınıfta eğitim gören ön lisans öğrencilerine iki farklı öğretim yöntemi uygulanarak yürütülmüştür.

Altı (6) hafta boyunca deney grubu internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımıyla derslerini tamamlarken; kontrol grubuna ise Estetik dersi geleneksel öğretim yöntemi ile yüz yüze uygulanmıştır. Bütün deneklere uygulama öncesinde de sonrasında da başarı testi ve tutum ölçeği uygulanıp her iki grupta meydana gelen değişimlere yönelik ölçümler yapılmıştır. Araştırma için ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen belirlenerek her iki grubun akademik başarı ve tutumlarındaki değişim internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımı ile yüz yüze eğitim yaklaşımı açısından değerlendirilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Geliştirilen başarı testi ve tutum ölçeği kullanılarak araştırmanın verileri elde edilmiştir. Aşağıda bu süreç açıklanmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Başarı Testi

Öğrencilerin ders ve ilgili konu kapsamında 14 haftalık eğitim süreci içerisinde elde edecekleri kazanımlardan yola çıkılarak 60 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu kazanımların her birini kapsayan en az 3 soru olmasına dikkat edilmiş ve başarı testinin kapsam geçerliği ile ilgili değerlendirme, alan uzmanı ve eğitim bilimcilerden oluşan uzmanların görüşleri doğrultusunda yapılmış ve 60 maddeden oluşan deneme formu oluşturulmuştur.

Başarı testinin geçerlik-güvenirlik analizlerinin yapılabilmesi için gerekli izinler alındıktan sonra Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Kırıkkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümünde, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümünde bir dönem önce Estetik dersini almış ve araştırmanın yapıldığı dönem bir üst sınıfta öğrenim gören toplam 188 öğrenciye, uzman görüşleri doğrultusunda son şekli verilen 60 maddelik başarı testi uygulanmıştır.

Uygulama sonrasında elde edilen veriler kullanılarak her test maddesi ile ilgili madde istatistikleri hesaplanmıştır. Maddelere dair madde ayırıcılık ve madde güçlük indeksleri referans değerleri dikkate alınarak yapılan incelemede testte yer alan 30 maddenin uygun referans değerleri dışında kaldığı gözlenmiş ve testten çıkartılmıştır. Sonuç olarak 30 maddeden oluşan başarı testinin (EK 3), güvenirlik katsayısı $KR-20=0.83$, standart sapması $Ss:8.42$, ortalama güçlüğü $= 0,43$ olarak tespit edilmiştir.

3.3.1.1. Başarı Testinin Geçerlik-Güvenirliğine Dair Bulgular

Hazırlanan 60 maddelik başarı testinin 188 öğrenciye uygulanmasından elde edilen maddelerin madde güçlük indeksleri (p_i) ve madde ayırıcılık indeksleri (r_{jx})'nin belirlenmesi amacıyla İteman madde analizi programına aktarılması sonrasında yapılan analiz sonucunda testin standart sapma değeri $Ss=8.42$, güvenirlik katsayısı $KR-20=0.83$ ve testin ortalama güçlüğü $=0.43$ olarak tespit edilmiştir. Teste dair elde edilen bu değerlerin oldukça iyi standart değer aralığında yer aldığı söylenebilir.

Testte yer alan maddelerin madde güçlük (p_i) ve madde ayırt edicilik (r_{jx}) değerleri Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6.

Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Madde No	Madde Güçlük (p_i)	Madde Ayırtıcılık (r_{jx})	Testte Kalan Madde
1.	0,76	0,07	
2	0,29	0,33	✓
3	0,48	0,30	✓
4	0,33	0,09	
5	0,47	0,19	
6	0,22	0,17	
7	0,37	0,21	
8	0,21	0,22	
9	0,64	0,22	
10	0,30	0,29	
11	0,36	0,27	
12	0,48	0,28	
13	0,30	0,28	
14	0,50	0,22	
15	0,44	0,17	
16	0,59	0,31	✓
17	0,37	0,36	✓
18	0,57	0,20	
19	0,33	0,26	
20	0,74	0,30	✓
21	0,23	0,19	
22	0,64	0,38	✓
23	0,31	0,44	✓
24	0,57	0,35	✓
25	0,36	0,17	
26	0,43	0,27	
27	0,31	0,38	✓
28	0,30	0,28	✓
29	0,58	0,25	✓
30	0,31	0,38	✓

Madde No	Madde Güçlük (p_i)	Madde Ayırtıcılık (r_{jx})	Testte Kalan Madde
31	0,34	0,29	
32	0,57	0,32	✓
33	0,45	0,25	
34	0,72	0,26	
35	0,24	0,15	
36	0,22	0,14	
37	0,21	0,18	
38	0,40	0,28	
39	0,19	0,23	
40	0,20	0,25	
41	0,29	0,16	
42	0,45	0,49	✓
43	0,61	0,38	✓
44	0,26	0,43	✓
45	0,42	0,41	✓
46	0,68	0,39	✓
47	0,32	0,44	✓
48	0,38	0,31	✓
49	0,37	0,51	✓
50	0,50	0,39	✓
51	0,46	0,47	✓
52	0,27	0,16	
53	0,58	0,33	✓
54	0,32	0,55	✓
55	0,55	0,50	✓
56	0,43	0,41	✓
57	0,35	0,33	✓
58	0,27	0,17	
59	0,47	0,39	✓
60	0,34	0,40	✓

Tablo 6, ön uygulama sonrasında elde edilen madde güçlük (p_i) ve madde ayırt edicilik (r_{jx}) değerleriyle ilgili bilgiler vermektedir. Başarı testinde yer alan 60 maddeye ilişkin madde güçlük (p_i) ve madde ayırt edicilik (r_{jx}) değerleri incelendiğinde 28 maddenin referans

gösterilen değer aralığında yer aldığı gözlenmektedir. Bunun yanı sıra 28. ve 29. soruların geliştirilebilir değer aralığında yer alması ve testte bulunması gerektiği durumundan yola çıkılarak maddeler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmış ve testte yer almaları sağlanmıştır. Sonuç itibarıyla asıl uygulamada kullanılmak üzere toplam 30 maddeden oluşan başarı testi elde edilmiştir (EK 3).

3.3.2. Tutum Ölçeği

Tutum, bir olay, durum veya davranış karşısında takınılan tavırlardır. “Nesneler, insanlar ya da olaylar hakkında olumlu ya da olumsuz değerlendirme ifadeleridir. Tutumlar, insanın bir şey hakkında ne hissettiğini ifade eder” (Robbins’ten aktaran Üstüner, 2006, s. 111).

Tutumlara dair başka bir saptama da şöyledir. Bireylerin psikolojik olarak bağ kurdukları bir nesneye yönelik düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını şekillendiren eğilime tutum adı verilmektedir (Küçükkaragöz, 1992, s. 28).

Araştırmada, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin Estetik dersine yönelik tutumlarını belirlemek adına araştırmacı tarafından geliştirilen *Estetik Dersi Tutum Ölçeği* (EK 4) kullanılmıştır. Ölçek 19 olumlu ve 19 olumsuz olmak üzere 38 madde ve dört alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğe dair elde edilen KMO değeri .90 ve Barlett testi sonucunda Barlett Sphericity değeri [$X^2 = 3720,990$; $p < .001$] olarak bulunmuştur. Ölçek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla; ölçek geneli için 0.92, I. Alt faktör için .90, II. alt faktör için .87, III. Alt faktör için .71 ve IV. Alt faktör için .67’dir. Ölçeğin iki eşit yarısı için Spearman-Brown iç tutarlılık katsayısı 0.89’dur. Ölçek geneli ve alt faktörlerin kendi aralarındaki korelasyon değerleri 0,44 ile 0,89 arasında ve $\alpha=0.01$ anlamlılık düzeyinde orta ve yüksek düzeyde pozitif ilişkiyi göstermektedir.

3.3.2.1. Estetik Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilme Aşamaları

Tutum ölçeğinin geliştirilmesinde aşağıdaki aşamalar izlenmiştir (Tezbaşaran, 1997);

1. Madde havuzunun oluşturulması
2. Uzman görüşlerinin alınması
3. Ön deneme formunun oluşturulması ve ön denemenin yapılması
4. Asıl uygulamanın yapılması
5. Asıl uygulamadan elde edilen veriler üzerinden geçerlilik ve güvenirlik analizlerinin yapılması.

3.3.2.2. Madde Havuzu Oluşturma

Araştırma kapsamında uygulanan Estetik dersine yönelik tutum ölçeği, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Tutum ölçeğinin geliştirilmesi aşamasında ilk olarak tutum ve tutumla ilgili literatür taranmış ve incelenmiştir. Tutum boyutları ve değişkenlerine yönelik edinilen bilgiler ışığında madde havuzu oluşturma aşamasına geçilmiştir.

Bu aşamada Estetik dersine yönelik tutumlar konusunda ilgili literatür taranmış bununla birlikte alan öğrencilerinin estetikle ilgili görüşleri dikkate alınarak Estetik dersine yönelik 27'si olumsuz, 37'si olumlu olmak üzere toplam 64 adet ölçek maddesi oluşturulmuştur. Ölçek geliştirilirken maddelerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğelerden oluşmasına, olumlu-olumsuz maddelerin birbirlerine yakın dağılım göstermesine dikkat edilmiştir. Tutum ölçeğinde yer alan skala 1'den 5'e doğru, *1-Kesinlikle katılmıyorum; 2-Katılmıyorum; 3-Kararsızım; 4-Katılıyorum ve 5-Tamamen katılıyorum* şeklinde sıralanmıştır.

3.3.2.3. Uzman Görüşlerinin Alınması

Hazırlanan tutum ölçeği deneme formu, anlaşılabilirliğinin ve kapsam geçerliliğinin belirlenmesi adına bir eğitim bilimleri ve iki alan uzmanı olmak üzere üç uzmanın görüşüne sunulmuş, uzmanlardan elde edilen dönütler sonucunda tutum maddeleriyle ilgili gerekli düzenlemeler yapılarak deneme ölçek formuna son şekli verilmiştir.

3.3.2.4. Ön Deneme Formunun Oluşturulması ve Ön Denemenin Yapılması

Asıl uygulamada ortaya çıkması muhtemel sorunları önlemek adına 30 kişilik bir öğrenci grubuna maddelerin anlaşılabilirliği konusunda bir ön uygulama yapılmış, öğrencilerden her bir tutum maddesine ilişkin olarak *Tamamen Anlaşılır* ile *Hiç Anlaşılmaz* seçeneklerini içeren bir skala doğrultusunda değerlendirme yapmaları istenmiştir. Elde edilen değerlendirmeler ölçek formuna son şeklini vermede belirleyici olmuştur.

3.3.2.5. Asıl uygulamanın yapılması

Estetik dersine yönelik tutum ölçeği 64 maddelik asıl uygulama formu 263 kişilik öğrenci grubuna gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanmıştır. Öğrencilerin her bir maddeye katılma durumu; *Tamamen Katılıyorum* seçeneğinden *Hiç Katılmıyorum* seçeneğine doğru derecelendirilerek puanlanmıştır. Ölçekteki olumsuz maddeler olumlu maddelerin puanlama şeklinin tersi yönünde bir puanlamaya tabi tutulmuştur.

Tutum ölçeğinin geçerlik-güvenirlik analizlerinin yapılabilmesi için gerekli izinler alındıktan sonra Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Kırıkkale Üniversitesi Güzel

Sanatlar Fakóltesi Resim Bölümünde, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında, Selçuk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakóltesi Resim Bölümünde bir dönem önce Estetik dersini almış ve araştırmanın yapıldığı dönem bir üst sınıfta öğrenim gören toplam 263 öğrenciye 64 maddelik ölçek uygulanmıştır.

3.3.2.6. Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

3.3.2.6.1. Verilerin Analizi

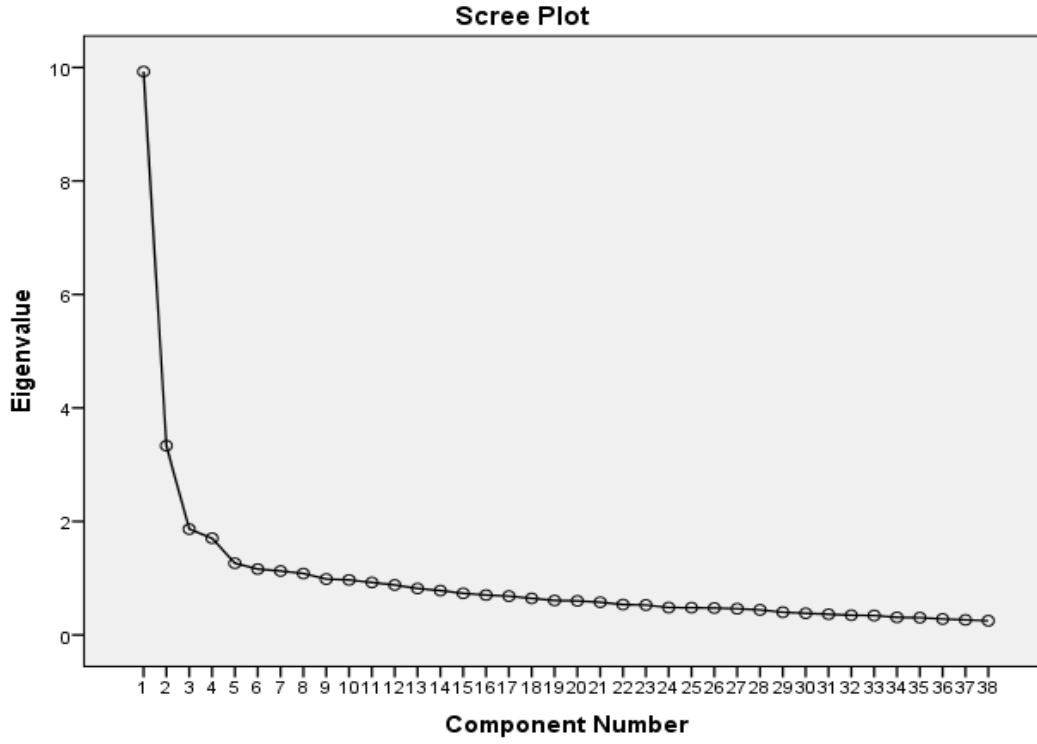
Ölçeğe dair geçerlik ve güvenirlik analiz sonuçları 263 kişilik öğrenci grubundan toplanan veri seti üzerinde yapılmıştır. Analizlerde SPSS 21.0 paket programı kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Bu doğrultuda ölçekle ilgili olarak Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity Testi ve Açıklayıcı Faktör Analizi için varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır. Ölçek güvenirliği adına Cronbach katsayısı ve madde test toplam korelasyon katsayılarıyla birlikte testin iç tutarlılığının belirlenmesinde alt-üst %27'lik grup ortalamaları karşılaştırılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarının gerek birbiriyle gerekse ölçeğin bütünüyle ilişkisini gösteren korelasyon katsayıları, bunun yanı sıra ölçeğin iki eşit yarısı için Spearman-Brown iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

3.3.2.7. Ölçeğin Geçerliğine İlişkin Bulgular

3.3.2.7.1. Açımlayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliği için asıl uygulamadan elde edilen veri seti üzerinden Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluk durumunu belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Spehericity değerleri hesaplanmıştır. Bu doğrultuda ölçeğe dair elde edilen KMO değeri .90 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değer iyi bir değerler yapısını yansıttığı söylenebilir (Büyüköztürk, 2007). Barlett testi sonucunda Barlett Spehericity değeri [$X^2=3720,990$; $p<.001$] olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt faktörlerini belirlemek için varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır. Faktör yük değerlerinin belirlenmesinde alt kesme noktası olarak 0.45 olarak alınmıştır. Döndürme sonrasında öz değerleri 1'den büyük olan 8 faktör gözükmeyle birlikte kırılmaların keskin ve anlamlı olduğu düşünülen 4 faktör dikkate alınmıştır. Dört faktörün toplam varyansı açıklama oranı %44,292'dir. Varyans oranının büyüklüğü faktör yapısının güçlü olmasının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu oranın sosyal bilimlerde %40 ile %60 arasında olması yeterli olarak kabul edilmektedir (Şencan, 2005; Büyüköztürk, 2007).

Analiz sonrasında ölçek maddelerinden 26'sı kriterlere uygun olmadığı için ölçek dışında tutulmuştur. Maddeler çıktıktan sonra ölçekte 19'u olumlu ve 19'u olumsuz olmak üzere 38 madde kalmıştır. Faktör analizinde aynı faktörü ölçen maddeler bir araya getirilir ve bir grup oluşturularak her faktör grubuna madde özelliklerine bakılarak bir faktör adı verme amacı vardır (Balcı, 1997; Karasar, 2006). Bu araştırmada ölçeğin nihai formunda kalan 38 maddede dört faktörlü yapının adlandırması da sırasıyla ilgi duyma, isteklilik, önem verme ve sevgi şeklinde olmuştur. Faktörlerin belirlenmesinde belirleyici bir etkiye sahip olan ve öz değerlere göre şekil alan çizgi grafiği Şekil 7'de verilmiştir.

Şekil 7. Ölçek öz değer çizgi grafiği

Ölçek maddelerinin Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda dört alt faktöre göre dağılımı, faktör yük değerleri, faktörlerin varyans ve toplam varyans oranları Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7.

Estetik Dersi Tutum Ölçeğinin Madde Faktör Yükleri ve Faktör Varyansları Dağılımı

Maddeler	Faktör Ortak Varyans	Varimax Faktör Yükleri	Öz değer	Faktör Açıklanan Varyans %
Faktör I			6,493	17,087
Madde 56	,554	,704		
Madde 55	,590	,656		
Madde 48	,489	,633		
Madde 54	,466	,597		
Madde 46	,372	,594		
Madde 33	,408	,586		

Madde 57	,352	,565	
Madde 23	,430	,559	
Madde 4	,383	,557	
Madde 12	,305	,546	
Madde 3	,446	,537	
Madde 2	,389	,535	
Madde 44	,479	,525	
Madde 26	,336	,513	
Madde 31	,390	,509	
Madde 27	,262	,499	
Madde 10	,383	,492	
Madde 25	,381	,486	
Madde 53	,360	,466	
Faktör II		4,806	12,648
Madde 40	,558	,674	
Madde 52	,494	,656	
Madde 39	,524	,643	
Madde 51	,479	,626	
Madde 37	,482	,620	
Madde 38	,604	,620	
Madde 42	,391	,616	
Madde 41	,593	,595	
Madde 35	,385	,577	
Madde 29	,477	,544	
Faktör III		2,990	7,867
Madde 20	,528	,678	
Madde 14	,452	,594	
Madde 21	,424	,580	

Madde 7	,506	,559	
Madde 15	,358	,546	
Faktör IV		2,542	6,690
Madde 24	,508	,668	
Madde 32	,433	,589	
Madde 13	,464	,546	
Madde 22	,394	,476	
Ölçek Toplam			44,292

3.3.2.8. Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin güvenirliliğinin belirlenmesi adına ölçekte yer alan maddelerin iç tutarlıklarının belirlenmesinde öncelikle düzeltilmiş madde toplam korelasyonları hesaplanmış sonrasında ölçek bütünü ve alt faktörleri için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Buna ek olarak üst %27 ile alt %27 grupların ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t-testi uygulanmıştır. Ölçek için yapılan güvenilirlik analizi bulguları Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8.

Estetik Dersi Tutum Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları

Faktör-Madde No	Madde Toplam Korelasyonu	Alt%27-Üst%27 t	Cronbach Alfa İç tutarlık Katsayısı
Faktör I			,90
Madde 56	,583	10,373***	
Madde 55	,548	9,994***	
Madde 48	,539	9,462***	
Madde 54	,600	10,620***	
Madde 46	,428	7,663***	
Madde 33	,487	8,072***	
Madde 57	,438	7,984***	
Madde 23	,522	10,346***	

Madde 4	,472	6,800***
Madde 12	,385	6,957***
Madde 3	,574	9,838***
Madde 2	,462	7,518***
Madde 44	,362	8,020***
Madde 26	,509	8,283***
Madde 31	,532	9,061***
Madde 27	,372	6,073***
Madde 10	,471	8,743***
Madde 25	,496	7,562***
Madde 53	,407	6,766***
Faktör II		,87
Madde 40	,577	8,695***
Madde 52	,477	8,245***
Madde 39	,507	8,845***
Madde 51	,452	7,189***
Madde 37	,460	7,585***
Madde 38	,674	12,167***
Madde 42	,382	6,496***
Madde 41	,468	7,416***
Madde 35	,378	5,670***
Madde 29	,586	10,863***
Faktör III		,71
Madde 20	,446	8,085***
Madde 14	,384	6,146***
Madde 21	,402	7,455***
Madde 7	,423	7,484***
Madde 15	,398	7,177***
Faktör IV		,67
Madde 24	,351	5,857***
Madde 32	,342	6,217***
Madde 13	,344	5,682***
Madde 22	,414	7,009***
Ölçek Toplam		,92

***p<.001

Tablo incelendiğinde, ölçek maddelerine ait madde toplam korelasyonu değerlerinin 0.34-0.60 arasında değer aldığı gözlenmektedir. Hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayılarının sırasıyla ölçek geneli için 0.92, I. alt faktör için .90, II. alt faktör için .87, III. alt faktör için .71 ve IV. alt faktör için .67 olduğu gözlenmektedir. Üst-alt %27'lik grupların puanları için yapılan t-testi sonucunda ayrı ayrı tüm ölçek maddeleri için anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasındaki farklılığa da belirlemek adına hesaplanan t değerlerinin anlamlı çıkması maddelerin ayırt ediciliğine dair bir kanıt olarak gösterilmektedir (Erkuş, 2012).

Ayrıca bu analizlerin yanı sıra ölçeğin iki eşit yarısı için Spearman-Brown iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve ilgili değerler oldukça yüksek 0.89 olduğu gözlenmiştir.

Ölçek alt boyutlarının birbiriyle ve ölçeğin geneliyle olan korelasyon katsayılarının anlamlılığı bir iç tutarlık göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ölçeğin alt faktörleri ve bütünüyle ilgili korelasyon değerleri Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9.

Ölçek Geneli ve Alt Faktörleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	Ölçek Toplam	Faktör I	Faktör II	Faktör III	Faktör IV
Faktör I	,885**	-----			
Faktör II	,790**	,479**	-----		
Faktör III	,665**	,469**	,444**	-----	
Faktör IV	,576	,287**	,536**	,435**	-----

**P<.01

Tablo 9'da ölçeğe ve alt faktörlerine ilişkin korelasyon değerleri yer almaktadır. Değerler incelendiğinde ölçek geneli ve alt faktörlerin kendi aralarındaki korelasyon değerlerinin 0,44 ile 0,89 arasında ve $\alpha=0.01$ anlamlılık düzeyinde orta ve yüksek düzeyde pozitif ilişki içerisinde oldukları gözlenmektedir.

Sonuç itibarıyla *Estetik Dersi Tutum Ölçeği* dört alt boyuttan 19'u olumlu ve 19'u olumsuz olmak üzere 38 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek tutum puanı 190,

en düşük tutum puanı ise 38'dir. Ölçek uygulaması ile ilgili veriler üzerinde yapılan geçerlik ve güvenilirliğe dair analiz sonuçları söz konusu ölçeğin gerekli psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Deneysel İşlem Süreci

Araştırma öncesinde deney grubundaki öğrenciler araştırma amacıyla ilgili olarak bilgilendirilmiş, bu anlamda kontrol grubuyla bir etkileşimde bulunmamaları adına yalıtılmışlardır. Araştırma altı (6) haftalık bir süreçte tamamlanmıştır. Öğrencilerden gerek ön gerekse son teste dair uygulamalarda ve özellikle tutum ölçeğine içtenlikle cevap vermeleri vurgulanmıştır.

3.3.3.1. Deney Grubuna Yönelik Uygulama

Bu çalışmanın uygulamasında, deney grubuna yönelik öğretim sürecinin planlanması ve kullanılan öğretim yöntemleri araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Yine araştırmacı tarafından Estetik dersine yönelik kazanımlar belirlenerek altı (6) haftalık öğretim planı hazırlanmıştır (Ek 5). Araştırma, Estetik dersinin bilimsel bir sanat öğretisi olarak benimsenmesi, güzel kavramının belirlenmesi, sanat kuramları ile sanat akımları arasındaki bağıntıya odaklanması, estetik ile ilgili temel kavramların öğrenilmesi ve sanatsal şekilde ifade edilmesi gibi durumlardan oluşmaktadır.

Araştırmada Kırıkkale Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi tarafından sunulan uzaktan eğitim sistemi kullanılmıştır. Senkron ve asenkron eğitimlerin sağlanabilmesi adına altı (6) haftalık ders materyalleri Word ve Powerpoint programlarında hazırlanmış ve uygulama öncesinde sisteme yüklenmiştir. Böylelikle deney grubundan her öğrencinin dilediği an ve dilediği mekandan ders notlarına ulaşabilmesine ve bireysel öğrenmenin desteklenmesine dikkat edilmiştir.

İnternet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımının ele alındığı bu çalışma altı (6) hafta boyunca sürmüştür. Deney grubu daha önce hiç karşılaşmadıkları uzaktan eğitim sistemi hakkında ve KUZEM üzerinden canlı derslere nasıl katılacakları, sonrasında arşiv derslerini nasıl izleyecekleri, ders notlarına nereden ve nasıl ulaşacakları konusunda bilgilendirilmiştir. Ayrıca bu araştırma için, öğrencilerin merakını ve algı düzeyini yükseltecek çoktan seçmeli sorular hazırlanmış ve her hafta ders sonunda uygulanmak üzere sistemin soru havuzu kısmına yüklenmiştir.

Altı (6) haftalık ders konuları şu şekilde hazırlanmış ayrıca detaylı ayrıntılar EK 5'te verilmiştir.

1. Estetiğin konusu, sanat kuramları (EK 5.1.),
2. Estetiğin diğer bilim ve disiplinlerle ilişkisi, tarihsel gelişim sürecinde önemli estetik görüşler (EK 5.2),
3. Estetik süje-estetik obje, estetik tavır (EK 5.3.),
4. Estetik değer-bilgi değeri-ahlaki değer-pratik ekonomik değer, estetik yargı (EK 5.4.),
5. Sanatın kaynağı, tarihsel gelişim süreci içinde sanat (EK 5.5.),
6. Yaratıcılık-zeka (EK 5.6.).

Bu süreçte deney grubunun internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımı ile altı (6) hafta boyunca yapılan sanal dersler ile eş zamanlı ve sonrasında sisteme giriş yapıp arşiv derslerini diledikleri kadar tekrar ederek eş zamansız olmak üzere Estetik dersine yönelik öğrenmelerinin sağlanması planlanmıştır. Ayrıca her dersin ardından Soru Evi kısmına yüklenen çoktan seçmeli sorularla konu tekrarının artırılması hedeflenmiştir.

Aynı zamanda belirlenen konuların öğretiminde deney grubunun kendini dezavantajlı hissettiği konulardan biri olan izole olma hissi araştırmacının kendi kamerasını açarak tek

tarafli şekilde deney grubuyla yüz yüze iletişim hissi oluşturmasıyla giderilmeye çalışılmıştır.

3.3.3.2. Kontrol Grubuna Yönelik Uygulama

Altı (6) hafta süren araştırma için kontrol grubuna belirlenen konuların haftalara göre dağılımı deney grubundaki şekliyle aynıdır.

Altı (6) haftalık ders konuları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1. Estetiğin konusu, sanat kuramları,
2. Estetiğin diğer bilim ve disiplinlerle ilişkisi, tarihsel gelişim sürecinde önemli estetik görüşler,
3. Estetik süje-estetik obje, estetik tavır,
4. Estetik değer-bilgi değeri-ahlaki değeri-pratik ekonomik değeri, estetik yargı,
5. Sanatın kaynağı, tarihsel gelişim süreci içinde sanat,
6. Yaratıcılık-zeka.

Belirlenen konuların öğretiminde; geleneksel eğitim yöntemlerinin anlatım, gösteri, soru-cevap yöntemlerinden sıklıkla faydalanılarak kontrol grubuna öğretimi yapılmıştır. Kavramların öğretimi araştırmacının aktif anlatımı ile gerçekleşmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR ve YORUM

Araştırmada ölçme araçlarının uygulanması sonucunda elde edilen verilerin analizi SPSS 22.0 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Uygulama sonucunda öncelikle deney ve kontrol grupları için başarı testi ve tutum ölçeğinden elde edilen veriler üzerinde normallik testleri yapılmıştır. Gerek deney gerekse kontrol grubu veri setinin normal dağılım kriterlerini karşıladığı gözlenmiştir. Bu sonuca dayalı olarak, verilerin analizinde parametrik testlerden bağımlı ve bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2013).

Bu bölümde araştırma problem ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Öğrencilere ilişkin demografik bulguların dağılımı Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10.

Grupların Cinsiyete Göre Dağılımı

Grup	Kadın	Erkek	Toplam
Deney	17	13	30
Kontrol	12	18	30

Tablo 10 incelendiğinde deney grubunda yer alan öğrencilerin 17'si kadın ve 13'ü erkek; kontrol grubunda yer alan öğrencilerin 12'si kadın ve 18'i erkektir.

4.1. Deney ve Kontrol Gruplarının Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Verilerin normal bir dağılıma gösterip göstermediğini incelenmiş ve alt problemlere yönelik bağımlı ve bağımsız gruplar için *t testi* tekniklerinden faydalanılmıştır. Sırasıyla verilen tablolarda deney ve kontrol gruplarına ilişkin bulgular yer almaktadır:

Tablo 11.

Deney ve Kontrol Grupları Ön Test-Son Test Dağılım Puanları

	Deney Başarı		Kontrol Başarı		Deney Tutum		Kontrol Tutum	
	Ön Test	Son Test	Ön Test	Son Test	Ön Test	Son Test	Ön Test	Son Test
N	30	30	30	30	30	30	30	30
Tepe Değer	10,00	22,00	9,00	15,00	133,00	143,00	128,00	139,00
Ortanca	12,00	21,00	11,50	17,50	139,00	143,50	128,00	136,00
Aritmetik Ortalama	12,30	20,80	11,60	17,90	137,73	141,57	123,07	132,20
Standart Sapma	4,56	30,07	3,75	3,55	21,25	19,43	4,43	4,34
Çarpıklık	,269	,074	,218	,399	,018	,579	,291	,742
Çarpıklık Katsayısının Standart Hatası	,427	,427	,427	,427	,427	,427	,427	,427
Basıklık	,701	1,212	,686	,587	1,006	,025	,914	,797
Basıklık Katsayısının Standart Hatası	,833	,833	,833	,833	,833	,833	,833	,833

Tablo 11’de ön-son başarı testi ve tutum ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılıp dağılmadığını belirlemek adına yapılan analiz sonuçları yer almaktadır.

Diğer taraftan Tablo 12’de Grup büyüklüğünün 50’den küçük olması durumunda yapılan normallik testlerinden Shapiro-Wilk testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 12.

Deney ve Kontrol Grupları Ön Test-Son Test Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

Deney Başarı		Kontrol Başarı		Deney Tutum		Kontrol Tutum	
Ön test	Son test	Ön test	Son test	Ön test	Son test	Ön test	Son test
Sig.	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.	Sig.
,420	,097	,633	,324	,174	,262	,168	,341

Her iki tabloda yer alan ön test-son test puan dağılımına ilişkin test puanları değerlendirildiğinde puanlara ilişkin dağılımların normalliğine dair varsayımların karşılandığı ve normallik testlerin uygulanmasına dair yeterli kanıtın sağlandığı söylenebilir.

Deney ve kontrol gruplarının başarı ve tutum ön test-son test puanlarına dair bağımsız ve bağımlı gruplar için yapılan t testi sonuçları aşağıda yer almaktadır.

4.1.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Başarı Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Tablo 13.

Deney ve Kontrol Grupları Başarı Ön Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin “t” Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sd	t	P
Deney Grubu	30	12,30	4,56	58	,650	,518
Kontrol Grubu	30	11,60	3,75			

P>0.05

Tablo 13, deney ve kontrol gruplarının başarı ön test puanları hakkında bilgi vermektedir. Tablo incelendiğinde deney grubu $\bar{x}$ =12,30 ve kontrol grubunun $\bar{x}$ =11,60 başarı ön test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmektedir ($t_{(58)} = ,650$; $p > 0.05$).

Bu sonuca göre Estetik dersiyle ilgili olarak gerek deney gerekse kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin benzer olduğu bir başka deyişle bir farklılık taşımadıkları söylenebilir.

4.1.2. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Tutum Testi Ön Test Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Tablo 14, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tutum testi ön test puanlarını göstermektedir.

Tablo 14.

Deney ve Kontrol Grupları Tutum Ön Test Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin “t” Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sd	T	p
Deney Grubu	30	134,00	18,54	58	1,96	,055
Kontrol Grubu	30	123,07	24,25			

P>0.05

Tablo 14 incelendiğinde deney grubu $\bar{x}$ =134,00 ve kontrol grubu öğrencilerinin $\bar{x}$ =123,07 tutum ön test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmektedir ($t_{(58)}= 1,96$; $p>0.05$). Bu sonuca dayalı olarak, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin Estetik dersine yönelik ön test tutum puanlarının benzer bir dağılım gösterdiği, başka bir deyişle duyuşsal anlamda benzer bir hazırbulunuşluk içerisinde oldukları söylenebilir.

4.1.3. Deney Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Başarı Testi Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Kendi içerisinde deney grubu ön test ve son test başarı testi puanlarına ilişkin t testi sonuçları Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15.

Kendi İçerisinde Deney Grubu Ön Test-Son Test Başarı Testi Puanlarına İlişkin Bağımlı Gruplar “t” Testi Sonuçları

Grup	N	Başarı Testi		ss	Sd	t	P
		Ön test	Son test				
		$\bar{x}$	$\bar{x}$				
Deney Grubu	30	12,30	20,80	4,96	29	9,37	,000*

* $P \leq 0.05$

Tablo 15 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin başarı ön test puanlarının ortalaması $\bar{x}=12,30$ ve başarı testi son test puanları ortalaması $\bar{x}=20,80$ 'dir.

Yapılan t testi sonucu öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmektedir ($t_{(29)}=9,37$; $p \leq 0.05$).

Elde edilen bu sonuca dayalı olarak öğrencilerin başarılarında öğretmen tarafından uygulanan uzaktan eğitim yaklaşımının etkili olduğu söylenebilir.

4.1.4. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Başarı Testi Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Tablo 16.

Kendi İçerisinde Kontrol Grubu Ön Test- Son Test Başarı Testi Puanlarına İlişkin Bağımlı Gruplar “t” Testi Sonuçları

Grup	N	Başarı Testi		Ort.Fark.	ss	Sd	t	p
		Ön test	Son test					
		$\bar{x}$	$\bar{x}$					
Kontrol Grubu		11,60	17,90	6,30	4,86	29	7,09	,000

* $P \leq 0.05$

Kendi içerisinde kontrol grubu ön test ve son test başarı testi puanlarına ilişkin t testi sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16 incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin başarı ön test puanlarının ortalaması $\bar{x}=11,60$ ve başarı testi son test puanları ortalaması $\bar{x}=17,90$ ’dır.

Yapılan t testi sonucunda öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmektedir ($t_{(29)}= 7,09$; $p \leq .05$).

Elde edilen bu sonuca dayalı olarak öğrencilerin başarılarında öğretmen tarafından uygulanan yüz yüze eğitim yaklaşımının etkili olduğu söylenebilir.

4.1.5. Deney Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Tutum Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Kendi içerisinde deney grubu ön test ve son test tutum testi puanlarına ilişkin t testi sonuçları tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17.

Kendi İçerisinde Deney Grubu Ön Test-Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Bağımlı Gruplar “t” Testi Sonuçları

Grup	N	Tutum Ölçeği		ss	Sd	t	p
		Ön test	Son test				
		$\bar{x}$	$\bar{x}$				
Deney Grubu	30	134,00	141,56	20,01	29	2,071	,047

$P \leq 0.05$

Tablo 17 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin tutum ön test puanlarının ortalaması $\bar{x}=134,00$ ve tutum son test puanları ortalaması $\bar{x}=141,56$ ’dır.

Yapılan t testi sonucunda öğrencilerin ön test ve son test tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmektedir ($t_{(29)}= 2,07$; $p \leq .05$).

Bu sonuç doğrultusunda deney grubunda izlenen yaklaşımın öğrencilerin derse yönelik tutumlarını farklılaştırdığı söylenebilir.

4.1.6. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Tutum Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Kendi içerisinde kontrol grubu ön test ve son test tutum testi puanlarına ilişkin t testi sonuçları tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18.

Kendi İçerisinde Kontrol Grubu Ön Test-Son Test Tutum Puanlarına İlişkin Bağımlı Gruplar “t” Testi Sonuçları

Grup	N	Tutum Ölçeği		ss	Sd	t	p
		Ön test	Son test				
		$\bar{x}$	$\bar{x}$				
Kontrol Grubu	30	123,07	132,20	24,88	29	2,010	,054

Tablo 18 incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin tutum ön test puanlarının ortalaması $\bar{x} = 123,07$ ve tutum son test puanlarının ortalaması $\bar{x} = 132,20$ ’dir.

Yapılan t testi sonucunda öğrencilerin ön test ve son test tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir ($t_{(29)} = 2,01$; $p > .05$).

Bu sonuca dayalı olarak kontrol grubunda izlenen yaklaşımın öğrencilerin derse yönelik tutumlarını farklılaştırmadığı söylenebilir.

4.1.7. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Başarı Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubu son test başarı puanlarına ilişkin t testi sonuçları Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 19.

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Son Test Başarı Puanlarına İlişkin “t” Testi Sonuçları

Gruplar	N	Başarı Son Test $\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Deney Grubu	30	20,80	3,07	58	3,382	,000*
Kontrol Grubu	30	17,90	3,56			

* $P \leq 0.05$

Tablo 19 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin başarı testi son test puanları ortalaması $\bar{x} = 20,80$ ve kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi son test puanları ortalaması $\bar{x} = 17,90$ ’dır.

Yapılan t testi sonucunda her iki grubun başarı son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t_{(58)} = 3,38$; $p \leq 0.05$).

Bu sonuca dayalı olarak, deney grubunda izlenen uzaktan eğitime dayalı yaklaşımın, kontrol grubunda uygulanan yüz yüze eğitim yaklaşımına oranla öğrencilerin akademik başarılarında daha olumlu bir değişikliğe sebep olduğu söylenebilir.

4.1.8. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Tutum Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Deney ve kontrol grubu son test tutum puanlarına ilişkin t testi sonuçları Tablo 20’de yer almaktadır.

Tablo 20.

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Son Test Tutum Puanlarına İlişkin “t” Testi Sonuçları

Gruplar	N	Tutum	ss	Sd	t	p
		Son Test $\bar{x}$				
Deney Grubu	30	141,56	19,43	58	1,67	,100
Kontrol Grubu	30	132,20	23,78			

Tablo 20 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin tutum son test puanları ortalaması $\bar{x} = 141,56$ ve kontrol grubundaki öğrencilerin tutum son test puanları ortalaması $\bar{x} = 132,20$ ’dir.

Yapılan t testi sonucunda her iki grubun tutum son test puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t_{(58)} = 1,67$; $p > .05$).

Bu sonuca dayalı olarak deney grubunda izlenen uzaktan eğitime dayalı yaklaşımın öğrencilerin derse yönelik tutum puanlarında kontrol gurubuna oranla anlamlı farklılığa yol açmadığı, başka bir deyişle derse yönelik tutumlarını farklılaştırmadığı söylenebilir.

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya yönelik elde edilen sonuçlar ve bulgular ışığında öneriler yer almaktadır.

Literatürde kişinin karşısındaki bir başka kişiden belirli konular hakkında bilgi alması, o kişi tarafından geliştirilip yetiştirilmesi ve bir konuya dair beceri kazanması işlerinin tamamı eğitim olarak geçmektedir. Aynı zamanda eğitim kavramı bireysel haklar içerisinde yer alır. Ülkelerin uluslararası sözleşmelerinde, yasalarında ve anayasalarında tanımlanan ve ayrıca yönetmelikler ile yasal hale getirilmesi en zor haklardan biri olan eğitim hakkı, insan hakları kapsamında değerlendirilir (Nowak'tan aktaran Kıymet, 2006, s. 202). Bu cümle derinlemesine irdelenirse eğitim hakkının dünyaya gözlerini açan her bireyin hakkı olduğu söylenecektir. Eğitim hakkından mahrum kalmak veya bırakılmaksa bireysel özgürlükler kapsamında hayli eleştirilen konulardan biridir.

Temel eğitim alanında milli bir eğitim yaklaşımının olması en doğrusudur. Ancak birey yükseköğretim düzeyine geldiğinde uluslararası kabul görmüş pek çok üniversitede eğitim alma imkanı yakalamak isteyebilir. Çünkü eğitim sisteminin yeterliği, kişinin yaşadığı toplumda yetkin hale gelmesinde önem arz eder. Farklı coğrafi konumlarda yaşayan

bireylerin diledikleri üniversitelerde eğitim alabilmesine imkan tanınması nedeniyle uzaktan eğitim yaklaşımı büyük bir ayrıcalıktır.

Eğitim içgüdüselidir. İnsan, doğası gereği eğitim ihtiyacı içerisinde. Söz gelimi ilkel kabilelerde yaşayanlar da yüzyıllar boyunca atalarından miras kalan kültürel birikimlerini bir sonraki nesle aktarmanın peşinde olmuşlardır. Başka bir ifadeyle *babadan oğula* tabiriyle hayat bulan, yaşanan bölgeye özel oluşan, hayatın devamlılığını sağlama adına gerçekleştirilen avlanma, ekip biçme, toplayıcılık gibi geleneksel ritüelleri yerine getirme, yöresel adetler ve inançların devamlılığını sağlama gibi durumlar da yine eğitimle gerçekleşir. Eğitimin kişinin hayatındaki önemini şu cümle güzel ifade etmektedir: Kişi, aldığı eğitimler neticesinde ortaya bir eser koyabilir veya sadece başkalarının eserlerinin izleyicisi olur.

21. yüzyılda bireyler, geçmiş yüzyılların ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan eğitim yöntem ve yaklaşımlarından ziyade günümüzün hızlı değişimine ayak uydurabilecek yeni eğitim yaklaşımlarını talep etmektedirler.

Geleneksel eğitim anlayışında öğretmen oldukça aktif, öğrenci ise oldukça pasif haldedir. Eğitimde öğretmen merkezli bu modeller yeterli etkiye sahip değillerdir. Öğretme işi öğretmen üzerinden tamamen kaldırılmamakla birlikte öğrenciyi de kendi öğrenme sürecinden sorumlu kılmak; düşünen, yorumlayan, eleştirel bakışa sahip bireyler yetişmesi açısından önemlidir.

Çağdaş eğitim yöntemlerinden biri olan uzaktan eğitim yaklaşımı öğrencileri kendi öğrenme süreçlerine dahil ederek öğrenmelerinden sorumlu tutar. Geleneksel eğitim yaklaşımlarında öğrencilerin ve öğretmenlerin muhakkak toplanıp birarada bulunmasını gerekli kılan bir durum söz konusudur. Ancak daha önce de bahsedildiği gibi bilgiye hızlı ve kolay bir şekilde, istenilen zaman ve mekanda ulaşmak günümüz bireyinin taleplerindendir. Bu talebin en olası çözümlerinden birini de internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımı sunmaktadır. Bu yaklaşım öğrencilerin kampüse veya okula gitme

zorunluluğunu ortadan kaldırdığı için diğer eğitim yaklaşımları arasında ayrı bir öneme sahiptir. Aynı zamanda maddi yetersizlikleri olan ve bu nedenle yaşadıkları yerleri terk edemeyen dolayısıyla öğrencilik haklarından feragat etmek zorunda kalanlar için de büyük kolaylık sunmaktadır. Ayrıca çalışmak zorunda oldukları için örgün eğitim saatlerinde devam zorunlulukları nedeniyle öğrencilik hayatlarında problemler yaşayanlar için de uygun bir eğitim yaklaşımıdır.

21. yüzyılın en kıt kaynaklarının başında zaman kavramı gelirken zaman yönetimi de zamanın en verimli şekilde kullanılmasını ifade etmektedir. Zaman yönetimi yaşanan olay ve durumların öz yönetiminin ve kontrolünün yapılmasını sağlayan bireylerin kendilerini yönlendirerek olayların yönetilmesidir (Güçlü, 2001, s. 89). Eğitimciler bu kıt ve sınırlı kaynağın farkına vararak, eğitim alanında zaman yönetimi adına teknoloji dostu, yeni bir sistem uyarlaması sunmuş ve geleneksel eğitim sistemlerinin zaman ve mekan sınırlarından uzaklaşmanın yolunu uzaktan eğitim sistemiyle aramışlardır.

Uzaktan eğitim sistemi öğrencilerin zaman ve mekan kısıtlaması olmadan diledikleri zaman, diledikleri yerden, internet aracılığıyla eğitim imkanı almasına olanak tanımaktadır. Örgün eğitim anlayışında yükseköğrenim öğrencileri kampüse bir şekilde ulaşmak zorundayken uzaktan eğitim yaklaşımında öğrenciler, internet aracılığıyla sanal sınıflara katılarak senkron veya sanal sınıfa ya da canlı derslere katılmadan asenkron olmak üzere daha sonra kaydedilen dersleri izleme imkanına sahiptirler. Dolayısıyla kampüse ulaşım ihtiyacı gibi temel zorunlulukları ortadan kalkmış olur.

İlk defa mektup yoluyla eğitim şeklinde başladığı bilinen uzaktan eğitim yaklaşımının 1700'lü yıllara kadar uzandığı tahmin edilmektedir (Çoban'dan aktaran Kırık, 2014, s. 80). Uzaktan eğitim sistemi ilk kez mektup, posta ve basılı materyaller; peşinden radyo, televizyon gibi kitlesel iletişim araçları ve ardından bilgisayarlar ile eğitim alanına dahil olmuştur. İnternetin gelişmesi ile de uzaktan eğitim sisteminde sanal sınıflardan söz edilen dönem başlamıştır.

Türkiye’de günümüzde, üniversiteler uzaktan eğitim sistemine yönelik çalışmalara başlamış ve birçok üniversite ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim süreçlerinde uzaktan eğitim sistemine yönelmiştir.

İnternet teknolojisindeki ilerlemelerin ve bilgisayarlarda meydana gelen gelişmelerin sonucunda matematik, yabancı dil, coğrafya, tarih, fen bilgisi gibi dersler için internet tabanlı uygulamalar hazırlanmıştır; eğitim alanında uzaktan eğitim sistemi yaygınlaşmış ve internet tabanlı uygulamaların sayıları gün geçtikçe artmıştır (Zor, 2008, s. 3).

Bu yeni yaklaşımın; uzaktan eğitim sisteminin sanat eğitimi üzerine hazırlanmış uygulama sayısı ise son derece az ve yetersizdir.

Konularına bakıldığında Estetik dersi, görsel materyallerin kullanımı açısından uzaktan eğitim sistemine en uygun alanlardan biridir. Bu nedenle uzaktan eğitim ile verilecek bir Estetik dersinin öğrenci kazanımları açısından geleneksel eğitim yöntemlerine göre daha başarılı olabileceği düşüncesiyle hareket edilmiştir.

Bu düşünceyle deney grubu öğrencileri için uzaktan eğitim yaklaşımıyla hazırlanan altı (6) haftalık ders programı tamamlanmış ve ardından deney grubu öğrencilerine aşına olmadıkları uzaktan eğitim sistemi ve KUZEM üzerinden canlı derslere nasıl katılacakları, sonrasında arşiv derslerini nasıl izleyecekleri, ders notlarına nereden ve nasıl ulaşacakları hakkında bilgilendirilme yapılmıştır. Estetiğin konusunu ve sanat kuramlarını, estetiğin diğer bilimlerle ve disiplinlerle ilişkisini, tarihsel gelişim sürecinde önemli estetik görüşlerini anlatan, estetik süje ve estetik obje, estetik tavır, estetik; bilgi; ahlaki; pratik ekonomik değer konuları ile estetik yargı, sanatın kaynağı, tarihsel gelişim süreci içinde sanat ve yaratıcılık konularını içeren ders materyalleri deney grubu öğrencilerinin her an ulaşabilecekleri KUZEM sistemine yüklenmiştir. Bunun yanı sıra her hafta derste işlenen konulara dair öğrencilerin merakını ve algı düzeyini yükseltecek çoktan seçmeli sorular hazırlanmış ve her hafta ders sonunda uygulanması istenen bir ödev olmak üzere sistemin soru havuzu kısmına yüklenmiştir. Bu sitem üzerinde yapılan canlı derslerde deney grubu

öğrencilerine ilk hafta dışında her ders başında bir önceki haftanın ödeviyle ilgili değerlendirme yapmaları istenmiş, sorular üzerinden cevapları değerlendirilmiş ve böylelikle her hafta bir önceki haftaya ait konuların kısa bir özeti yapılmıştır. Bu yöntemlerle, deney grubu öğrencilerine altı (6) hafta boyunca uzaktan eğitim yaklaşımıyla uygulanan Estetik dersinin çıktısını görmek hedeflenmiştir.

Kontrol grubu öğrencilerine ise altı (6) hafta boyunca geleneksel eğitim yöntemi uygulanmıştır. Kontrol grubu öğrencilerine deney grubuna uygulananlardan farklı herhangi bir doküman dağıtılmamıştır. Derslerin konuları, deney grubunda işlenen konuların aynısı olacak şekilde planlanmış ve bu konular kontrol grubu öğrencilerine yüz yüze düz anlatım ile verilmiştir.

Yapılan bu araştırma ortaya koymuştur ki internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilen Estetik dersi, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri daha fazla akılda tutmalarını desteklemiş ve tutumlarında deney grubu lehine çok hafif bir dalgalanmaya neden olmuştur. Kontrol grubu öğrencilerinin geleneksel yöntemle devam ederken sergiledikleri sıkılma, algıda zayıflık, derse yönelik ilginin azalması, dersi dinlememe gibi olumsuz tavırlar deney grubu öğrencileri tarafından sergilenmemiştir. Bunun nedeni internet üzerinden derse katılmanın ve uzaktan eğitim sisteminin ilgi çekici olması olabilir. Araştırmacının canlı derslerde deney grubu öğrencileriyle etkileşimini artırmak adına kamerasını açması da deney grubu öğrencilerinin izole olduklarını düşündürmeyerek algılarını artırmıştır.

İnternet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilen Estetik dersinin ilk haftasında deney grubu öğrencileri, sınıf ortamını özlediklerini belli etmişlerdir. Yalnız ilerleyen birkaç hafta içerisinde derse karşı daha hevesli oldukları gözlenmiştir. Ayrıca araştırmanın sonuna doğru kendilerine ait olan bir ortamda derse katılabilmenin keyifli olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durum çalışmaya konu olan internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilen Estetik dersinin öğrencilerin Estetik dersine yönelik tutumlarını etkileyeceğine de

işaret etmektedir. Tutumlar anlık oluşmayan, değişimleri zaman isteyen tavırlardır. Bu nedenle deney grubu öğrencilerinin tutumlarında hissedilen değişikliğin çok belirgin olmaması altı (6) haftalık sürenin tutumlarını değiştirmeleri için yeterli bir zaman olmamasından kaynaklanabilir.

5.1. Sonuç

Araştırmanın genel amacı, uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilen Estetik dersinin, bu dersi alan ön lisans düzeyindeki öğrencilerin akademik başarılarına ve Estetik dersine yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesidir. Yapılan uygulama sonucunda alt amaçlara ilişkin şu sonuçlar elde edilmiştir:

5.1.1. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Başarı Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Bu alt amaca ilişkin elde edilen verilerine göre deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmektedir. Veriler ışığında Estetik dersiyle ilgili olarak deney ve kontrol grubu öğrencilerinin derse yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin benzer olduğu başka bir ifadeyle bir farklılık taşımadıkları ortaya çıkmıştır.

5.1.2. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Test Tutum Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var mıdır?

Bu alt amaca ilişkin elde edilen verilerine göre deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmış ve benzer şekilde tutum ön test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmektedir. Bu sonuca

dayalı olarak deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Estetik dersine yönelik ön test tutum puanlarının benzer bir dağılım gösterdiği ve duyuşsal anlamda benzer bir hazırbulunuşluk içerisinde oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

5.1.3. Deney Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Başarı Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Bu alt amaca ilişkin elde edilen verilerine göre deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Elde edilen bu sonuca dayalı olarak öğrencilerin başarılarında öğretmen tarafından uygulanan uzaktan eğitim yaklaşımının etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

5.1.4. Deney Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Tutum Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Deney grubu öğrencilerinin tutum ön test puanları ve tutum son test puanları ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmektedir. Bu sonuç doğrultusunda deney grubunda izlenen yaklaşımın öğrencilerin derse yönelik tutumlarını farklılaştırdığı söylenebilir.

5.1.5. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Başarı Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Bu alt amaca ilişkin elde edilen verilerine göre kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Elde edilen bu sonuca dayalı olarak öğrencilerin başarılarında öğretmen tarafından uygulanan yüz yüze eğitim yaklaşımının etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

5.1.6. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Kendi İçerisinde Ön Test-Son Test Tutum Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Kontrol grubu öğrencilerinin tutum ön test puanlarının ortalaması tutum son test puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir. Bu sonuca dayalı olarak kontrol grubunda izlenen yaklaşımın öğrencilerin derse yönelik tutumlarını farklılaştırmadığı söylenebilir.

5.1.7. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Başarı Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Bu alt amaca ilişkin elde edilen verilerine göre deney grubundaki öğrencilerin başarı testi son test puanları ortalaması ile kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testi son test puanları ortalaması arasında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bu sonuca dayalı olarak deney grubunda izlenen uzaktan eğitime dayalı yaklaşımın, kontrol grubunda uygulanan yüz yüze eğitim yaklaşımına oranla öğrencilerin akademik başarılarında daha olumlu bir değişikliğe sebep olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

5.1.8. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Son Test Tutum Puanları Arasında Anlamlı Bir Fark Var Mıdır?

Benzer şekilde deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik yapılan uygulamada deney grubundaki öğrencilerin tutum son test puanları ortalaması ile kontrol grubundaki öğrencilerin tutum son test puanları ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır. Bu sonuca dayalı olarak deney grubunda izlenen uzaktan eğitime dayalı yaklaşımın öğrencilerin derse yönelik tutum puanlarında kontrol gurubuna oranla anlamlı farklılığa yol

açmadığı, başka bir ifadeyle derse yönelik tutumlarını farklılaştırmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Çalışma sonucunda; araştırma bulguları, deney grubunda internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımı ile uygulanan Estetik dersinin, öğrencilerin derse yönelik başarılarında kontrol grubundaki yüz yüze eğitim yaklaşımının uygulandığı Estetik dersindeki öğrencilerin başarılarına oranla daha etkili olduğunu göstermektedir.

Her iki yaklaşımın deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin kendi içerisinde derse yönelik tutumlarını farklılaştırdığı ancak bu farklılığın deney grubu öğrencilerinin tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan bağımsız gruplar açısından tutum son test puanları karşılaştırıldığında tutum puanları açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bilindiği üzere tutumlar anlık oluşumlar değildir ve oluşmaları kadar değişimleri de zaman almaktadır. Çalışma bulguları incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin tutum puanlarında az da olsa deney grubu lehine bir farklılık gözlenmektedir. Bu durumun çok belirgin olmaması uygulama süresinin tutum değiştirmek için yeterli olmamasından kaynaklı olabilir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçları, uzaktan eğitim yaklaşımıyla hazırlanmış Estetik dersinin akademik başarıyı artırmada etkili olabileceğini göstermiştir. Bunun yanı sıra araştırma sonuçları, sürecin daha uzun bir zaman aralığına dağıldığında tutumların değişiminde de olumlu yönde etki yaratabileceğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar ışığında Estetik dersi gibi alanda yer alan farklı derslerin öğretiminde uzaktan eğitim yaklaşımının kullanılması, konuyla ve alanla ilgili farklı ve uzun dönemli deneysel araştırmalar yapılarak, sonuçların tutarlılığının sağlanması ve alana bu anlamda katkı sağlayarak, bu yönde bir perspektif oluşturması önerilebilir. Bunun yanı sıra araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında

öğrencilere, öğretim elemanlarına, üniversiteler ve uzaktan eğitim kurumlarına ve araştırmacılara yönelik öneriler de aşağıda sıralanmıştır:

5.2.1. Öğrencilere Öneriler

- En başta, öğrencilerin uzaktan eğitim sisteminin farkında olmaları gerekir. Bu sistemin örgün ve yaygın eğitimden daha farklı bir yapıya sahip olduğunu anlamaları ve ona göre hareket etmeleri gerekebilir.
- Teknoloji kullanımı açısından kendilerinde yetersiz gördükleri alanları fark ederek kendilerini geliştirebilirler. Bu sayede teknolojik yetersizlikten kaynaklanan öğrenme problemlerinin önüne geçilebilir.
- Uzaktan eğitim teknolojisini öğrenme ve kullanabilmeye yönelik ön denemeler yaparak uzaktan eğitim teknolojisine yönelik tecrübe edinebilirler. Böylece uzaktan eğitim sistemine aşinalıkları sağlanabilir.
- Öğrenebilmek adına farklı ve yeni yollar aramalı; kendi rollerini fark ederek uzaktan eğitim teknolojisini öğrenmeye ve kullanabilmeye açık olmalıdırlar.
- Öğrenciler canlı derslere mümkün olduğunca katılmaya özen göstermeli; eşzamanlı olarak öğretim elemanlarıyla aynı platformda bulunmaya gayret etmelidir. Bu sayede öğrenci ve öğretim elemanı arasındaki iletişim daha etkin kılınabilir.
- Eşzamanlı olarak derslere katılamayan öğrencilerin eş zamansız olacak şekilde kayıt altına alınan dersleri izlemeleri öğrenmelerini pekiştirmelerini sağlayabilir.
- Öğrenmeyi engelleyici etkenler uzaktan eğitim sisteminde örgün ve yaygın eğitime göre daha kolay ulaşılabilir niteliktedir. Söz gelimi internet, akıllı telefon, tablet ve bilgisayarlar öğrenmenin önündeki büyük engellerden sayılsa da uzaktan eğitim sistemi için birincil araç-gereçlerdir. Bu nedenle öğrenciler, internet ve teknolojik

aletlerin kullanımında kendilerini yönetebilmeyi ve öz disipline sahip olmayı öğrenebilirler.

- Uzaktan eğitim sistemi yapısı gereği mekan ve zaman sınırlamalarını ortadan kaldıran bir yaklaşımdır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta zaman yönetimidir. Öğrenciler diledikleri zaman uzaktan eğitim sistemi ile öğrenmelerini gerçekleştirecekleri konusunda gereken bilince sahip olmalı ve zamanlarını iyi programlayabilmelidirler.
- Öğrenciler ile öğretim elemanları arasındaki ilişkinin kaliteli olabilmesi etkin bir iletişimin kurulmasına bağlıdır. Bazı durumlarda iletişimi başlatması gereken taraf öğrenciler olabilir. Söz gelimi kendilerini ilgilendiren durumlarda, yerine getirmeleri gereken ödev ve yükümlülüklerde öğrencilerin samimi ancak formal iletişim kurabilmesi önemlidir. Bu nedenle öğrenciler, iletişim kurmada aktif olabilirler.
- Uzaktan eğitim sistemi yapısı gereği öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri gerekebilir. Öğrencilerin örgün ve yaygın eğitimdeki öğrenci profilinden çok daha aktif, meraklı, araştıran ve bilgiye ulaşmanın yollarını arayan, iletişim becerileri yüksek, hevesli, girişken olmaları gereklidir.
- Uzaktan eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin kendilerini izole olma hissinden alıkoyabilmelerinin yolu, kendilerini bütünün bir parçası olarak görmeleriyle mümkündür. Başka bir ifadeyle öğrenciler hem bireysel olarak hem de topluluk olarak hareket edebilirler. Bunu da sosyal ağlar üzerinden birbirleriyle iletişim kurarak sağlayabilirler.
- Öğrenciler öğrenme ihtiyaçlarını rahat bir şekilde dile getirebilmeli, gereksinimlerini ifade ederken çekinmemelidirler.

- Öğrenciler öğrenmelerinin sorumluluğunu alabilmelidirler. Bunu da öz disiplinlerini artırarak sağlayabilirler.
- Pasif öğrenci rolünden sıyrılarak kendi öğrenmelerinde yeri geldiğinde bilgiyi sunan ve alan kişi olabilmelidirler.

5.2.2. Öğretim Elemanlarına Öneriler

- Öğrencilerle benzer şekilde öğretim elemanları da uzaktan eğitim sisteminin farkında olmaları ve bu sistemin örgün ve yaygın eğitimden daha farklı bir yapıya sahip olduğunu anlamaları ve ona göre hareket etmeleri gerekebilir.
- Öğretim elemanlarının da teknoloji kullanımı açısından kendilerinde yetersiz gördükleri alanları fark ederek kendilerini geliştirebilirler. Bu sayede teknolojik yetersizlikten ortaya çıkan öğretme problemlerinin önüne geçilebilir.
- Uzaktan eğitim teknolojisini öğrenme ve kullanabilmeye yönelik ön denemeler yaparak uzaktan eğitim teknolojisine yönelik tecrübe edinebilirler. Böylece uzaktan eğitim sistemine aşinalıkları oluşur.
- Öğretebilmek adına farklı ve yeni yollar aramaları gerekebilir; kendi rollerini fark ederek uzaktan eğitim teknolojisini öğrenmeye ve kullanabilmeye açık olmalıdırlar.
- Öğrencilerin öğrenme gereksinimlerini ve farklı problemlerini dile getirebilmeleri bir yönüyle öğretim elemanlarıyla olan iletişim ve ilişkilerine bağlıdır. Bu nedenle öğretim elemanlarının, öğrenciler ile karşılıklı paylaşımda bulunmaları, etkin iletişim kurabilmenin yollarını aramaları ve belirli aralıklarla etkileşim kurmaları önemlidir. Başka bir ifadeyle iletişimin sürdürülebilir nitelikte olmasını sağlamaları gerekebilir. İletişim engellerini ortadan kaldırmak adına öğretim elemanlarının zaman zaman iletişimi başlatan taraf olması gerekebilir. Öğrenciler ve öğretim

elemanları arasındaki ilişki ortak paylaşımlarla güçlendirilmelidir. Öğretim elemanları samimi ve resmi bir iletişim sağlayabilirler.

- Öğrenciler ile iletişim ve ilişkilerin sürekliliğini sağlamak ve belli bir düzen dahilinde yürütebilmek adına öğretim elemanları çeşitli etkinlikler düzenleyebilirler. Söz gelimi sosyal ağlarda etkinliklerin planlanması, uzaktan erişime açık sanal müzelerin ziyaret edilmesi, okuma ve tartışma günlerinin düzenlenmesi, kongre, seminer, sempozyum, yarışmalar gibi etkinliklere katılımın sağlanması öğrencilerin öğretim elemanları ile olan iletişim ve ilişkilerinin sürekliliğini sağlayabilir.
- Uzaktan eğitim sisteminde yüz yüze iletişim imkanı sınırlı olduğu için öğretim elemanları, öğrencilerin kendilerine kolay ve hızlı şekilde ulaşabilmeleri adına iletişim bilgilerini güncel tutmalıdırlar. Bu sayede öğrencilerin sisteme, derse yönelik talep ve şikayetleri daha hızlı cevap bulabilir.
- Öğretim elemanları ders materyallerini hazırlarken kaynak gösterimine dikkat ederek intihallerin önüne geçilmesine gereken önemi verebilir ve ders materyallerinin güncel olmasını sağlayabilirler. Bu sayede öğrenciler yanlış, hatalı veya eksik bilgi yerine güncel bilgilere ulaşabilecektir.
- Kimi öğrenciler için internet kullanımı oldukça sıkıntılı olabilmektedir. Böyle durumlara karşı öğretim elemanları hazırlıklı olup öğrencilerin ders materyallerine ulaşımında rehberlik edebilirler.
- Uzaktan eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitimden ölçme ve değerlendirme noktasında da ayrılır. Bu nedenle öğretim elemanları uzaktan eğitim sistemine uygun ölçme ve değerlendirme yöntemlerini belirleyebilir.

- Uzaktan eğitim sisteminde en genel engellerden birisi de yüz yüze etkileşim eksikliğidir, bu eksikliğin giderilmesi adına öğrencilere örgün ve yaygın eğitimdeki ofis saatlerine benzer vakitler ayrılabilir.
- Öğrenciler daha sıcak iletişim kurabilmeleri ve daha sosyal bir ortama kavuşmaları için birbirleriyle sohbet etmeye teşvik edilebilir. Söz gelimi öğrencilere grup çalışmaları, grup ödevleri, projeler verilebilir.
- Ders içeriği öğrencinin devamlılığını etkiler. Öğrencilerin derse ilgisinin artırılması için öğretim elemanlarının ders içeriklerini daha aktif şekilde hazırlamaları ve mümkünse interaktif uygulamaların ders içeriklerine eklenmesi önerilebilir.
- Uzaktan eğitim sisteminde, e-posta, sınıf tartışma panoları, telefon ve çevrimiçi çalışma saatleri dahil olmak üzere öğrencilerle iletişim kurmak için çeşitli araçlar dahil edilebilir.
- Bir diğer husus ise öğrencilerin ders materyallerine erişememe şikayetidir, bu konuda öğretim elemanlarının not ve ders içeriklerini öğrencilerle paylaşması önerilebilir. Öğrencilere ders materyallerine kolay erişim noktasında yardımcı olunabilir. Kaynaklar, çevrimiçi kaynaklara kayıt yaptığında veya onlarla bağlantı kurduğunda öğrenciye gönderilen bulut üzerinde bulunan çevrimiçi dokümanlar, basılı materyaller veya CD-Rom'lar olabilir.

5.2.3. Üniversitelere ve Uzaktan Eğitim Kurumlarına Öneriler

- İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber her ne kadar internet maliyetleri azalsa da her kullanıcının bu maliyetleri karşılayabileceğini söylemek halen çok mümkün değildir. Devletin yetkili organları tarafından yapılacak antlaşmalar ile uzaktan eğitim uygulamaları olan üniversitelerin öğrencilerinin kullanımına özel ücretsiz veya düşük ücretli internet imkanı mobil operatörler tarafından tanınabilir.

- İnternet sağlayıcılarından uzaktan eğitim için sınıf ve ders yönetimi ve diğer yazılım paketleri, faks, e-posta, tarayıcılar ve diğer teknolojileri içerecek şekilde mevcut tüm teknolojilerin kullanımı konusunda öğretim elemanlarına ön eğitim verilmelidir.
- Canlı veya çevrimdışı video işlevselliğine sahip platformları öğrencilerin ve öğretim elemanlarının hizmetine sunabilmelidir.
- Dijital öğrenme içeriği oluşturulmasına imkan tanınması gereklidir.
- Geçmiş ders kayıtlarına erişim için güçlü depolama üniteleri bulundurmmalıdır.
- Aynı anda N tane öğrencinin sistemde performans eksikliği olmaksızın bağlanabilmesi için uygun sunucu ve bant genişliği gereksinimi karşılayabilmelidir.
- Mobil okuma modülü desteklemesi hizmeti sunabilmelidir.
- Temel cep telefonlarında kullanılmak üzere tasarlanmış sistemleri olmalıdır.
- Bölümlere göre sanal laboratuvar imkanı sağlanma gereksinimi karşılamalıdır.
- Teknolojik konularda hem öğretim elemanlarına hem de öğrencilere teknik destek sağlamalıdır.
- Uzaktan eğitim tasarımı ve teknolojileri ile psikoloji alanında uzman olan, öğrenci merkezli etkinlikleri uzaktan eğitim sistemine dahil eden ve müfredat geliştirebilen eğitmenler görevlendirilebilir.
- Öğrenciler arası iş birliğini teşvik eden etkinlikler oluşturmak için müfredat eğitmenleri görevlendirilebilir.
- Uzaktan eğitim harç ücretlerinin düşürülerek öğrencilerin teşvik edilmesi sağlanabilir.

- Uzaktan eğitim sistemi hakkında eğitim verilerek gerekli durumlarda bilgilendirme toplantıları ile öğrenciler ve öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sistemi hakkında kendilerini geliştirmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenebilir.
- Öğretim elemanlarının yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için gerekli ortamı oluşturarak eğitim sürecinin denetimi yapılabilir.
- Dışarıdan hizmet ve destek almak yerine kendi yazılım ekipleriyle kendi uzaktan eğitim yazılımlarını yapabilirler. Bu sayede uzaktan eğitim sisteminde yaşanan problemler daha ekonomik ve daha hızlı çözülebilir.
- Bütün bu sıralananların yanında dezavantajlı bireylerin eğitim hakkından etkin şekilde yararlanabilmeleri için uzaktan eğitim sistemleri dezavantaj grubuna yönelik iyileştirilebilir.

5.2.4. Sanat Eğitimi Araştırmacılarına Öneriler

- Araştırmada uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilen Estetik dersine yönelik öğrencilerin akademik başarılarındaki ve tutumlarındaki değişim incelenmiştir. Sanat eğitiminin uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilebilirliğini ölçmek adına aynı araştırma başka bir alan konusunun uzaktan eğitim yaklaşımı ile verilmesiyle incelenebilir ve geliştirilebilir.
- Teknolojik gelişmelerin bir yansıması olarak eğitim alanında uzaktan eğitim yaklaşımının dünyada olduğu gibi Türkiye’de de birer birer üniversiteler arasında yaygınlaşması son derece olağandır. Türkiye’de henüz örneği görülme de dünyanın pek çok ülkesinde sanat eğitimi alanında uzaktan eğitim yaklaşımıyla ön lisans, lisans, lisansüstü eğitim veren kurumlar mevcuttur. Bu örnekler sanat eğitimcileri ve alan uzmanları tarafından incelenmeli ve pratik ve uygulamalı

bölümlerde uzaktan eğitim sisteminin uygun olamayacağı görüşü yeniden gözden geçirilebilir.

- Araştırma kapsamında geliştirilen Estetik dersine yönelik tutum ölçeği başka araştırmalar için incelenerek geliştirilebilir ve güncellenebilir.
- Yine araştırma kapsamında geliştirilen Estetik dersi başarı testi başka araştırmalar için incelenerek geliştirilebilir ve güncellenebilir.
- Uzaktan eğitim yaklaşımıyla verilen Estetik dersine yönelik öğrencilerin akademik başarılarındaki ve tutumlarındaki değişimin incelendiği bu araştırma çalışma grubu daha geniş tutularak uygulanabilir ve sonuçları kıyaslanabilir.
- Aynı araştırma uzaktan eğitim sisteminin eğitim boyutundan başka bir boyutu ele alınarak uygulanabilir.

KAYNAKLAR

- Ağır, F., Okur, H., & Okçu, A. (2007). Uzaktan eğitime karşı tutum ölçeği geliştirmesine yönelik geçerlik ve güvenirlik çalışması. *e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences*, 3(2), 128-139.
- Akalan, G. (2002). Gazi Eğitim Fakóltesi'nin "çağdaş sanat eğitimcisi" yetiştirmede karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Sanat Eğitimi Sempozyumu* (s. 181-193). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakóltesi.
- Akdoğan, B. (2001). Sanat, sanatçı, sanat eseri ve ahlak. *A.Ü.İ. Fakóltesi Dergisi*, s. 213-245.
- Al, U., & Madran, R. O. (2004). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemleri: sahip olması gereken özellikler ve standartlar. *Bilgi Dünyası*, 5(2), s. 259-271. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~umutal/publications/webbaseddistanceeducation.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Albayrak, İ. (2017). *Uzaktan eğitim sistemi, uzaktan eğitim sisteminde sanal sınıf ortamı ve sanal sınıf ortamında sınıf yönetimi*. (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Alkan, C. (1998). *Eğitim teknolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alpar, D., Batdal, G., & Avcı, Y. (2007). Öğrenci merkezli eğitimde eğitim teknolojileri uygulamaları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakóltesi Dergisi*(7), s. 19-31.

- Artut, K. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara : Anı Yayıncılık.
- Aslan, B. (2003, Ekim). Bilgisayar destekli eğitime tabi tutulan ortaöğretim öğrencileriyle bu süreçte eğitici olarak rol alan öğretmenlerin BDE'e ilişkin görüşleri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 2(4), s. 67-75. <http://www.tojet.net/volumes/v2i4.pdf#page=67> sayfasından erişilmiştir.
- Avacı, Ü. (t.y.). *Bilgisayar destekli eğitim ve e-öğrenme ders notları*. http://moodle.baskent.edu.tr/pluginfile.php/211/mod_resource/content/0/ders_notlari/Bilgisayar_Destekli_Egitim_ve_e-Ogrenme_-_Ders_Notu.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Ayaydın, A. (2016). Sanat ile bilimin kesişme noktaları ve yol ayrımları. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), s. 18-35.
- Bachelorstudies. (t.y.). *Bachelor Programs in Fine Arts*. <https://www.bachelorstudies.com/Bachelor/Fine-Arts/> sayfasından erişilmiştir.
- Bağcı, E. (2010). *Yüksek öğretimde web tabanlı eğitim uygulamaları ve işletme eğitimi alanına yönelik bir uygulama çalışması*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), s. 61-82.
- Balcı, A. (1997). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balcı, Y. B. (2005). *Estetik*. Ankara: Gündüz.
- Bayam, Y., & Aksoy, M. S. (2002). Türkiye'de uzaktan eğitim ve Sakarya Üniversitesi uygulaması. *SAU Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), s. 169-175.
- Bigalı, Ş. (1999). *Resim sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

- Bilim Çağı. (2020). *Web 1.0, 2.0, 3.0 nedir? Farkları nelerdir?*
<https://www.bilimcag.com/nedir/web-1-0-2-0-3-0-nedirfarklari-nelerdir/>
sayfasından erişilmiştir.
- Bozkurt, N. (2014). *Sanat ve estetik kuramları* (11. b.). Ankara: Sentez.
- Burma, S. (2007). *Art education faculty and administrators experiences with and perceptions of distance education: a mixed methods study*. Ohio State Üniversitesi, Sanat Eğitimi Bölümü. Electronic Thesis or Dissertation. <https://etd.ohiolink.edu/>
sayfasından erişilmiştir.
- Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: PEGEM Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Canbek Göksel, N. (2015). Uzaktan öğretme ve öğrenme: uzaktan eğitimin temelleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi AUAd*, 1(2), s. 102-111.
- Çağan, K. (2006). Sanat sosyolojisinin imkânına ve inşasına dair. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*(2), 11-31 . <https://dergipark.org.tr/en/pub/bilgisosyal/issue/29118/311506>
sayfasından erişilmiştir.
- Çakır, Ö., & Oğuz, E. (2010). Situations of distance education institutions in Turkey. *Procedia Social and Behavioral Sciences*(9), s. 1722-1730.
- Çekbaş, Y., Yakar, H., Yıldırım, B., & Savran, A. (2003, Ekim). Bilgisayar destekli eğitimin öğrenciler üzerine etkisi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 2(4), s. 76-78. <http://www.tojet.net/volumes/v2i4.pdf#page=76>
sayfasından erişilmiştir.

- Çelik, D. (t.y.). *YAZILIM NEDİR?* immibbilisim.com Web Sitesi:
<https://immibbilisim.com/blog/406/yazilim-nedir> sayfasından erişilmiştir.
- Çetin, O. (2012, Aralık). *Web tabanlı öğretim*. oguzcetin.gen.tr/web-tabanlı-ogretim-ve-web-tabanlı-ogretimde-kullanilabilecek-ornek-bir-icerik-tasarimi.html sayfasından erişilmiştir.
- Çığır, E. (2016). *Görsel sanatlar öğretimine yönelik sosyal ağ odaklı görsel kültür uygulamalarının incelenmesi*. (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çilenti, K. (1994). *Eğitim teknolojisi ve öğretim* (6. b.). Ankara: Gül Yayınevi.
- Deperlioğlu, Ö., & Yıldırım, R. (2009). Mesleki eğitimin uzaktan eğitim ile desteklenmesi ve örnek bir uygulama. *AKÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 01, s. 61-70.
- Dinçer, S. (2006). Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime genel bir bakış. Researchgate:
https://www.researchgate.net/publication/298192658_BILGISAYAR_DESTEKLI_EGITIM_VE_UZAKTAN_EGITIME_GENEL_BIR_BAKIS sayfasından erişilmiştir.
- Dolunay, A. (2016, Şubat). Teknolojinin görsel sanatar ve sanat eğitimine katkısı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), s. 1208-1213.
- Duru, S. (2014, Temmuz). Yapılandırmacı ve geleneksel öğrenme ortamlarının öğretmen adaylarının eğitim inançları üzerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, II(36), 15-28. http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/587814974_2.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Engin, A. O., Tösten, R., & Kaya, M. D. (2010, Bahar). Bilgisayar destekli eğitim. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (5), s. 69-80.

- Erbay, M. (1997). *Plastik sanatlar eğitimi'nin gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Erbay, M. (1997). Sanatın önemi. *Anadolu Sanat*(7), s. 50-56.
<https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/1252> sayfasından erişilmiştir.
- Erden, M., & Akman, Y. (2008). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-1: Temel kavramlar ve işlemler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erturgut, R. (2008). İnternet temelli uzaktan eğitimin örgütsel, sosyal, pedagojik ve teknolojik bileşenleri. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(2), s. 79-85.
- Etike, S. (1995). *Sanat eğitimi yazıları*. Ankara: İlke Kitap ve Yayınevi.
- Gombrich, E. H. (2015). *Sanatın öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, Ö., Yıldırım, G., & Reisoğlu, İ. (2012). Türkiye’de eğitim teknolojileri araştırmalarındaki eğilimler: 2000-2009 dönemi makalelerinin içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* , 177-199 .
- Güçlü, N. (2001). Zaman yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25(25), 87-106. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10371/126932> sayfasından erişilmiştir.
- Günay, D. (2007). Teknoloji nedir? Felsefi bir yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 163-166. doi:10.5961/jhes.2017.194
- Gündoğan, M. B., & Eby, G. (2012). A green touchfor the future of distance educaton. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*(55), s. 789-798.
- Gündüz, N. (2005). Computer assisted language learning. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(2), 193-214.

- Güneş, F. (2015). Eğitim ve zihinsel değişim. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), s. 1-20.
- Güyer, T. (2013). Bilgisayar destekli eğitim ile bilgisayar destekli öğretim arasındaki fark nedir? <http://www.otku.org/ajax/af.php?id=af.eccbc87e4b5ce2fe28308fd9f2a7baf3> sayfasından erişilmiştir.
- Hegel, G. W. (2019). *Estetik: güzel sanat üzerine dersler*. (T. Altuğ, & H. Hakkı, Çev.) İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Heidegger, M. (2007). *Sanat eserinin kökeni*. (F. Tepebaşı, Çev.) Ankara: De Ki Basım Yayım.
- İpşiroğlu, N., & İpşiroğlu, M. (2017a). *Oluşum süreci içinde sanatın tarihi* (5. b.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- İpşiroğlu, N., & İpşiroğlu, M. (2017b). *Sanatta devrim yansıtmacılıktan oluşturmaya doğru* (6. b.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Işık, A. H., Karacı, A., Özkaraca, O., & Biroğul, S. (2010). Web tabanlı eş zamanlı (senkron) uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı analizi. *Akademik Bilişim '10-XII. Akademik Bilişim Konferansı'nda sunulmuş bildiri* (s. 361-368). Muğla: Muğla Üniversitesi.
- İşman, A. (2001). Bilgisayar ve eğitim. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(2), 1-34. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/115511> sayfasından erişilmiştir.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim* (4. b.). Ankara: Pegem Akademi.
- İşman, A. (2014). Teknolojinin felsefi temelleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(1). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11223/133993> sayfasından erişilmiştir.

- İşman, A. (2015). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı* (5. b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Kalelioğlu, F., Atan, A., & Çetin, Ç. (2016). Sanal sınıf ortamında eğitmen ve öğrenen deneyimleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), s. 555-568. doi:<http://dx.doi.org/10.17860/efd.34388>
- Kaplan, S., & Ashley, J. (2003). Beyond the breakout room: How technology can help sustain community. *Executive Update*, 38-42. http://www.icohere.com/KaplanAshley_BeyondTheBreakoutRoom.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Karasar, N. (2006). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (19. b.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Katıracı, M. (2020). *Görsel sanatlar öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kavuran, T. (2002). *Türkiye'de eğitim fakülteleri resim-iş öğretmenliği programlarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*. (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*(21), s. 73-94.
- Kırıçoğlu, O. T. (2009). *Sanat, kültür, yaratıcılık görsel sanatlar ve kültür eğitimi-öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kıyıcı, G. (2014). Aktif öğrenme ve bilgisayar destekli öğretim. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(8), s. 28-32. <http://dergipark.gov.tr/sakaefd/issue/11229/134065> sayfasından erişilmiştir.
- Kıymet, S. (2006). Right of education and distance learning. *Eurasian Journal of Educational Research*, 0(22), 201-211.

- Kul, İ. (1995). *2000'li yılların iletişim teknolojisi ve multimedya*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kutup, N. (2010). İnternet ve sanat, yeni medya ve net.art. *Akademik Bilişim'10-XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri* (s. 9-20). Muğla: Muğla Üniversitesi.
- Küçük, M. (2006). *İlköğretimde çoklu ortam ve bilgisayar kullanımının gerekliliği (Konya ili örnekleme)*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Konya.
- Küçükkaragöz, H. (1992). *Öğretmen adaylarının insan doğasına ilişkin tutumları*. (Yüksek Lisans Tezi). DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Menderes Aydın, İ. (2014). *İngiltere Open University ile Avustralya New England University'de yükseköğretimde uzaktan eğitim yönetiminin karşılaştırılması ve Türkiye için bir model önerisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Mercin, L., & Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(9), s. 14-20.
- Öğretmiş, E. (t.y.). *İnternet ve eğitim ilişkisi*. Eğitimde İnternet Uygulamaları: <https://egitimdeinternetuygulamaları.wordpress.com/internet-ve-egitim-iliskisi/> sayfasından erişilmiştir.
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Başkanlığı. (t.y.). *2019-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*. <https://www.osym.gov.tr/TR,16858/2019-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html> sayfasından erişilmiştir.
- Önder, H. (2014). Yapay zeka programlama teknikleri ve bilgisayar destekli eğitim. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(4), 204-209. tarihinde <http://dergipark.gov.tr/sakaefd/issue/11231/134120> sayfasından erişilmiştir.

- Ötgün, C. (2008). Sanat yapıtına yaklaşıım biçimleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(2), 159-178.
- Özdil, İ. (1985). *Uzaktan eğitim teknolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Özsoy, V. (2007). *Görsel sanatlar eğitimi-resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri* (2. b.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Öztürk, M. (2011). Ulusal sanat ve sanat eğitimi politikası ivedilikle oluşturulmalıdır. 1. *Sanat ve Tasarım Eğitimi Sempozyumu*. Ankara: Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi.
- Pekmezci, H. (2002). Eğitim-sanat eğitimi-nitelikli insan eğitimi. *Sanat Eğitimi Sempozyumu* (s. 31-38). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Read, H. (2014). *Sanatın anlamı*. (N. Asgari, Çev.) İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- San, İ. (2010). *Sanat eğitimi kuramları* (3. b.). Ankara: Ütopya.
- Söylemez Hark, N. (2013). Bilgisayar destekli ve bilgisayar temelli öğretim yöntemlerinin akademik başarı ve kalıcılığa etkisi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), s. 92-103.
- Study Portals. (t.y.). *Distance Learning Portals*. <https://www.distancelearningportal.com/> sayfasından erişilmiştir.
- Sütçü, C. (1994). Bilgisayar ve bilgisayar ağları. *Marmara İletişim Dergisi*(5), 145-152.
- Şen, Ü. S. (2005). Sanat eğitiminde bilimsel araştırma yöntemlerinin kullanılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), s. 341-360.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şengül, T. (2005). Geleneksel ve çağdaş eğitim anlayışında ilgi ve disiplin. *Milli Eğitim üç aylık eğitim ve sosyal bilimler dergisi*, 33(166).

http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/166/index3-sengul.htm sayfasından erişilmiştir.

Şimşek, A., Özdamar, N., Becit, G., Kılıçer, K., Akbulut, Y., & Yıldırım, Y. (2008). Türkiye'deki eğitim teknolojisi araştırmalarında güncel eğilimler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(19), 439-458.

Tekel, A. (2016). Estetik yargı ve estetik yargıyı etkileyen faktörler. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 0(16), 149-157.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/20667/220475> sayfasından erişilmiştir.

Tezbaşaran, A. (2008). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu* (3. b.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Turani, A. (1998). *Çağdaş sanat felsefesi* (2. b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Türk Dil Kurumu. (2006).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=SANAL sayfasından erişilmiştir.

Ulaş, H., & Ozan, C. (2010). Sınıf öğretmenlerinin eğitim teknolojileri açısından yeterlilik düzeyi? *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 63-84.

Usta, İ., Uysal, Ö., & Okur, M. R. (2016). Çevrimiçi öğrenme tutum ölçeği: geliştirilmesi, geçerliği ve güvenirliği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 2215-2222.

Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Uzaktan Eğitim. (2016). *Uzaktan Eğitim*.
<https://www.uzaktanegitim.com/haberler/internet-tabanlı-uzaktan-egitim/184> sayfasından erişilmiştir.

- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45(45), 109-127. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10352/126771> sayfasından erişilmiştir.
- Welch, G. W., Hawley, L. R., & McCormick, C. (2013). *Bridging the Gap: Expanding access to the visual arts through distance technology*. Lincoln: Crystal Bridges Museum of American Art.
- Yazar, T., Aslan, T., & Şener, S. (2014). Sanat eğitimi sorunu olarak ülkemizde ilk ve orta öğretim kurumlarında sanat eğitime olan ilgisizlik sebepleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 593-605.
- Yılmaz, G. (2005). *Makine teknolojilerinin internet üzerinden eğitimi için bir uygulama: yorulma dersinin online öğretimi*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Yılmaz, M. (2007). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar* (2. b.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yolcu, E. (2018). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (3. b.). Ankara: PEGEM.
- Yükseköğretim Kurulu. (t.y.). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. <https://istatistik.yok.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Yükseköğretim Kurulu. (t.y.). *Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Uzaktan_ogretim/yuksekogretim_kurumlarinda_uzaktan_ogretime_iliskin_usul_ve_esaslar.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Zor, A. (2008). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre web tabanlı bilgisayar destekli sanat eğitimi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK 1. Araştırma İçin Alınan Gerekli İzinler

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.04.2020-E.48856

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 17311665-044-
Konu : Anketler (Gülleman ERDAL)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 18.02.2020 tarihli ve 80287700-302.08.01- 25952 sayılı yazı.
b) 08.04.2020 tarihli ve 2509 sayılı yazı.

Enstitünüz Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Doktora programı öğrencisi Gülleman ERDAL'ın, Doç. Dr. Meltem DEMİRCİ KATIRANCI'nın danışmanlığında yürüttüğü "İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımının Estetik Dersini Alan Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Estetik Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi" isimli tez çalışması kapsamında Kırıkkale Üniversitesi bünyesinde uygulama yapmasına izin verilmesine dair ilgi (a) yazınız adı geçen Üniversite Rektörlüğüne iletilmiş olup, alınan ilgi (b) cevabi yazı ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Yaşar AYDEMİR
Rektör Yardımcısı

Ek: İlgi (b) yazı (1 sayfa)

Gazi Üniversitesi Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı Rektörlük Kampüsü Emniyet Mah.
Bandırma Cad. No: 6/6 06500 Yenimahalle/ ANKARA
Tel:0 (312) 212 68 40 Faks:0 (312) 202 28 08
e-Posta :ogris@gazi.edu.tr İnternet Adresi :www.ogris.gazi.edu.tr

Bilgi için :Talip Gümüş (Çiğdem Kaya
Vekaletiyle)
Memur
Telefon No:312 202 28 21

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 08.04.2020-E.14027

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı

Sayı : 99542719-044-

Konu : Anket İzin Onayı (Gülleman ERDAL)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı)

- İlgi : a) 21/02/2020 tarihli ve 6504 sayılı yazı.
b) 31/03/2020 tarihli ve 2414 sayılı yazımız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Gülleman ERDAL'ın, Doç. Dr. Meltem DEMİRCİ KATIRANCI danışmanlığında hazırlamakta olduğu, "İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımının Estetik Dersini Alan Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Estetik Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi" isimli tez çalışması kapsamında, Üniversitemiz Kırıkkale Meslek Yüksekokulu, Tasarım Bölümü, Grafik Tasarım Programı öğrencilerine yönelik anket çalışması yapılabilmesinin uygun görülmediği, İlgi (b) sayılı yazımız ile sehven bildirilmiş olup, söz konusu anket çalışmasının yerinden ve uzaktan yapılmasında herhangi bir sakınca görülmemektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Nihat İNANÇ
Rektör Yardımcısı

Evrak Doğrulamak İçin : <http://dogrulama.kku.edu.tr/envision.sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BEAC42418>

Merkez Yerleşke 71450 Yahşihan/Kırıkkale
Telefon No: 0 (318) 357 42 60 Faks: 0 (318) 357 20 49
E-Posta: ogrisleri@kku.edu.tr İnternet Adresi: www.kku.edu.tr

Bilgi için: Yavuz Selim GÜNDOĞDU
Unvan: Memur
Telefon No: (0318) 3574242/1746

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Ölçme Değerlendirme Etik Alt Çalışma Grubu

Sayı : 91610558-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 17.01.2020 tarih ve E.8693 sayılı yazı

Daha önce 09.12.2019 tarihli ve E.155600 sayılı yazımız ile onay alan 2019-392 kod numaralı Enstitünüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı **Doktora Öğrencisi Gülleman ERDAL'm, Doç.Dr.Çağatay AKENGİN'in** danışmanlığında yürüttüğü "*İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımının Estetik Dersini Alan Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Estetik Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi*" başlıklı tez çalışması ile ilgili Üniversitemiz Etik Komisyonu'na ilgi yazınız ile göndermiş olduğunuz belgeler Alt Çalışma Grubumuzun **04.02.2020** tarih ve **02** sayılı toplantısında görüşülmüştür.

İlgilinin tez danışmanı olan **Doç.Dr.Çağatay AKENGİN'in** yurtdışında görevlendirilmesi nedeniyle, tez çalışmasına **Doç.Dr.Meltem DEMİRCİ KATIRANCI** ile devam edebilmesi ile ilgili talebin uygun görülmesine oybirliği karar verilmiş olup, karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Kurul Başkanı

Ek: 1 Liste

Ankara
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/

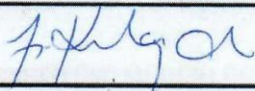
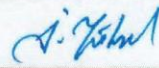
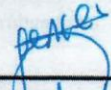
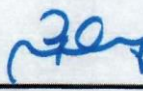
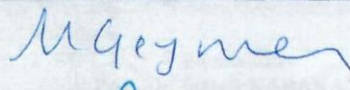
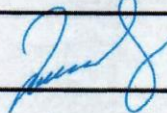
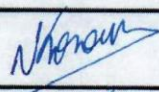
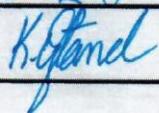
Bilgi için :Nursel Güner
Birim Evrak Sorumlusu
Telefon No:202 20 57

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

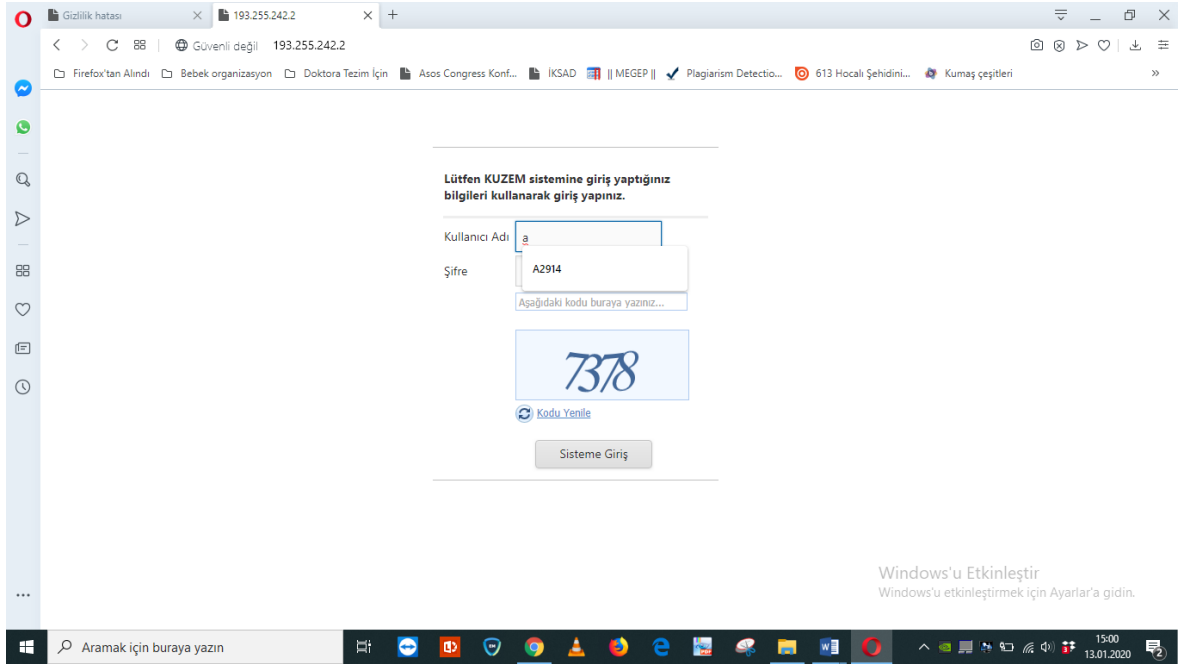
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ÖLÇME DEĞERLENDİRME ETİK ALT ÇALIŞMA GRUBU
KATILIM LİSTESİ

TOPLANTI TARİHİ : 04/02//2020

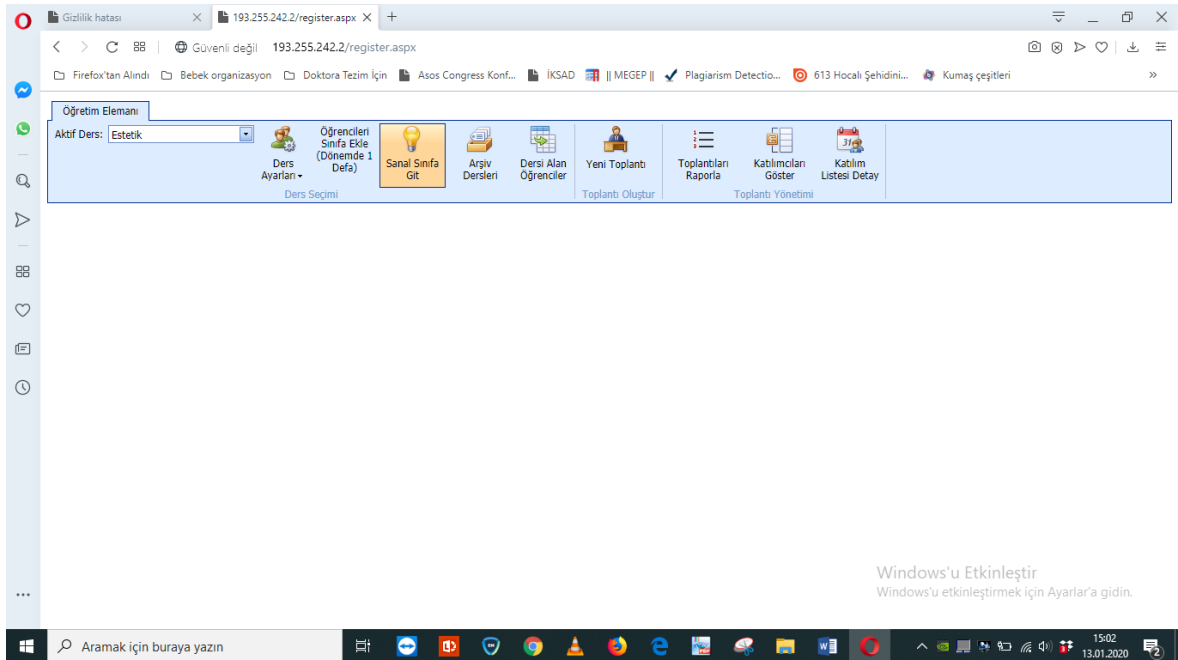
TOPLANTI SAYISI : 02

ADI-SOYADI	İMZA
Prof. Dr. İsmail KARAKAYA Başkan	
Prof.Dr. C. Haluk BODUR	KATILAMADI
Prof.Dr.İsmet YÜKSEL	
Prof.Dr.Seçil ÖZKAN	
Prof.Dr.Cevriye TEMEL GENCER	
Prof.Dr.Aymelek GÖNENÇ	
Prof.Dr.Gülay BAYRAMOĞLU	
Prof.Dr.Makbule GEZMEN KARADAĞ	
Doç.Dr.Zehra GÖÇMEN BAYKARA	
Doç.Dr.Nihan KAFA	İZİMLİ
Doç.Dr.Necdet KARASU	
Doç.Dr.İlyas OKUR	
Doç.Dr.Kemal ÖZTEMEL	

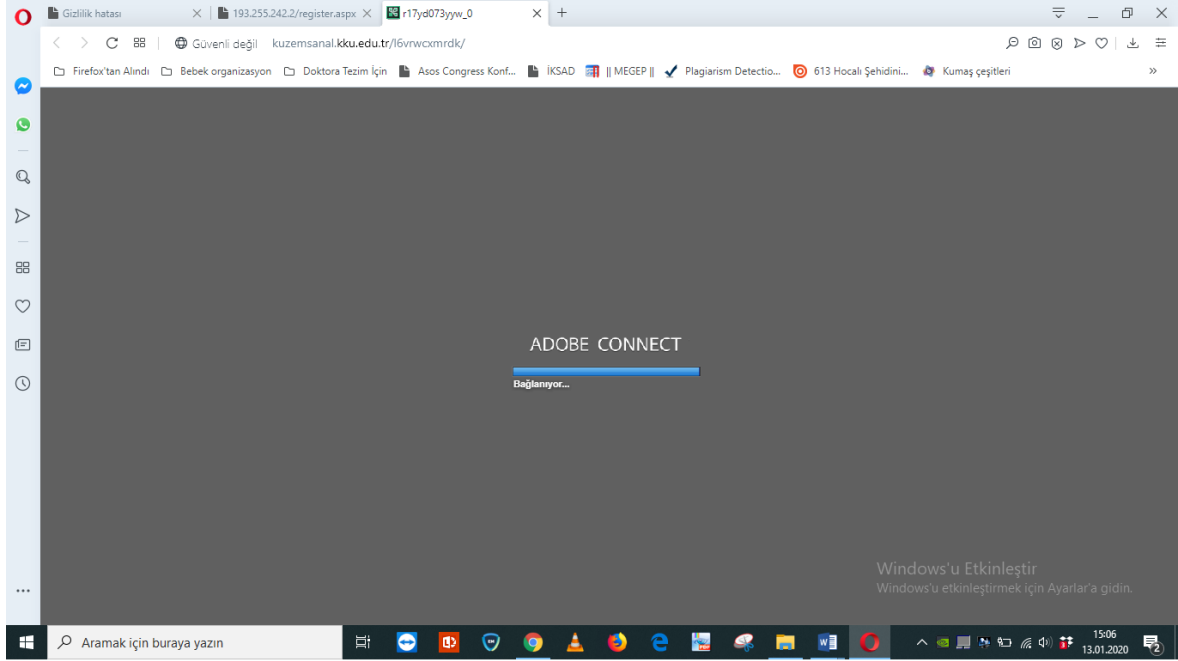
EK 2. Uygulama Fotoğrafları

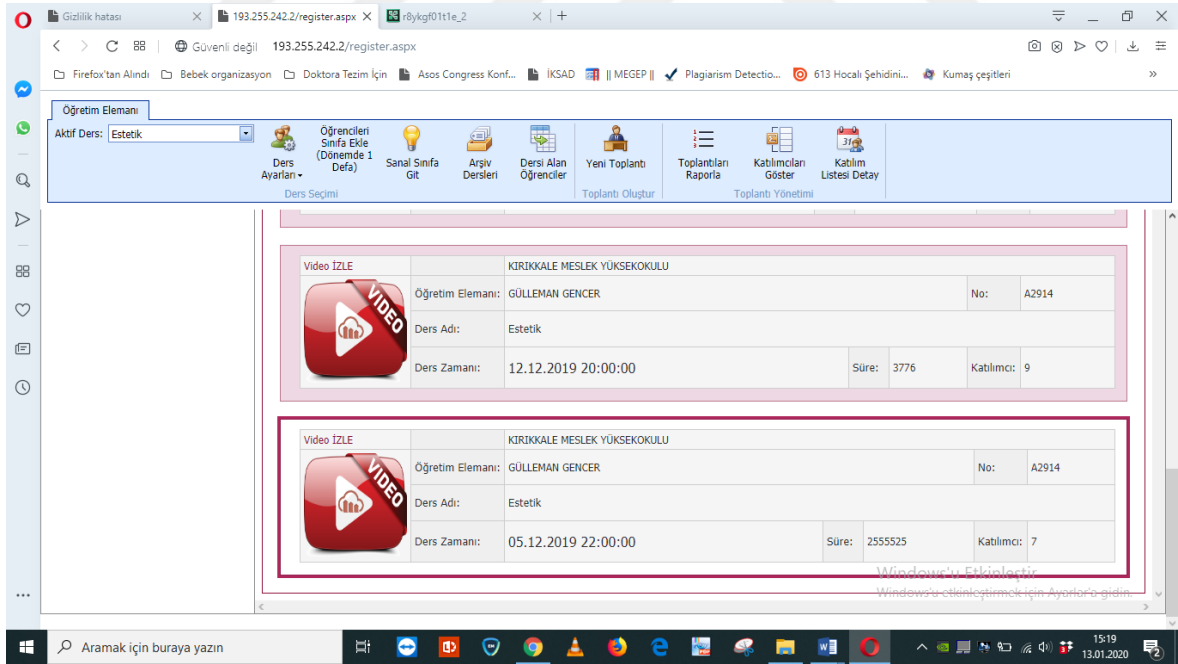
Yukarıdaki görsel, uzaktan eğitim sistemine giriş işleminin ilk basamağıdır. KUZEM tarafından verilen kullanıcı adı ve şifre ile sisteme giriş yapılması sırasında görsel.

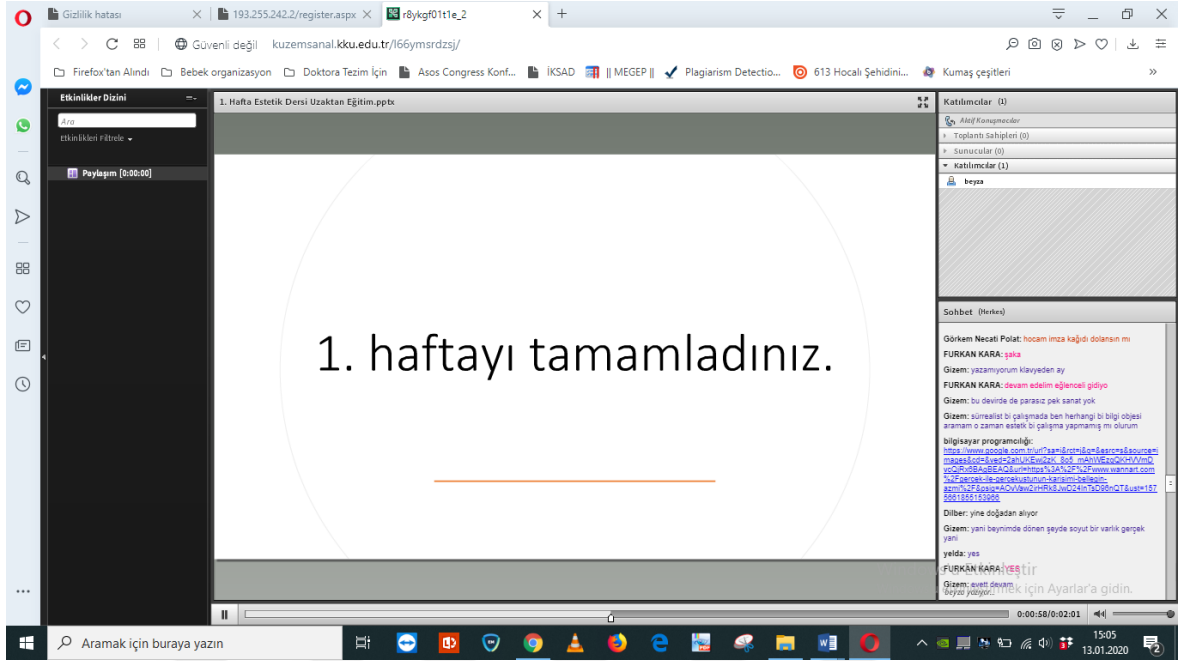
İkinci adımda, sırasıyla, aktif ders sekmesinden verilecek olan Estetik dersi ve sanal sınıfa git sekmesi seçilmesine ait görsel.

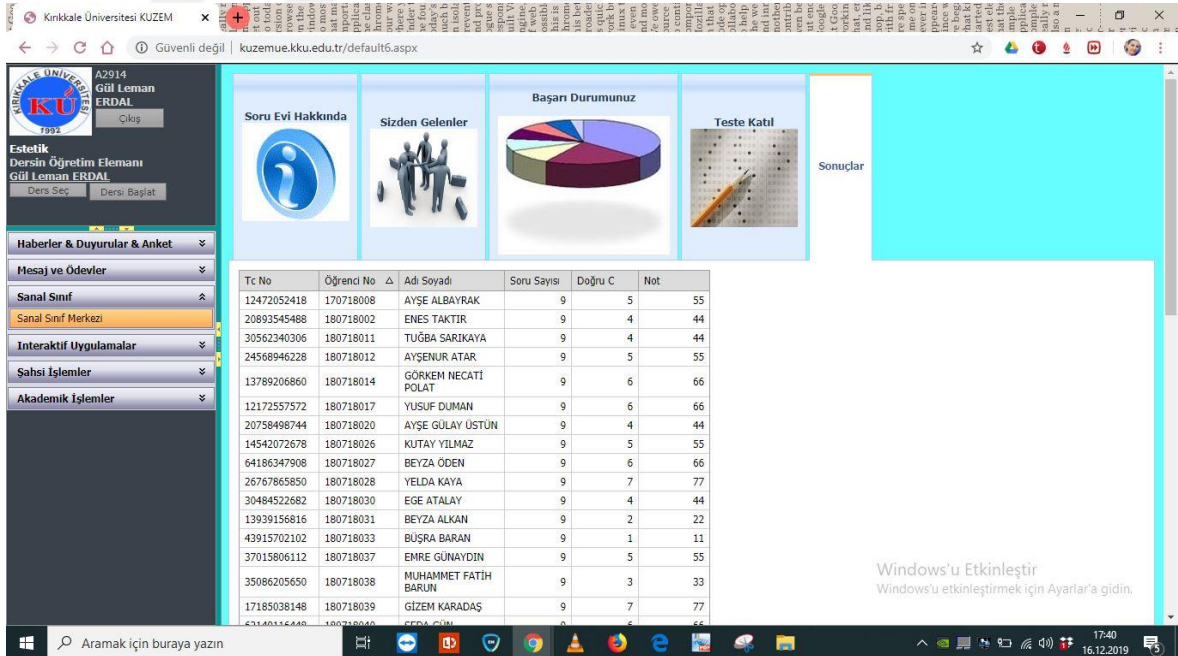
Sanal sınıfa git sekmesi seçildikten sonra sistemin, ADOBE CONNECT üzerinden kullanıcıyı sisteme yönlendirmesine ait görsel.

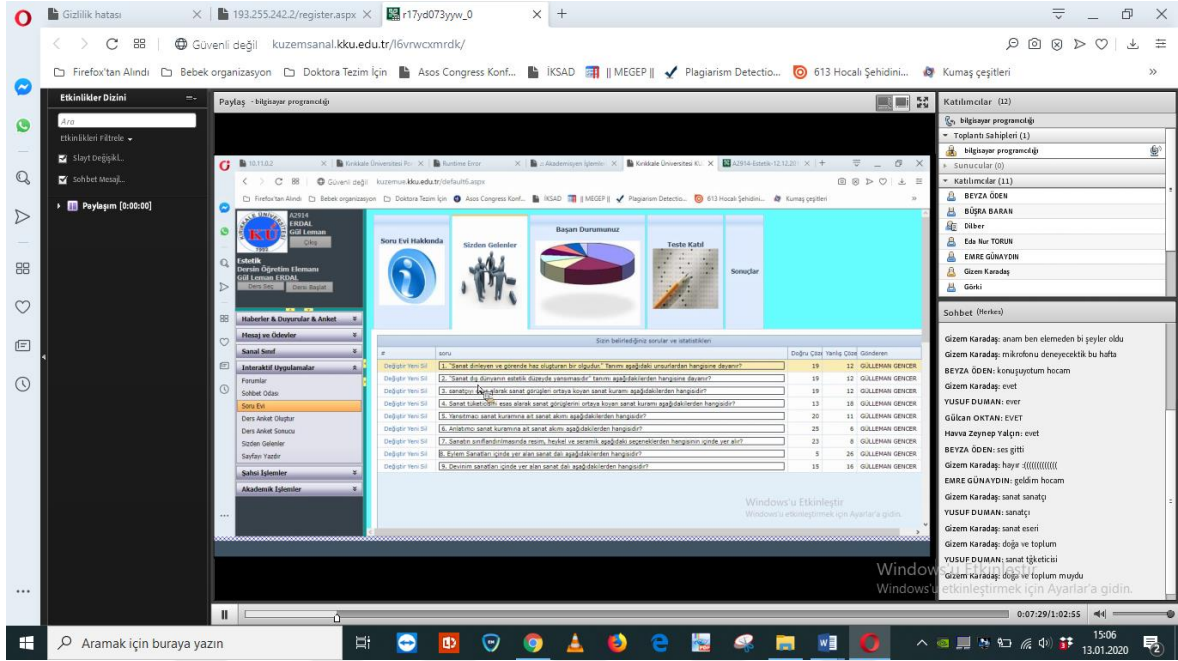
Önceki ders kayıtlarına arşiv dersleri sekmesinden ulaşılmasına ait görsel.

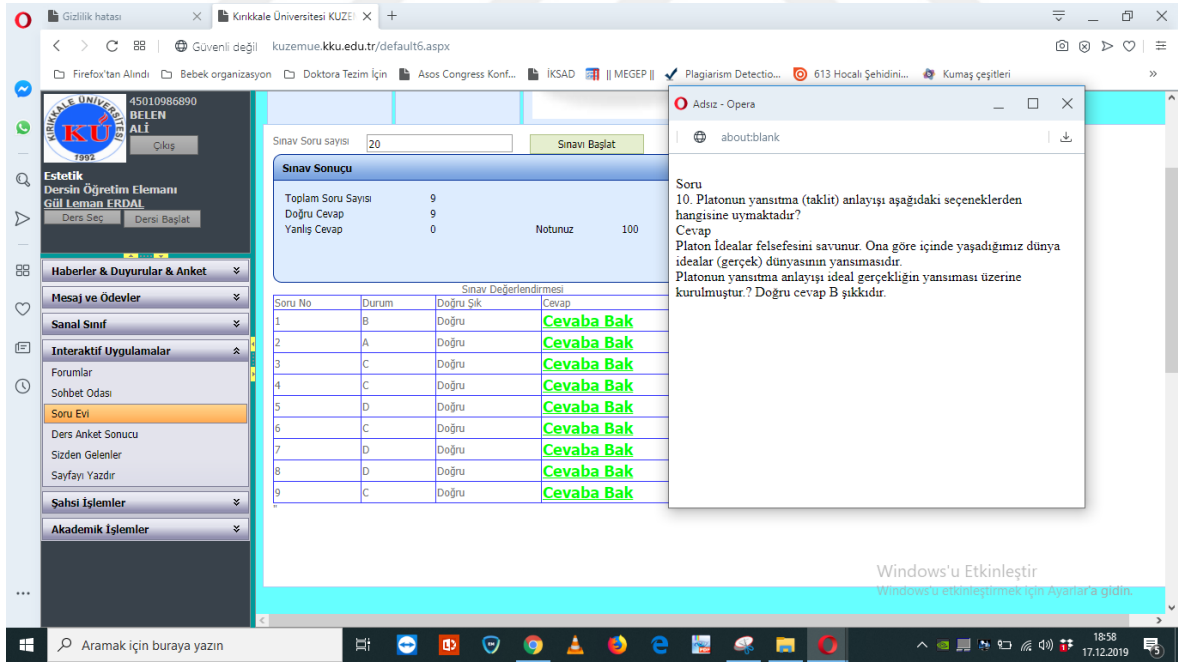
İlk haftanın sanal sınıf görüntüleri incelenirse sağ alt köşede sohbet kutucuğunun, hemen üzerinde katılımcı listesinin, ortada ders materyallerinin paylaşıldığı paylaşım alanının bulunduğu görsel.

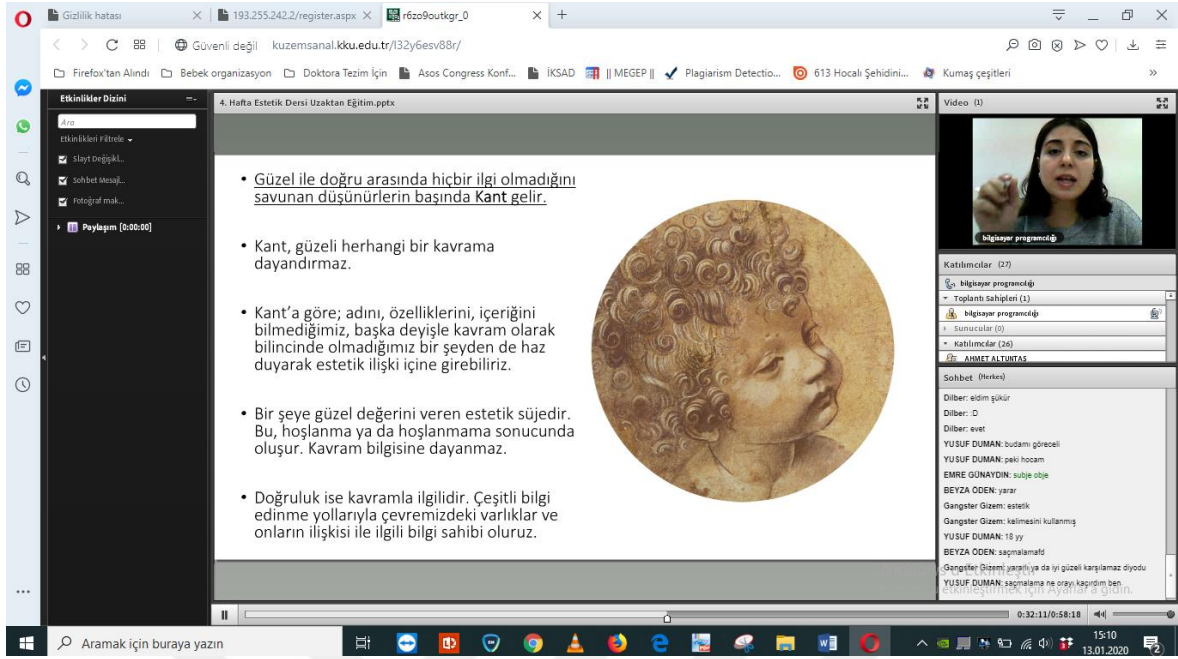
Soru evi kısmında öğrencilerin ölçme-değerlendirmesi yapıldığı ve deney grubu öğrencilerinin verdikleri cevapların listelendiği görsel.

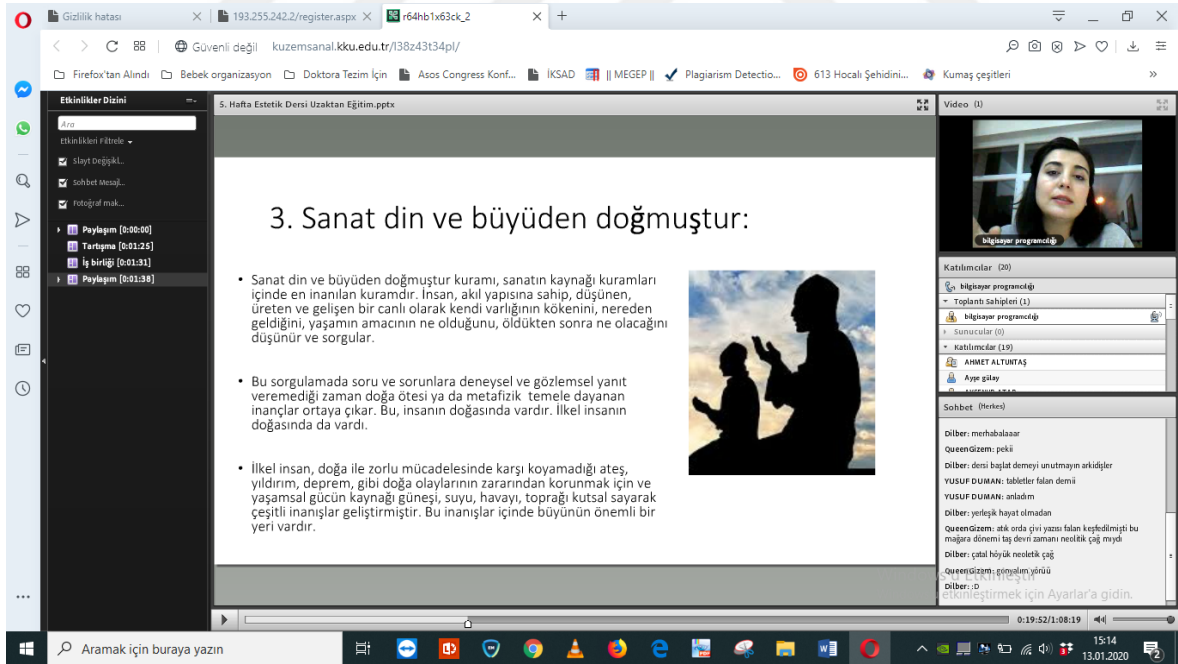
İkinci haftanın başında ilk haftanın ölçme-değerlendirme sorularının öğrencilerle beraber tartışıldığı görsel.

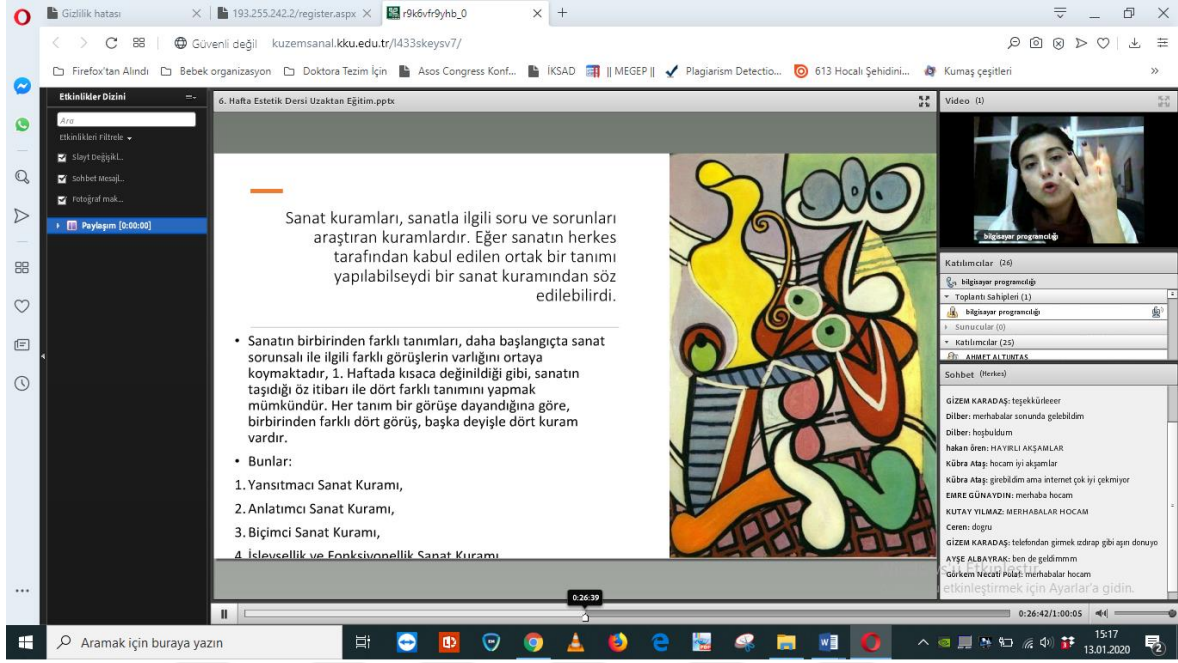
Soru evinde öğrencilerin sınav sonuçlarını değerlendirmesine ve her soruyu ve cevabı ayrı ayrı incelemesine ait görsel.

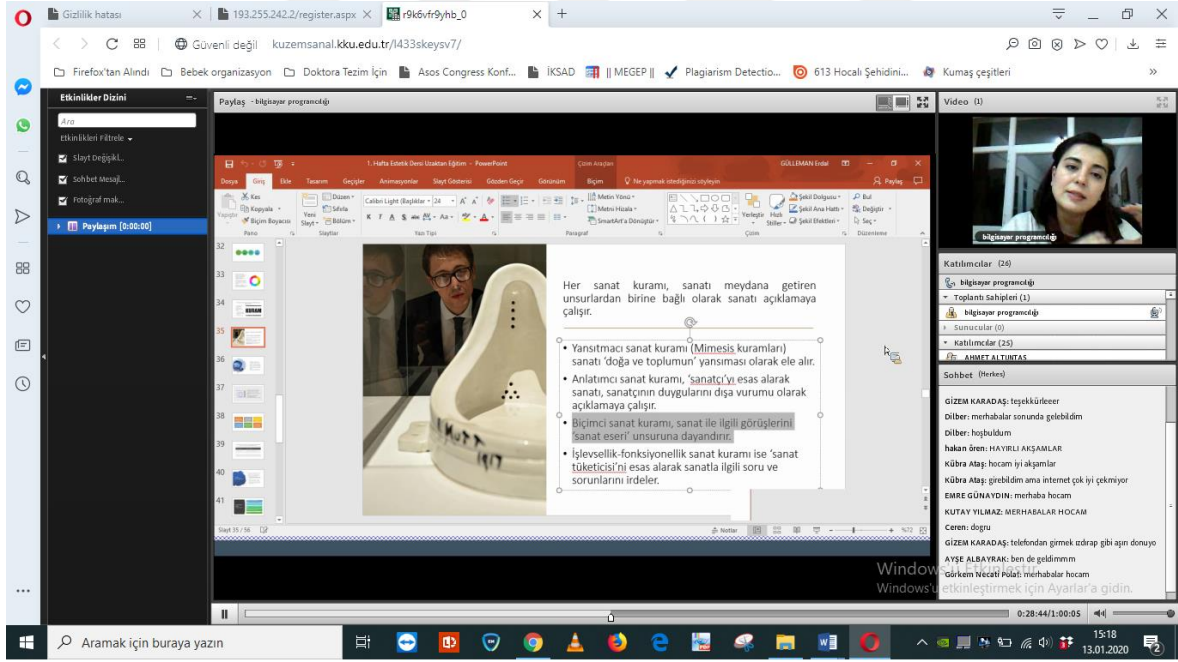
Üçüncü haftanın uygulamasına ve araştırmacı sağ üst köşede kamera özelliğini aktif hale getirmesine ait görsel.

Dördüncü haftanın uygulamasına ait görsel.

Beşinci haftanın uygulamasına ait görsel.

Altıncı haftanın ve araştırmacının kendi ekranını paylaşmasına ait görsel.

Soru Evi Hakkında

Sizin Ge...

Soru

2. Kimlik değişimine yol açan estetik hazza hangi duyumlarımız sonucunda ulaşabiliriz?

I. Görme
II. İşitme
III. Koklama
IV. Tat alma?

Cevap

Estetik tavır duyumlarımız sonucunda gerçekleşir. Görme ve işitme duyumlarımızla aldığımız hazlar en güçlü hazlardır ve kimlik değişimine yol açabilir.

Sınav Soru sayısı: 20

Sınav Sonucu

Toplam Soru Sayısı	8
Doğru Cevap	8
Yanlış Cevap	0

Soru No	Durum	Doğru
1	A	Doğru
2	B	Doğru
3	D	Doğru
4	A	Doğru
5	B	Doğru
6	B	Doğru
7	D	Doğru
8	C	Doğru

[Cevaba Bak](#)
[Cevaba Bak](#)

Soru Evi Hakkında

Sizin Ge...

Soru

3. Aşağıdakilerden hangisi estetik tavrın özelliklerine uygun değildir?

Cevap

Estetik tavrın amacı YALNIZCA HAZ ALMAYA YÖNELİKTİR.

Sınav Soru sayısı: 20

Sınav Sonucu

Toplam Soru Sayısı	8
Doğru Cevap	8
Yanlış Cevap	0

Soru No	Durum	Doğru
1	A	Doğru
2	B	Doğru
3	D	Doğru
4	A	Doğru
5	B	Doğru
6	B	Doğru
7	D	Doğru
8	C	Doğru

[Cevaba Bak](#)
[Cevaba Bak](#)

Soru evinde, öğrencilerin sınav sonuçlarını değerlendirmesine ve her soruyu ve cevabı ayrı ayrı incelemesine ait görseller.

KKU - Personel Portalı X Kinkale Üniversitesi X İtç Spanspı aldık X Tom Üniter - Treni X Kinkale Üniversitesi X Rız Müzik & Video X Kinkale Üniversitesi X (T) WhatsApp X

Güvenli değil | kuzemue.kku.edu.tr/default6.aspx

45010906890
BELEN
ALİ
Çıkış

Estetik
Dersin Öğretim Elemanı
Gül Leman ERDAL
Dersi Seç Dersi Başlat

Haberler & Duyurular & Anket

Mesaj ve Ödevler

Sanal Sınıf

İnteraktif Uygulamalar

Forumlar

Sohbet Odası

Soru Evi

Ders Anket Sonucu

Sizden Gelenler

Sayfa Yazdır

Şahsi İşlemler

Akademik İşlemler

Soru Evi Hakkında

Sizden Gelenler

Başarı Durumunuz

Teste Katıl

Sonuçlar

Tc No	Öğrenci No	Adı Soyadı	Soru Sayısı	Doğru C	Not
64186347908	180718027	BEYZA ÖZEN	26	17	65
62149116448	180718040	SEDA GÜN	26	16	61
53128727588	180718077	GÜLCAN OKTAN	26	20	76
51661786482	180718053	İLAYDA KAYGISIZ	26	15	57
45010986890	180718066	ALİ BELEN	26	26	100
43915702102	180718033	BÜŞRA BARAN	26	11	42
37015806112	180718037	EMRE GÜNAYDIN	26	10	38
33037997876	180718055	AHMET ALTUNTAŞ	26	14	53
30562340306	180718011	TUĞBA SARIKAYA	26	12	46
30484522682	180718030	EGE ATALAY	26	19	73
29612100922	180718068	DİLBER YILMAZ	26	24	92
26767865850	180718028	YELDA KAYA	26	18	69
24568946228	180718012	AYŞENUR ATAR	26	20	76
20893545488	180718002	ENES TAKTİR	26	13	50
20758498744	180718020	AYŞE GÜLAY ÜSTÜN	26	13	50
18872609078	180718078	FURKAN KARA	26	11	42
18384750004	180718052	CEREN ÇERKEŞLİ	26	13	50
17185038148	180718039	GİZEM KARADAŞ	26	19	73
14968185204	180718056	EDA NUR TORUN	26	9	34
14375549514	180718071	MUSTAFA CAN KURTOĞLU	26	9	34
14227209108	180718074	HAMİT DAVARCI	26	12	46
13939156816	180718031	BEYZA ALKAN	26	9	34

18.36
25.12.2019

Uygulamanın son dersine yönelik ölçme-değerlendirmeye ait görsel.

Uygulamanın tamamlanmasının ardından sınıfta, deney grubu öğrencilerine başarı testi ve Estetik dersine yönelik tutum ölçeği son testleri uygulanmasına ait görsel.

EK 3. Başarı Testi

1. 18. yüzyılda estetik alanıyla ilgili açıklamalar yaparak, estetik biliminin doğmasına öncülük eden filozof kimdir?

A. Baumgarten B. Kant C. Hegel D. Voltaire E. David Hume

2. Sanatın oluşumunda dört temel unsur bulunur:

- Doğa ve toplum (dış gerçeklik)
- Sanatçı
- Sanat eseri
- Sanat tüketicisi

Buna göre **biçimci sanat kuramı** sanatın tanımını yaparken bu unsurlardan hangisini benimser?

A. Sanat eseri B. Sanatçı C. Eleştirmen D. Sanat tüketicisi E. Doğa ve toplum

3. Her filozofun estetik kavramı ile ilgili tanımı birbirinden farklıdır. Bunun nedeni aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru verilmiştir?

A. Felsefi bilgi nesneldir. B. Felsefi bilgi öznelidir. C. Felsefi bilgi tutarsızdır.
D. Felsefi bilgi deney sonucuyla elde edilir. E. Felsefi bilgi bütün varlığı açıklamaya çalışır.

4. Bir insanın estetik tavır (algı) oluşturabilmesi için algı bütünlüğünü sağlaması gereklidir. Algı bütünlüğü de hem beş duyu organlarıyla kavranan duyulur algı hem de kişinin kendi iç dünyasında, duyulur algı üzerine oluşturduğu, sadece duygu ağırlıklı duygusal algı ile gerçekleşir.

Yukarıdaki ifadeye göre aşağıda verilen cümlelerden hangisinde kişide estetik algı **oluşmamıştır**?

A. Son gittiğim tiyatro oyununu oldukça amatör buldum ama tiyatro oyuncusunun hareketlerindeki sevimlilik sonuna kadar izlememi sağladı.
B. Hala gözlerimin önüne gelir, ne hoş bir yalıydı...
C. Dans gösterisine bilet aldım. Bu gösteriyi kaçırmamalıyız, dansçıların çok zarif dans ettiklerini söylüyorlar.

D. Finlandiya’da Erasmus programı ile eğitim görme imkanını yakaladığım zaman o güzel ışık huzmesini de izleyebildim.

E. Küçük elleriyle kilim dokuyan o genç kızın ellerinin hareketindeki zarafeti görüyor musun? İşte her kilime ayrı hikayeler yazan eller bunlar...

5. Hangisi sese ve söze biçim veren bir sanat dalıdır?

A. Afiş B. Baskı C. Edebiyat D. Bale E. Grafik

6. **Dış dünyanın yansımasıyla sanat oluşur** diyen kişi, sanatı, onu meydana getiren unsurların hangisine dayandırır?

A. Eleştirmen B. Doğa C. Sanatçı D. Sanat eseri E. Sanat tüketicisi

7. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde ilkel insanların mağara duvarlarına yapmış oldukları avlanma konulu resimler hakkında **en doğru** bilgiler vardır?

- A. İlkel insanlar bu resimleri görenlerde haz duygusu uyandırmak için yapmışlardır.
- B. İlkel insanlar bu resimleri avcılığın temellerini nesilden nesle aktarmak için yapmışlardır.
- C. İlkel insanlar bu resimleri yaşadıkları mağaraları güzelleştirmek için yapmışlardır.
- D. İlkel insanlar bu resimleri amaçsızca, gelişigüzel bir içgüdüyle yapmışlardır.
- E. İlkel insanlar bu resimleri avlanırken başarılı olmak, avdan kendilerini korumak için yapmışlardır.

8. Estetiği diğer bilim alanlarından ayıran **en önemli** özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Estetik kapsamlıdır. B. Estetik zordur. C. Estetik genel geçerdir.
- D. Estetikte alt disiplinler yoktur. E. Estetik görecelidir.

9. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi 19. yüzyılda Sanayi Devriminin ardından toplumun yapısında meydana gelen değişimlendendir?

- A. Sanayileşmenin getirisi olarak makineleşen dünyada daha az çalışma ihtiyacı kalan insan duygusal doyuma ulaşmaya başlamıştır.
- B. Makinelerin iş hayatında birçok sektörde kullanılmaya başlaması sonucunda insanlar daha sosyal bir hayat yaşamaya başlamışlardır.
- C. Sanayileşme sanat alanında toplumun eskiyi özlemesine sonuç itibarıyla önceki sanat akımlarına dönmesine neden olmuştur.

D. Sanayileşmiş büyük şehirlerde toplumsal anlamda sakin ve ruhsal doyuma ulaşmış insanlar bulunuyordu.

E. Sanayileşme sonucunda sanat toplumsal yapıyı düzenleyen, ideolojik, siyasi bir yapıya bürünmüş, insanların rahatlaması için yeni görevler üstlenmiştir.

10. Sanatın ve sanat yapıtlarının tarihte ilk kez nasıl ve neden yapıldığı arkeolojik çalışmaların bulguları üzerinden yola çıkılarak birtakım kaynaklara dayandırılmıştır.

Yukarıdaki ifadeye göre aşağıdakilerden hangisi sanatın ve sanat yapıtlarının kaynağı **olamaz**?

A. Dini inanç B. Maddi beklenti C. Oyun D. İş E. Büyü

11. Ekspresyonizm hangi sanat kuramının kapsamına girer?

A. İşlevsel sanat kuramı B. Biçimci sanat kuramı C. Kurumsal sanat kuramı
D. Anlatımcı (dışavurumcu) sanat kuramı E. Yansıtmacı sanat kuramı

12. Yaratıcılık kavramı ile ilgili aşağıda verilen seçeneklerden hangisi doğrudur?

A. Yaratıcılık bilinenden yola çıkarak, özgün bir sentez sunmaktır.
B. Yaratıcılık bilinmeyenden yola çıkarak olmayanı oluşturmaktır.
C. Yaratıcılık sonunda muhakkak bir ürün ortaya çıkarmaktır.
D. Yaratıcılık doğuştan gelir ya vardır ya da yoktur.
E. Yaratıcılık günlük yaşamdaki olaylarla ilgilenmez, muhakkak önemli buluşlar olmalıdır.

13. “Diğer insanların şarkılarını dinler ve onları resmedersem kendim resim yapmış olmam. Ömrümün sonuna kadar içimdeki şarkının resmini yapmak için çabalayacağım.”

Bu ifadeyi savunan bir kişi, sanatçıların hangi özelliğini vurgulamaktadır?

A. Sanatçı öznel bir kimliğe sahip olup özgün eserler üretebilmelidir.
B. Sanatçının belirli bir mesajı olmalıdır.
C. Sanatçı gerçek dünyanın yansımasını resmedebilmelidir.
D. Sanatçı dünyada gördüklerini duyumsayarak bir sentez oluşturabilmelidir.
E. Sanatçı içinde yaşadığı toplumun beklentilerini doyurabilir.

14. Seyrettiğiniz bir tablonun gözünüze hoş görünen renkleri ya da mermerden yapılmış bir heykelin pürüzsüzlük ve kayganlık hissi gibi dokunma duyusuna hoş gelen özellikleri aşağıda verilen hangi sanat eseri değeriyle alakalıdır?

A. Sanat eserinin değişim değeri B. Sanat eserinin kullanım değeri C. Sanat eserinin hayat değeri D. Sanat eserinin duysal değeri E. Sanat eserinin formel değeri

15. Bir kişinin güzel bir objeye yönelmesi sonucunda o objenin güzelliğinin kişiyi heyecanlandırması veya kişinin güzelliğe yönelik hissettiği duygu aşağıdakilerden hangisidir?

A. Estetik haz B. Estetik tavır C. Estetik yargı D. Estetik nesne E. Estetik özne

16. Aşağıdakilerden hangisi yaratıcı bir insanın sahip olması gereken özelliklerden **değildir**?

A. Meraklıdır B. Maceracıdır C. Sabırlıdır D. Yenilikçidir E. Gelenekçidir

17. “Süjenin, estetik objeye yönelik estetik bir yaşantının peşinden göstermiş olduğu tepkiye estetik tavır denir. Estetik tavırda bilgisel, pratik ve ahlaki bir kaygı yer almaz.”

Yukarıdaki ifadeye göre aşağıdaki seçeneklerden hangisi estetik bir tavidir?

- A. Bir heykelin hangi yıllarda kim tarafından yapıldığını düşünen kişinin tavrı
- B. İzlediği sinemadaki iyi karakteri yolda gördüğünde sarılıp, takdir eden kişinin tavrı
- C. Çıplak bir modelin resmini yapan ressamı ayıplayan kişinin tavrı
- D. Güneşin bulutların arasından çıkan ışık huzmelerine hoşlanarak bakan kişinin tavrı
- E. Denizlerdeki dalgaların nasıl oluştuğunu merak eden kişinin tavrı

18. En eski sanat sınıflandırmasını Aristoteles yapmıştır. Aristoteles’in sanat sınıflandırması günümüze plastik, fonetik ve ritmik sanatlar olarak uyarlanmıştır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi **plastik sanatlar sınıfına girer**?

A. Heykel B. Bale C. Edebiyat D. Sinema E. Müzik

19. Aristoteles halkın tragedya ile acıma ve korku duygularını içselleştirerek ruhlarını kötülüklerden, tutkulardan arındıracağını söyler.

Buna göre aşağıdaki seçeneklerden hangisi Aristoteles’in sanata yüklediği işlevlerdendir?

- A. İnsanlar arası iletişimi kolaylaştırır. B. Beğeni duygularını ortak bir hale getirir.
- C. Estetik duygular geliştirir. D. Gerçekliği bildirir. E. Ahlaki gelişime katkı sunar.

20. Sanatın izleyicide haz oluşturan bir olgu olduğunu söyleyen kişi, sanatı, onu meydana getiren unsurların hangisine dayandırır?

A. Eleştirmen B. Toplum ve doğa C. Sanatçı D. Sanat eseri E. Sanat tüketicisi

21. Platon, sanatın içinde yaşadığımız duyuşal dünyayı taklit ettiğini söyler. Yani sanat, gerçekliğin kopyasının taklidi olduğu için daha alt değere sahip olur.

Yukarıdaki ifadeye göre Platon'un sanatın değeri hakkındaki görüşü aşağıdakilerden hangisine uygundur?

A. Sanatın değeri uyumu, ölçölülüğü ve bir düzen içinde olmasıyla belirlenir.

B. Sanatın değeri ahlaken uygunluğuyla belirlenir.

C. Sanatın değeri beğeni ortaklığıyla belirlenir.

D. Sanatın değeri bireyi özgürleştirme oranıyla belirlenir.

E. Sanatın değeri gerçeği yansıtırma oranıyla belirlenir.

22. Araştırmayı seven ve kendi gördükleriyle çevrelerini anlamaya çalışanlar ile ahlaksal yapıya uygun yaşayarak başkalarının çıkarlarını da önemseyen kişilerde estetik duygular güçlüdür.

Yukarıdaki tanıma göre aşağıdaki seçeneklerden hangisi doğrudur?

A. Doğruluğa ve iyiliğe ulaşmak arzusunda olan kişiler güzel olana da yaklaşrlar.

B. İyilik, doğruluk ve güzel değerleri birbirlerinden farklıdır.

C. Ruh güzelliği en değerli ölçüttür.

D. Bilgisizlik en temel kötülük sebebidir.

E. İyilik de dürüstlük de kişiyi güzel kılar.

23. Sanatın toplumlarla olan ilişkisi aşağıdaki bilim dallarından hangisinin inceleme alanına girer?

A. Sanat psikolojisi B. Sanat felsefesi C. Sanat sosyolojisi

D. Sanat eleştirisi E. Sanat tarihi

24. Sanat yapıtlarının hangi zamanda nerede yapıldığını inceleyen bilim dalı hangisidir?

A. Sanat eleştirisi B. Sanat tarihi C. Sanat sosyolojisi

D. Sanat psikolojisi E. Sanat felsefesi

25. Sanat, estetik algımızı açarak sınırları genişletmekle kalmaz. Bununla beraber insanın iç dünyasını zenginleştiren bir kaynak sunar. Örneğin insan, bir edebi eserde bir değeri fark edebilir veya bir şiir ile hassaslığını artırabilir ve hatta kendine has bir özelliğin hayatından neleri değiştirebileceğini anlayabilir.

Bu ifadeye göre aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A. Sanat, estetik tavır ile değerlendirilen eserler üretmektir.
- B. Sanat, pratik fayda ile herhangi bir bağı olmayan bir ilginin konusudur.
- C. Sanat, sanatçının duygularını, hayal dünyasını ve heyecanını yansıtır.
- D. Sanat, doğal olmayan eserlerin oluşturulmasıdır.
- E. Sanat, insana estetik beğeni ve anlamlı bir dünya geliştirmesi için fırsat sunar.

26. Biçimci sanat kuramında bir resim değerlendirilirken hangisine önem verilmez?

- A. Renk
- B. Işık-gölge
- C. Çizgi
- D. Konu
- E. Ritmik elemanlar

27. “Bir karenin dört kenarı da aynı uzunluktadır” cümlesi, dünyanın her yerinde geçerli bir kuraldır. Bu bize, gerçeklik kavramının değişmezliğini gösterir. Ancak, bir resim izlenirken veya bir şarkı dinlenirken görülenler duyulanlar sayısız anlamlara gelir. Yani bütün sanat eserleri açık sistemlerdir, her biri belli bir görüşün ötesinde birçok farklı şekilde ifade edilebilir.

Yukarıdaki parçada, aşağıdakilerden hangisinin üzerinde durulmuştur?

- A. Sanat eseri sanatçısının yaratıcılığına bağlıdır.
- B. Sanat eseri, estetik bir beğeniye hitap etmelidir.
- C. Sanat eseri farklı şekilde yorumlara açıktır.
- D. Sanat eseri tek ve biriciktir.
- E. Sanat eseri sanatçısının iç dünyasını yansıtır.

28. Bir kişinin bir objeyi güzel ya da hoş şeklinde değerlendirmesine ne ad verilir?

- A. Estetik haz
- B. Estetik tavır
- C. Estetik yargı
- D. Estetik nesne
- E. Estetik özne

29. “Sanatın biçimlere anlam kazandırılması ile oluştuğunu” belirten sanat kuramı hangisidir?

- A. Yansıtmacı sanat kuramı B. Kurumsal sanat kuramı C. Anlatımcı sanat kuramı
D. Biçimci sanat kuramı E. İşlevsel sanat kuramı

30. “...Kendi sıfatıyla İdea, gerçekten mutlak hakikatin kendisidir, sanat güzelliği olarak İdea, temelde İdea’yı cisimleştirmeye ve açıklamaya adanmış hem özünde gerçeklik olma hem de bir bireysel gerçeklik şekillenmesi olma niteliğine sahip İdea’dır...”

Yukarıdaki ifadesinde Hegel, aşağıdaki seçeneklerin hangisinden **bahseder**?

- A. Sanatsal güzellik süjeden kaynaklanır. B. Sanatsal güzellik objeden kaynaklanır.
C. Sanatsal güzellikte görecelik vardır. D. Sanatsal güzelliğe ulaşmak imkansızdır.
E. Sanatsal güzellik aynı zamanda gerçektir.

EK 4. Estetik Dersi Tutum Ölçeği

Madde Sayısı	Aşağıdaki ifadelerin her birini okuduktan sonra size uygun sütuna ait olan ve ifadenin hizasında bulunan kutucuğun içine ☐ veya ☒ şeklinde işaretleyiniz. Kadın () Erkek () Üniversite : Şu anki öğrenim durumu: 1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4. Sınıf ()	5 Tamamen Katılıyorum	4 Katılıyorum	3 Kararsızım	2 Katılmıyorum	1 Kesinlikle Katılmıyorum
1	Estetik dersi okuduğum bölüme uygun değildir .					
2	Estetik dersi sadece bir dönemlik bir ders olduğu için sevinirim.					
3	Estetik dersinin ders saati gereksiz uzun.					
4	Estetik dersi mesleki açıdan çok işime yarar.					
5	Estetik dersi olmasa da olur.					
6	Ne kadar çabalasam da estetik dersinin sınavlarında başarılı olamıyorum .					
7	Estetik dersi beni heyecanlandırır.					
8	Estetik dersi sanatı öğrenmemizi sağlar.					
9	Güzel Sanatlarla bağı olan herkes estetik dersi almalı.					
10	Estetik dersini gerekli buluyorum.					
11	Estetik dersini en yüksek notla geçmek isterim.					
12	Estetik dersi ile ilgili çalışmalar yapmak beni mutlu eder.					
13	Estetik dersi ilgi çekici gelmiyor .					
14	Estetik dersini kolayca anlarım.					
15	Estetik dersi benim için uygun değildir .					
16	Estetik dersinden geçsem yeter.					
17	Estetik dersinde mesleki bilgi kazanabileceğime inanmıyorum .					
18	Estetik dersi bana terapi gibi gelir.					
19	Estetik dersinde zaman bir türlü geçmiyor .					
20	Estetik dersinde kendimi iyi ifade ederim.					
21	Estetik dersi en düşük notlarımın olduğu derstir.					
22	Estetik dersini almayan bir öğrencinin bölümden mezun olmaması gerekir.					
23	Gelecekte her bölümde estetik dersi verilmesini isterim.					
24	Estetik dersi bana farklı bir bakış açısı kazandırır.					
25	Estetik dersinin olması beni mutlu eder.					
26	Estetik dersi ufkumu genişletir.					
27	Estetik dersi bana sanatsal farkındalık kazandırır.					
28	Estetik dersine büyük bir istekle gelirim.					
29	Estetik dersinin verildiğini bilseydim okuduğum bölümü tercih etmezdim .					
30	Estetik dersi psikolojimi bozdu.					
31	Estetik dersinin neden önemli olduğunu kavrayamıyorum .					
32	Her dönem estetik dersim olsun isterim.					
33	Estetik dersini dinlemek beni rahatlatır.					
34	Estetik dersine kolay adapte olamam .					
35	Estetik dersine zorla geliyorum.					
36	Estetik dersi bana göre okuduğum bölümle uyuşmayan bir derstir.					
37	Estetik dersinin ders saatinin azaltılmasını isterim.					
38	Estetik dersinde mesleki bilgi edinilmesi zordur .					

EK 5. Deney Grubu Ders Uygulama Planı

Deney Grubu Ders Uygulama Planı	
Bilgiler	
Çalışma Süresi	: Altı (6) Hafta
Öğrenme Alanı	: İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımının Estetik Eğitiminde Kullanılması.
Sınıf	: Grafik Tasarım Bölümü 2. Sınıf Deney Grubu Öğrencileri
Ders	: Estetik Dersi
Süre	: İki (2) Ders Saati
Davranışlar (Kazanımlar)	
	1. Estetiğin konusu ve sanat kuramlarını öğrenir. 2. Estetiğin diğer bilim ve disiplinlerle ilişkisi, tarihsel gelişim sürecinde önemli estetik görüşleri öğrenir. 3. Estetik süje-estetik obje, estetik tavır hakkında fikir sahibi olur. 4. Estetik değer-bilgi değeri-ahlaki değer-pratik ekonomik değer, estetik yargı kavramları hakkında bilgi sahibi olur ve aralarındaki farkları söyler. 5. Sanatın kaynağının neler olduğunu bilir ve sanatın tarihsel gelişim sürecini kavrar. 6. Yaratıcılık-zeka kavramlarını ve aralarındaki bağı öğrenir.
Öğretmen Etkinlikleri	
	• Konuyla ilgili öğretim sürecini planlama • Konuyla ilgili bilgileri düzen içinde sunma • Öğrenmeye rehberlik etme • Sorular yöneltme • Sorulan sorular cevap verme

• Değerlendirme materyalini gruba ulaştırma • Etkileşimli iletişim için sürekli aktif olma				
Yaklaşım • İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımı ile Öğretim	Yöntem • Anlatım • Soru-Cevap	Öğretim İlkeleri • Açıklık • Güncellik • Ekonomiklik • Tümdengelim ilkesi	Eğitsel Araçlar • Bilgisayar • İnternet	Eğitsel Gereçler • Sunu Raporu • Power Point Sunusu
Uygulama Öncesi • Uygulama, Estetik dersinin bilimsel bir sanat öğretisi olarak benimsenmesi, güzel kavramının belirlenmesi, sanat kuramları ile sanat akımları arasındaki bağıntıya odaklanılması, estetik ile ilgili temel kavramların öğrenilmesi ve sanatsal şekilde ifade edilmesini içerir. • Uygulamada KUZEM tarafından sunulan uzaktan eğitim sistemi kullanılmıştır. • Senkron ve asenkron eğitimlerin sağlanabilmesi adına altı haftalık (6) ders notları Word ve Powerpoint programlarında hazırlanmış ve uygulama öncesinde sisteme yüklenmiştir. • Bu şekilde deney grubunun dilediği zamanda ve mekanda ders materyallerine ulaşabilmesine ve bireysel öğrenmenin desteklenmesine dikkat edilmiştir. • Deney grubu, uzaktan eğitim sistemi hakkında ve KUZEM üzerinden canlı derslere nasıl katılacakları, sonrasında arşiv derslerini nasıl izleyecekleri, ders notlarına nereden ve nasıl ulaşacakları konusunda yapılan toplantı ile bilgilendirilmiştir.				
Uygulama • İnternet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımının ele alındığı bu çalışma altı (6) hafta boyunca sürdürülmüştür. • Öğrencilerin merakını ve algısını yükseltecek Estetik dersine yönelik çoktan				

seçmeli sorular hazırlanmış ve her hafta ders sonunda uygulanmak üzere sistemin Soru Evi kısmına yüklenmiştir.

- Deney grubu, altı (6) hafta boyunca yapılan sanal dersler ile senkron şekilde ve sonrasında sisteme giriş yapıp arşiv derslerini diledikleri kadar tekrar ederek asenkron şekilde Estetik dersine yönelik öğrenmelerinin sağlanması imkanına sahip olmuştur.
- İlk hafta hariç sonraki derslerde her dersin ardından Soru Evi kısmına yüklenen çoktan seçmeli sorularla konu tekrarı artırılmıştır.
- Her dersin başında bir önceki derse ait sorular ve cevaplar üzerinde tartışılarak öğrenmenin pekiştirilmesi sağlanmıştır.
- Uzaktan eğitim yaklaşımının dezavantajlarından biri olarak görülen izole olma hissini ortadan kaldırmak için araştırmacı sanal sınıf ortamında kamera kullanımını gerçekleştirerek yüz yüze iletişim ihtiyacını gidermeye çalışmıştır.

Uygulama Sonrası

- Altı (6) hafta boyunca internet tabanlı uzaktan eğitim yaklaşımıyla Estetik dersi eğitimi alan deney grubu öğrencileri ile bu kez başarı testi ve Estetik dersine yönelik tutum ölçeğinin son testlerini yaptırmak üzere sınıf ortamında bir araya gelinmiştir.

EK 5.1. Deney Grubu Birinci Hafta Uygulaması

Ders Sunu Planı (Deney Grubu)	
Bilgiler	
Etkinlik	: 1
Sınıf	: Grafik Tasarım Bölümü 2. Sınıf Deney Grubu Öğrencileri
Ders	: Estetik
Süre	: İki (2) Ders Saati
Kapsam	• Giriş • Estetik Alanıyla İlgili Temel Kavramlar • Estetiğin Konusu ve Kapsamı • Güzel kavramı • Sanatı Oluşturan Unsurlar • Sanat Kuramları • Sanatı Meydana Getiren Unsurlar ile Sanat Kuramları ve Sanat Akımları Arasındaki İlişki • Sanatın Sınıflandırılması • Günlük Yaşamda Estetiğin Önemi ve Yöntemi • Sonuç ve Öneriler • Değerlendirme
Davranışlar (Kazanımlar)	1. Derse karşı merak ve heyecan duyar. 2. Estetik ile ilgili temel kavramları öğrenir. 3. Güzel kavramını açıklar, güzelin göreceliliği hakkında fikir sahibi olur.

4. Doğal güzellikler ile sanat eserindeki güzellik kavramı arasındaki farklı söyler. 5. Sanatı oluşturan unsurların neler olduğunu bilir. 6. Sanat kuramlarını öğrenir. 7. Sanatı oluşturan unsurlar ile sanat kuramları arasındaki ilişkiyi görüp yorumlar. 8. Sanat akımları ile sanat kuramları arasındaki ilişkiyi görüp yorumlar. 9. Sanat sınıflandırmasını yapıp her sınıfa ait sanat dallarını bilir.				
Ana Nokta Estetik konusuyla ilgili temel kavramlar ve sanat alanı ve estetik görüşler arasındaki ilişkiler hakkında bilgi sahibi olmak.				
Öğretmen Etkinlikleri • Konuyla ilgili öğretim sürecini planlama • Konuyla ilgili bilgileri düzen içinde sunma • Sorular yöneltme • Sorulan sorular cevap verme • Değerlendirme materyalini gruba ulaştırma				
Yaklaşım • İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımı ile Öğretim	Yöntem • Anlatım • Soru-Cevap	Öğretim İlkeleri • Açıklık • Güncellik • Ekonomiklik • Tümdengelim ilkesi	Eğitsel Araçlar • Bilgisayar • İnternet	Eğitsel Gereçler • Sunu Raporu • Power Point Sunusu
Değerlendirme • Konuyu özetleme, sonuç çıkarma ve önerilerde bulunma • Estetik kavramını tanıyabilme ve sanatı meydana getiren unsurları ve sanat eserlerindeki güzeli açıklayabilme				

- Konuyla ilgili hazırlanan değerlendirme testini yanıtlama

Anahtar Kavramlar

- Estetik, güzel, sanat

EK 5.2. Deney Grubu İkinci Hafta Uygulaması

Ders Sunu Planı (Deney Grubu)	
Bilgiler	
Etkinlik	: 2
Sınıf	: Grafik Tasarım Bölümü 2. Sınıf Deney Grubu Öğrencileri
Ders	: Estetik
Süre	: İki (2) Ders Saati
Kapsam	• Giriş • Estetiğin ilgilendiği konular • Estetik ve bilim ilişkisinde farklı görüşler • Estetiğin kullandığı yöntemler • Estetiğin diğer bilim ve disiplinlerle ilişkisi • Estetik ve Sanat Felsefesi • Estetik ve Sanat Psikolojisi • Estetik ve Sanat Tarihi • Estetik ve Sanat Sosyolojisi • Estetik ve Sanat Eleştirisi • Tarihsel Gelişim Sürecinden Önemli Estetik Görüşler • Platon'un Sanat Anlayışı ve Güzel Felsefesi • Aristoteles'in Sanat Anlayışı ve Güzel Felsefesi

• Hegel’in Sanat Anlayışı ve Güzel Felsefesi • Kant’ın Sanat Anlayışı ve Güzel Felsefesi • Plotinos’un Sanat Anlayışı ve Güzel Felsefesi • Schiller’in Sanat Anlayışı ve Güzel Felsefesi • Sonuç ve Öneriler • Değerlendirme
Davranışlar (Kazanımlar) 1. Günlük tüketim eşyalarına karşı estetik duyarlık geliştirir. 2. Estetiğin kullandığı yöntemleri söyler. 3. Estetiğin Sanat Felsefesi ile olan ilişkisini öğrenir. 4. Estetiğin Sanat Psikolojisi ile olan ilişkisini öğrenir. 5. Estetiğin Sanat Tarihi ile olan ilişkisini öğrenir. 6. Estetiğin Sanat Sosyolojisi ile olan ilişkisini öğrenir. 7. Estetiğin Sanat Eleştirisi ile olan ilişkisini öğrenir. 8. Platon’un sanat ve estetik anlayışını kavrar. 9. Aristoteles’in sanat ve estetik anlayışını kavrar. 10. Hegel’in sanat ve estetik anlayışını kavrar. 11. Kant’ın sanat ve estetik anlayışını kavrar. 12. Plotinos’un sanat ve estetik anlayışını kavrar. 13. Schiller’in sanat ve estetik anlayışını kavrar.
Ana Nokta Estetik biliminin diğer bilimlerle ve sanat alanlarıyla ilişkisi ve Eski Yunan felsefecileri ile çağdaş felsefecilerin sanat, estetik ve güzellik görüşleri hakkında bilgi sahibi olmak.
Öğretmen Etkinlikleri

• Konuyla ilgili öğretim sürecini planlama • Konuyla ilgili bilgileri düzen içinde sunma • Sorular yöneltme • Sorulan sorular cevap verme • Değerlendirme materyalini gruba ulaştırma				
Yaklaşım • İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımı ile Öğretim	Yöntem • Anlatım • Soru-Cevap	Öğretim İlkeleri • Açıklık • Güncellik • Ekonomiklik • Tümdengelim ilkesi	Eğitsel Araçlar • Bilgisayar • İnternet	Eğitsel Gereçler • Sunu Raporu • Power Point Sunusu
Değerlendirme • Konuyu özetleme, sonuç çıkarma ve önerilerde bulunma • Estetik kavramının sanat felsefesi, sanat psikolojisi, sanat tarihi, sanat sosyolojisi, sanat eleştirisi ile ilişkisini ve felsefecilerin estetik ve güzel hakkındaki düşüncelerini açıklayabilme • Konuyla ilgili hazırlanan değerlendirme testini yanıtlama				
Anahtar Kavramlar • Estetik, sanat felsefesi, sanat psikolojisi, sanat tarihi, sanat sosyolojisi, sanat eleştirisi, felsefeciler				

EK 5.3. Deney Grubu Üçüncü Hafta Uygulaması

Ders Sunu Planı (Deney Grubu)	
Bilgiler	
Etkinlik	: 3
Sınıf	: Grafik Tasarım Bölümü 2. Sınıf Deney Grubu Öğrencileri
Ders	: Estetik
Süre	: İki (2) Ders Saati
Kapsam	• Giriş • Estetik Süje ve Estetik Obje • Estetik Tavır • Bilgi Tavrı (Entelektüel Tavır) • Maddi-Pratik Tavır (Ekonomik Tavır) • Estetik Tavrıda Algı Bütünlüğü • Estetik Tavır ve Özdeşleyim • Sonuç ve Öneriler • Değerlendirme
Davranışlar (Kazanımlar)	1. Estetik süje ve estetik obje kavramları arasındaki farkı öğrenir. 2. Sanat eserleri karşısında geliştirilen tavırları fark eder. 3. Estetik tavrın amacı hakkında fikir sahibi olur. 4. Diğer tavırlar arasından estetik tavrı belirterek seçer.

5. Estetik tavırda duyumların niteliğini açıklar. 6. Estetik tavırda algı bütünlüğünü kavrar. 7. Estetik tavır ve özdeşleyim ilişkisini kurar ve açıklar.				
Ana Nokta Bir sanat eseri karşısında geliştirilebilecek tavırlar hakkında bilgi sahibi olarak içlerinden estetik tavrı seçebilmek.				
Öğretmen Etkinlikleri • Konuyla ilgili öğretim sürecini planlama • Konuyla ilgili bilgileri düzen içinde sunma • Sorular yöneltme • Sorulan sorular cevap verme • Değerlendirme materyalini gruba ulaştırma				
Yaklaşım • İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımı ile Öğretim	Yöntem • Anlatım • Soru-Cevap	Öğretim İlkeleri • Açıklık • Güncellik • Ekonomiklik • Tümdengelim ilkesi	Eğitsel Araçlar • Bilgisayar • İnternet	Eğitsel Gereçler • Sunu Raporu • Power Point Sunusu
Değerlendirme • Konuyu özetleme, sonuç çıkarma ve önerilerde bulunma • Estetik tavrı tanıyabilme ve sanat eseri izlerken gelişebilecek diğer tavırları öğrenebilme • Konuyla ilgili hazırlanan değerlendirme testini yanıtlama				
Anahtar Kavramlar • Estetik tavır, bilgi tavrı, maddi-pratik tavır, algı bütünlüğü, özdeşleyim				

EK 5.4. Deney Grubu Dördüncü Hafta Uygulaması

Ders Sunu Planı (Deney Grubu)	
Bilgiler	
Etkinlik	: 4
Sınıf	: Grafik Tasarım Bölümü 2. Sınıf Deney Grubu Öğrencileri
Ders	: Estetik
Süre	: İki (2) Ders Saati
Kapsam	• Giriş • Estetik Değer • Bilgi Değeri • Ahlaki Değer • Pratik Ekonomik Değer • Güzel ve İyi Arasındaki İlişki • Güzel ve Doğru Arasındaki İlişki • Güzel ve Yararlı Arasındaki İlişki • Estetik Yargı • Sonuç ve Öneriler • Değerlendirme
Davranışlar (Kazanımlar)	1. Estetik değer tanımı yapar. 2. Bilgi değerinin ne olduğunu açıklar. 3. Ahlaki değer özelliklerini öğrenir.

4. Pratik Ekonomik değeri belirleyen özellikleri sıralar. 5. Güzel kavramı ile diğer kavramlar arasındaki farkları öğrenir. 6. Estetik yargıyı örnekler üzerinden açıklar.				
Ana Nokta İnsanın çevresindeki nesneler dünyasında ortaya koyduğu değerler arasından estetik değeri ve güzeli seçebilmek.				
Öğretmen Etkinlikleri • Konuyla ilgili öğretim sürecini planlama • Konuyla ilgili bilgileri düzen içinde sunma • Sorular yöneltme • Sorulan sorular cevap verme • Değerlendirme materyalini gruba ulaştırma				
Yaklaşım • İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımı ile Öğretim	Yöntem • Anlatım • Soru-Cevap	Öğretim İlkeleri • Açıklık • Güncellik • Ekonomiklik • Tümdengelim ilkesi	Eğitsel Araçlar • Bilgisayar • İnternet	Eğitsel Gereçler • Sunu Raporu • Power Point Sunusu
Değerlendirme • Konuyu özetleme, sonuç çıkarma ve önerilerde bulunma • Estetik değeri tanıyabilme ve diğer değerler arasından seçebilme • Konuyla ilgili hazırlanan değerlendirme testini yanıtlama				
Anahtar Kavramlar • Estetik değer, güzel, iyi, doğru, yararlı				

EK 5.5. Deney Grubu Beşinci Hafta Uygulaması

Ders Sunu Planı (Deney Grubu)	
Bilgiler	
Etkinlik	: 5
Sınıf	: Grafik Tasarım Bölümü 2. Sınıf Deney Grubu Öğrencileri
Ders	: Estetik
Süre	: İki (2) Ders Saati
Kapsam	• Giriş • Kültür • Sanatın Kaynağı • İlkçağda Sanat • Orta çağda Sanat • Rönesans Döneminde Sanat • 19. Yüzyıl Sanayi Devriminde Sanat • Sonuç ve Öneriler • Değerlendirme
Davranışlar (Kazanımlar)	1. Kültür kavramını açıklar ve maddi ve manevi kültür özelliklerini öğrenir. 2. Sanatın kaynağına dair verilen bir kuramın genel özelliklerini kavrar. 3. İlkçağ, Orta Çağ, Rönesans Dönemi ve 19. yüzyıl Sanayi Devrimi sanat üsluplarını ve aralarındaki genel farkları öğrenir.

Ana Nokta Kültür, sanatın kaynağı ve dönemlere göre sanatsal üsluplar hakkında bilgi sahibi olmak.				
Öğretmen Etkinlikleri • Konuyla ilgili öğretim sürecini planlama • Konuyla ilgili bilgileri düzen içinde sunma • Sorular yöneltme • Sorulan sorular cevap verme • Değerlendirme materyalini gruba ulaştırma				
Yaklaşım • İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımı ile Öğretim	Yöntem • Anlatım • Soru-Cevap	Öğretim İlkeleri • Açıklık • Güncellik • Ekonomiklik • Tümdengelim ilkesi	Eğitsel Araçlar • Bilgisayar • İnternet	Eğitsel Gereçler • Sunu Raporu • Power Point Sunusu
Değerlendirme • Konuyu özetleme, sonuç çıkarma ve önerilerde bulunma • Kültür, sanatın kaynağı ve dönemlere göre sanatsal üsluplar hakkında tavır sahibi olma • Konuyla ilgili hazırlanan değerlendirme testini yanıtlama				
Anahtar Kavramlar • Kültür, sanatın kaynağı, İlkçağda sanat, Orta Çağda sanat				

EK 5.6. Deney Grubu Altıncı Hafta Uygulaması

Ders Sunu Planı (Deney Grubu)	
Bilgiler	
Etkinlik	: 6
Sınıf	: Grafik Tasarım Bölümü 2. Sınıf Deney Grubu Öğrencileri
Ders	: Estetik
Süre	: İki (2) Ders Saati
Kapsam	• Giriş • Yaratıcılık • Yaratıcı Kişi Özellikleri • Yaratıcılık-Zeka İlişkisi • Yakınsak Düşünme • İraksak Düşünme • Beyin Yapısı ve Yaratıcılık • Sanatsal Yaratıcılık • Sanat Kuramları • Sonuç ve Öneriler • Değerlendirme
Davranışlar (Kazanımlar)	1. Yaratıcılık kavramını öğrenir. 2. Yaratıcı kişi özelliklerini diğer özellikler arasından seçer.

3. Yakınsak ve ıraksak düşünme konuları hakkında fikir sahibi olur.
4. Beyin yapısındaki yaratıcı süreçlerin eğitimle gelişebileceğini fark eder.
5. Sanat kuramlarını öğrenir.

Ana Nokta

Yaratıcılık ve zeka arasındaki ilişki ve sanatsal yaratıcılık konuları hakkında bilgi sahibi olmak ve sanatın tanımını sanat kuramları üzerinden yapmak.

Öğretmen Etkinlikleri

- Konuyla ilgili öğretim sürecini planlama
- Konuyla ilgili bilgileri düzen içinde sunma
- Sorular yöneltme
- Sorulan sorular cevap verme
- Değerlendirme materyalini gruba ulaştırma

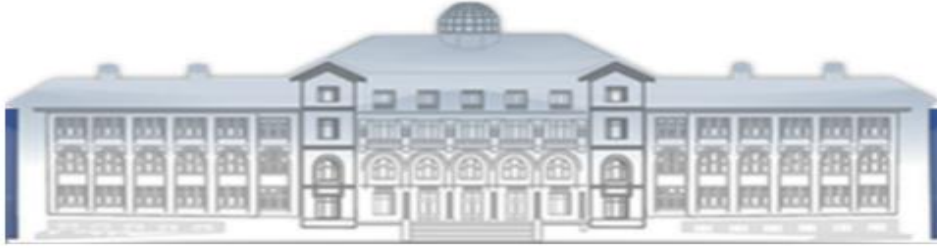
Yaklaşım	Yöntem	Öğretim İlkeleri	Eğitsel Araçlar	Eğitsel Gereçler
• İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim Yaklaşımı ile Öğretim	• Anlatım • Soru-Cevap	• Açıklık • Güncellik • Ekonomiklik • Tümdengelim ilkesi	• Bilgisayar • İnternet	• Sunu Raporu • Power Point Sunusu

Değerlendirme

- Konuyu özetleme, sonuç çıkarma ve önerilerde bulunma
- Sanat tanımını sanat kuramları üzerinden yapma ve yaratıcılık konularını öğrenme
- Konuyla ilgili hazırlanan değerlendirme testini yanıtlama

Anahtar Kavramlar

- Yaratıcılık, zeka, sanatsal yaratıcılık, sanat kuramları

GAZİ GELECEKTİR..